

TALOUSARVIO 2020

TALOUSSUUNNITELMA 2021 - 2022

www.hameenlinna.fi

Hämeenlinnan kaupunki
Talousarvio 2020
Taloussuunnitelma 2021–2022

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE	5
STRATEGIAOSA	6
TOIMINTAYMPÄRISTÖ	6
HENKILÖSTÖ	21
TALOUSARVIO VUODELLE 2020	23
TALouden TASAPAINOTTAMINEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN TALOUSKEHITYS	33
KAUPUNGIN YHTEISET ERÄT	37
KONSERNIPALVELUT	41
KAUPUNGINVALTUUSTO JA -HALLITUS	41
KAUPUNGINJOHTO	42
TALOUS, HANKINNAT JA OMISTAJAOHJAUS	42
HENKILÖSTÖ- JA HALLINTOPALVELUT	45
STRATEGIA JA KEHITTÄMINEN	46
KESKUSVAALILAUTAKUNTA	48
TARKASTUSLAUTAKUNTA	49
ELINKEINORAHASTON TASEYKSIKKÖ	50
SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	51
SIVISTYKSEN JA HYVINVOINNIN TOIMIALAN YHTEINEN HALLINTO JA PALVELUOHJAUS	53
VARHAISKASVATUS	54
OPETUS, NUORISO JA LASTENKULTTUURI	55
KULTTUURI JA VAPAA-AIKA	57
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA	60
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA	63
ASIAKASOHJAUS JA OSTOPALVELUT	63
PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT	66
HÄMEENLINNAN TERVEYSPALVELUT	69
IKÄIHMISTEN PALVELUT	71
KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA	75
KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA JA HALLINTO	83
SUUNNITTELU	83
INFRA	84
VIRANOMAISPALVELUT	86
TILAPALVELU	88
YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA	89
KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOS	91
LASKELMAT	95
Tuloslaskelma 2020 (ml. sisäiset erät)	95
Ulkoinen tuloslaskelma 2020	96

Taloussuunnitelma 2020–2022	97
Investoinnit	98
Rahoituslaskelma	102
TÄYDENTÄVIÄ TAULUKOITA	103
Määrärahojen sitovuus	103
Avustukset ja yhteisöjen tuki	104
STRATEGISTEN TYTÄRYHTIÖIDEN VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET	105
Liite	110
MAANKÄYTTÖ	110

ESIPUHE

Talous on selvästi kääntymässä matalan kasvun vaiheeseen. Lähivuosina Suomen talouskasvun arvioidaan olevan noin prosentin luokkaa. Samaan aikaan työehtosopimukset päättyvät ja uusista neuvotellaan. Kaupungin talousarvioesitykseen palkankorotustaso on arvioitu 1,5 %:ksi.

Suomen hallituksen tavoite työllisyysasteen noususta on hyvin kunnianhimoinen. Samalla se on perusta valtion budjettitavoitteiden toteutumiselle hallituskauden aikana. Syksyn 2019 aikana on työmarkkinoilta kuulunut negatiivisia uutisia. Kaupungin työttömyysaste oli syyskuun 2019 lopussa 8,6 % (2018: 9,6 %). Tästä huolimatta työvoimapula vaivaa joillakin aloilla, eivätkä kaikki yritykset saa ammattitaitoisia osaajia. Vaikka työttömyysluvut pienenevät, vaikeasti työllistettyjen määrä pysyy korkeana ja työllisyyttä edistävien toimien tarve jatkuu.

Väestönkasvu tai väestön kasvamattomuus on ollut syksyn aikana merkittävä puheenaihe mediaa myöden koko valtakunnassa. Perhepolitiikka sai valitettavan vähän painoarvoa eduskuntavaaleissa ja hallitusohjelmassa, vaikka keskeisin ongelma on lasten syntyvyyden merkittävä lasku viimeisten vuosien aikana. Koko Kanta-Hämeen väkiluku on laskenut 188 henkilöllä vuoden alusta elokuun loppuun. Hämeenlinnan väestön arvioidaan kääntyvän lievään kasvuun useamman laskuvuoden jälkeen vuonna 2019. Nettomuutto on ollut varsin positiivista kuluneena vuonna.

Kuntatalous on vuonna 2019 historiansa suurimmassa kriisissä. Vain muutaman kunnan arvioidaan tekevän tilikaudella positiivisen tuloksen. Myös Hämeenlinnan talous on erittäin vaikeassa tilanteessa. Vuoden 2019 talousennuste on painunut runsaat 20 M€ alijäämäiseksi. Kaupungin, kuten koko maan, tilanteeseen vaikuttaa negatiivisesti kuluvalle vuodelle tehty verokorttiuudistus sekä tulorekisteriin liittyvät ongelmat. Verohallinnon mukaan näiden arvioidaan vähentävän kaupungin verotuloja arviolta noin 7 M€ kuluvana vuonna. Vaikutus on kertaluonteinen. Ilman kyseistä kertaerääkin tilikausi olisi merkittävästi alijäämäinen. Budjettiin nähden erityisiä haasteita on ollut lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon kustannuksissa sekä tontinmyyntitulojen ja verotulojen vähäisyydessä. Investointiohjelma on edelleen mittava ja tulee osaltaan lisäämään talouden sopeuttamiseen liittyviä vaatimuksia. Osana kuluvan syksyn talousarvioprosessia kaupunginhallitus käsittelee myös erillistä talouden tasapainottamisohjelmaa, jolla taseeseen syntyneet alijäämät pyritään kattamaan ilman kunnallisveron lisäkorotuksia.

Vuoden 2020 talousarvio on laadittu tasapainoon. Lautakuntien esitysten ja uusimpien tuloennusteiden perusteella talousarvion valmistelutilanne oli syyskuun puolivälissä noin 6 M€ alijäämäinen. Talousarvioesityksen tasapaino saavutettiin karsimalla menoja sekä korottamalla toimintatuottoarvioita ja kunnallisveroa 0,25 prosenttiyksikköä. Toimintakatteen arvioitu 1,8 prosentin kasvu on hyvin tavoitteellinen.

Kaupungin elinvoiman kehittämisen ja johtamisen toimintamalli on edennyt vuoden 2019 aikana. Tätä työtä jatketaan edelleen tavoitteiden saavuttamiseksi. Syksyllä päätetty Keskustavisio toimii Hämeenlinnan elinvoiman kehittämisen keihäänkärkenä tuleville vuosille. Myös pitäjien osalta panostetaan kunkin alueen vahvuuksien mukaisesti elinvoiman kasvun tukemiseen.

Lämpimät kiitokset henkilöstölle ja päättäjille. Linjaukset tulevan vuoden isosta kuvasta on tehty. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää onnistuakseen kaikilta sitoutumista linjausten mukaiseen toimintaan.

Kaupunginjohtaja Timo Kenakkala

STRATEGIAOSA

TOIMINTAYMPÄRISTÖ

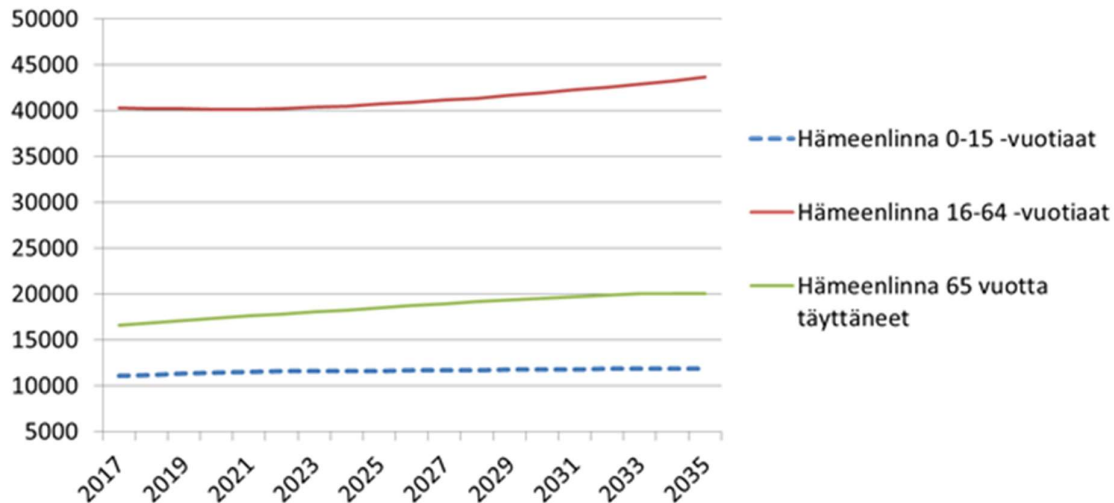
Hämeenlinnan väkiluku vuoden 2018 lopussa oli 67 532, mikä on 0,2 % vähemmän kuin vuoden 2017 lopussa (67 575). Vuosina 2009–2015 väestönkasvu on ollut 0,1–0,7 % vuodessa ja vuosina 2016–2018 väestö on hieman pienentynyt. Tilastokeskuksen ennakkoväkilukutilaston mukaan vuoden 2019 aikana väkiluku on noussut 102 asukkaalla heinäkuun loppuun mennessä. Talouden suunnittelussa on käytetty seuraavia asukaslukuja:

Vuosi	TP 2018	EN 2019	TA 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Väkiluku vuoden lopussa	67 532	67 535	67 587	67 578	67 605	67 630

Ikärakenne

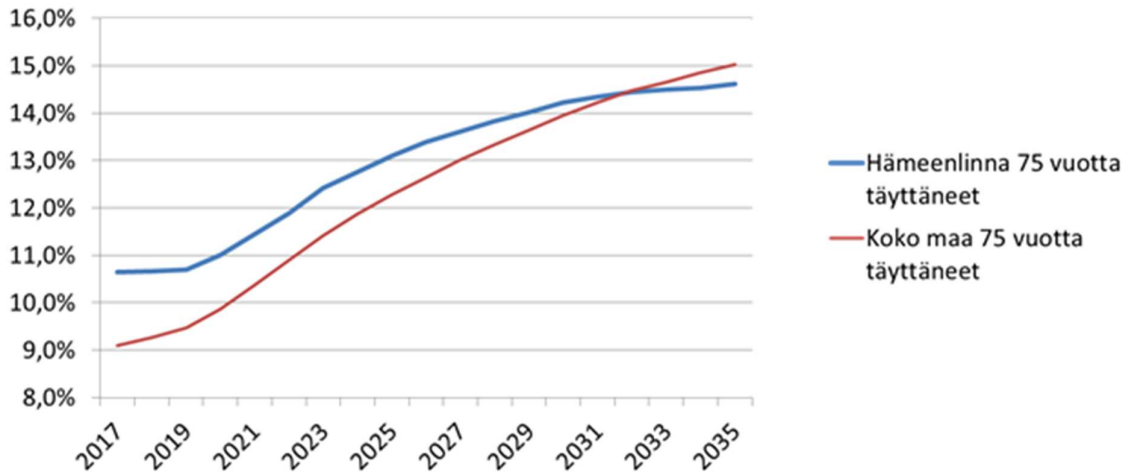
Hämeenlinnan väestöennusteen mukaan Hämeenlinnan väestönkasvu perustuu vuoteen 2030 saakka lähinnä eläkeikäiseen väestönosaan. Työikäisten määrän ennustetaan pysyvän tulevana vuosina samana, mutta kääntyvän vähitellen kasvuun. Lasten määrän ennustetaan vähän kasvavan, mutta viime vuosien valtakunnallisen negatiivisen trendin jatkuessa syntyvyyden osalta voi lasten määrä myös laskea.

Väestöennuste 2017 – 2035:

Hämeenlinnassa 65 vuotta täyttäneiden osuus 25,3 % on vuoden 2018 tilaston (Tilastokeskus) mukaan koko maan keskiarvoa (21,8 %) suurempi ja vastaavasti työikäisten (16–64-vuotiaat) ja alle 16-vuotiaiden määrä on Hämeenlinnassa pienempi. Väestöennusteen mukaan erityisen suuri on 75 vuotta täyttäneiden osuus (Kaavio 2). Ennusteen mukaan ero koko maan tilanteeseen kaventuu vähitellen ja 2030-luvulle tultaessa 75 täyttäneiden osuus laskisi Hämeenlinnassa koko maan osuutta pienemmäksi.

75 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä Hämeenlinnassa ja koko maassa 2017–2035:

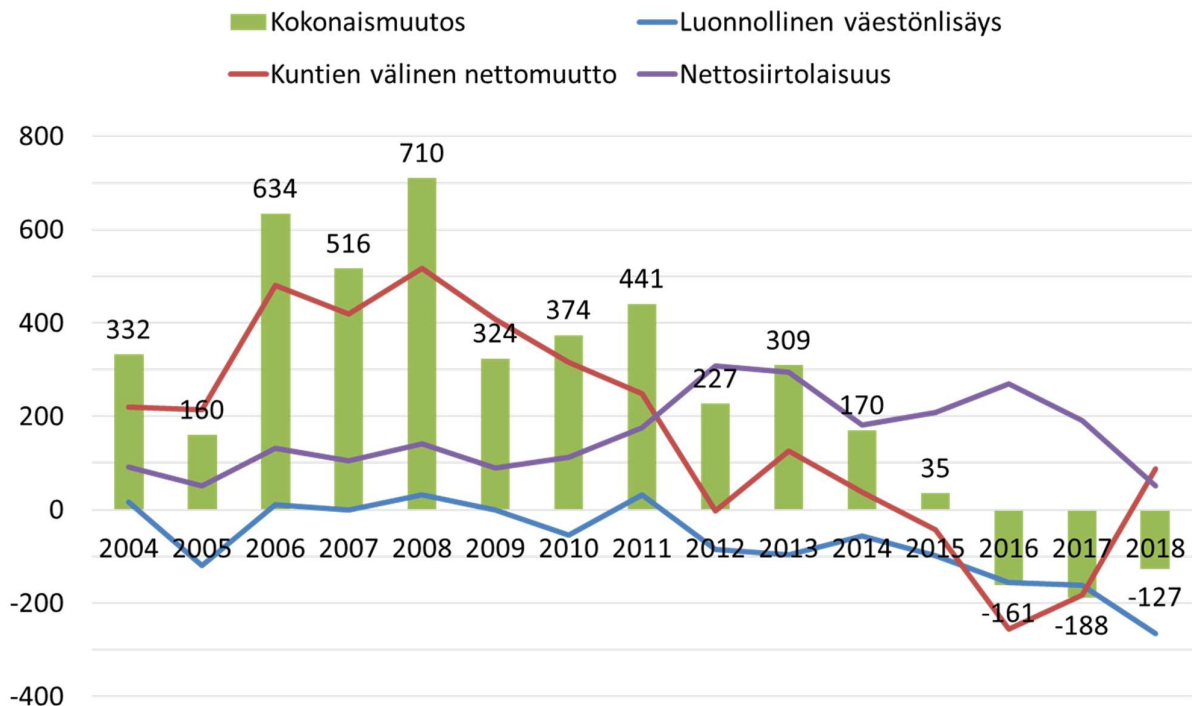

(Lähde Koko maa: Tilastokeskus, Hämeenlinna: Hämeenlinnan kaupunki)

Muuttoliike ja luonnollinen väestönlisäys

Asukasluku Hämeenlinnassa kasvoi maan sisäisen muuttovoiton ansiosta vuoteen 2008, jonka jälkeen muuttovoitto laski vähitellen negatiiviseksi, kunnes vuonna 2018 muuttoliike kääntyi selvästi positiiviseksi. Kaaviossa 3 kuvataan Hämeenlinnan väestönmuutoksia vuosina 2004–2018. Luonnollinen väestönlisäys on ollut negatiivinen vuodesta 2012 lähtien ja maahanmuuton vaikutus on hiipunut huippuvuosista. Kokonaismuutos vuonna 2018 painui negatiiviseksi 127 henkilöllä. Nettosiirtolaisuus on tuonut Hämeenlinnaan vuosina 2014–2018 yhteensä 548 asukasta muuttovoittoon. Hämeenlinnan kuntien välinen nettomuutto vuonna 2018 oli 87 asukasta.

Hämeenlinnan väestönmuutokset 2004 – 2018:

Vuonna 2018 Hämeenlinna menetti asukkaita kuntien välisessä muutossa eniten Tampereelle (-162), Helsinkiin (-64) ja Lahteen (-61). Muuttovoittoon Hämeenlinna on vuonna 2018 saanut Hattulasta (87), Riihimäeltä (51) ja Hollolasta (27). Hämeenlinna häviää muuttoliikkeessä suurille ja voittaa pienemmistä. Viiden vuoden tarkastelujaksolla Tampere on ollut merkittävin Hämeenlinnasta muuttovoittoon (-787) saanut kunta, mutta Helsingin (-508) osuus on kasvanut viime vuosina. (Lähde: Tilastokeskus: kuntien välinen muuttoliike)

Asuminen

Hämeenlinnassa oli vuoden 2018 lopussa asuntokuntia yhteensä 34 609. Yksin asuvien talouksia oli 16 219, mikä on 46,8 % kaikista asuntokunnista. Kahden henkilön talouksia oli yhteensä 11 214, mikä on 32,4 % asuntokunnista. Kolmen tai useamman henkilön talouksia oli yhteensä 7 176 (20,7 %). Asuntokuntien määrässä on jatkuva trendi pienempien asuntokuntien suuntaan vuodesta 2009. Myös 2 hengen talouksien osuus laski vuonna 2018.

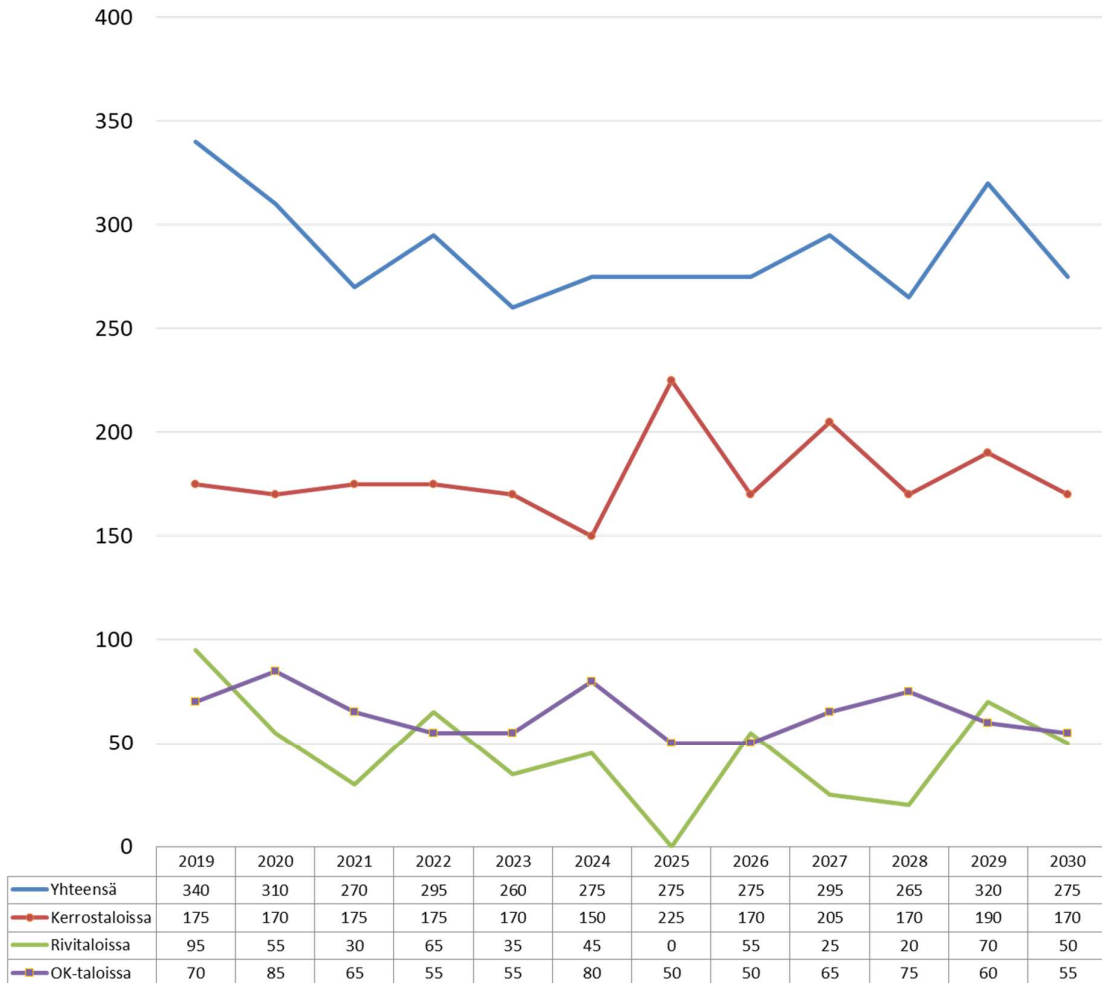
Hämeenlinnan asuntokuntien lukumäärä vuonna 2018:

Asuntokunnat 2017	Kaikki asuntokunnat	1 henkilö	2 henkilöä	3+ henkilöä
Kaikki talotyyppit	34609	16219	11214	7437
Erillinen pientalo	13054	3071	5198	4785
Rivi- tai ketjutalo	5764	2641	2066	1057
Asuinkerrostalo	15349	10274	3816	1259
Muu rakennus	442	233	134	75

(Lähde: Tilastokeskus)

Asukasmäärissä mitattuna eniten arvioidaan rakennettavan kerrostaloasuntoja. Syyskuun 2019 alussa vapaita kaupungin omakotitontteja koko Hämeenlinnassa oli 207, joista vähän yli puolet (117) sijaitsi Kantakaupungin alueella. Lisäksi yksityisiä tontteja oli tarjolla 37. Vapaita rivi- ja kerrostalotontteja oli yhteensä 42, joista 14 Kantakaupungissa.

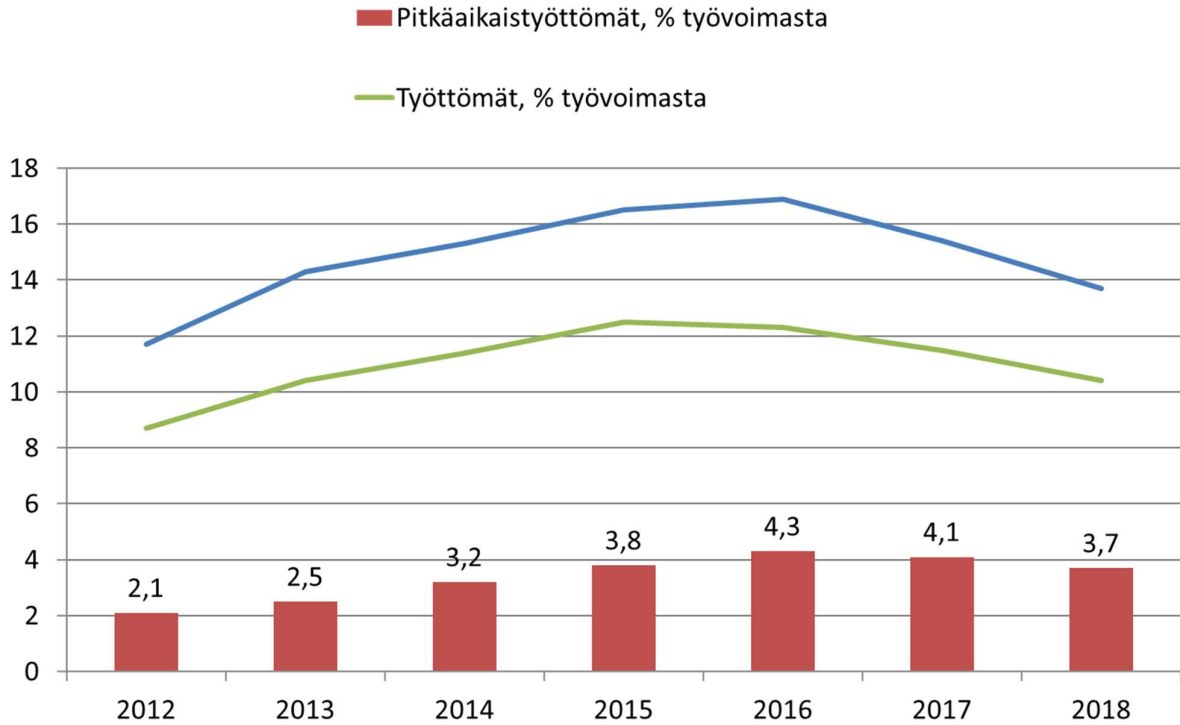
Hämeenlinnan arvioitu rakennustahti asukkaina 2019–2030:

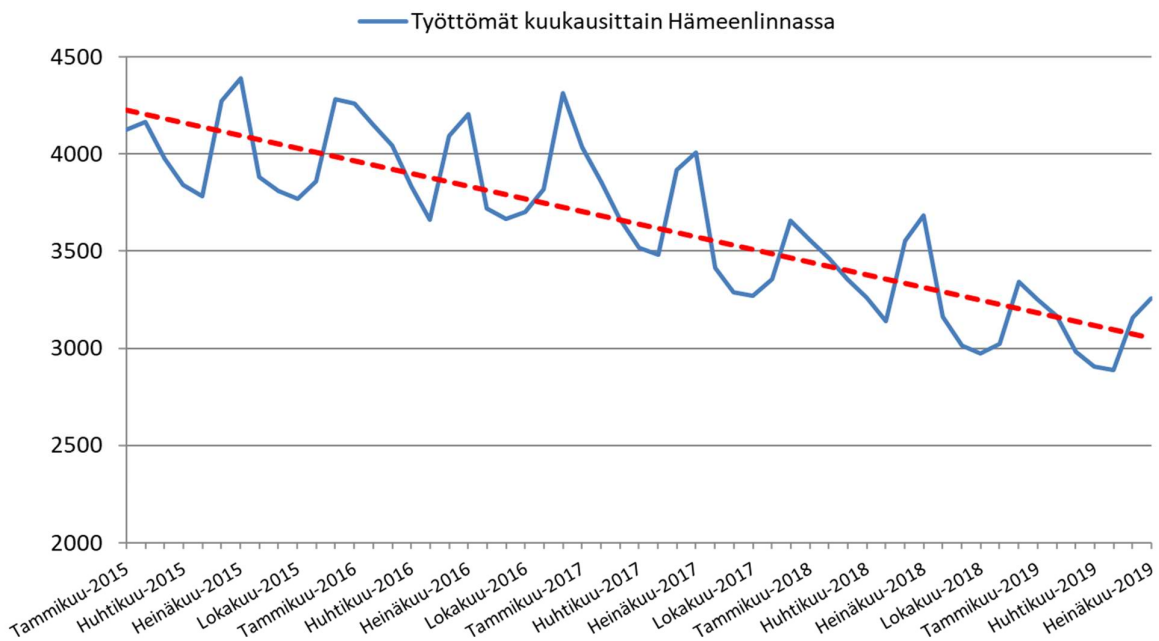
Työvoima ja työttömyys

Hämeenlinnan työttömyysprosentit jatkoivat laskua vuonna 2018. Yleinen työttömyysprosentti vuonna 2018 oli 10,4 (Hämeenlinnan seutukunta 9,5 %) nuorisotyöttömyyden ollessa edelleen 13,7 %. Pitkäaikaistyöttömyys näyttäisi seuraavan yleistä kehitystä hieman jäljessä, mutta kuitenkin samansuuntaisena. Vuodesta 2012 lähtien Hämeenlinnan työttömien määrä kasvoi tasaisesti vuoteen 2015 saakka, mutta vuoden 2016 jälkeen työttömien määrä on lähtenyt selvään laskuun.

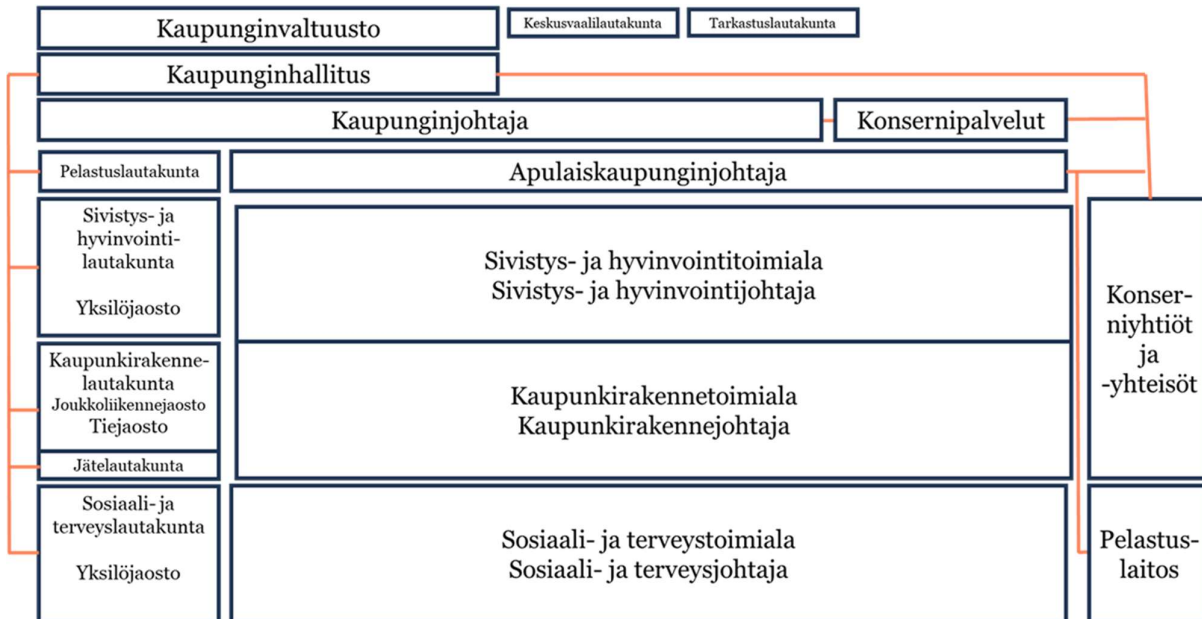
Hämeenlinnan työttömyysasteet 2012 – 2018:

Hämeenlinnan työttömät Tammikuu 2015 – Heinäkuu 2019:

HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN ORGANISAATIO 2020

Hämeenlinnan valtuuston hyväksymän vision on mahdollista toteutua toimimalla päätettyjen arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Toimintamalli tarkoittaa niin toimintaperiaatteita, organisaatiota kuin yhteisiä toimintatapoja. Toimintamallilla valmistaudutaan mahdollisiin toimintaympäristön muutoksiin kuten sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistukseen.

Hämeenlinnaa johtaa 51-jäseninen kaupunginvaltuusto ja toimintaa ohjaavat 11-jäseniset lautakunnat.

Kaupunginhallituksen (11 jäsentä) tehtävänä on erityisesti kaupungin kokonaistavoitteiden johtaminen ja seuranta. Kaupunginhallitus vastaa kaupungin strategisesta kokonaisjohtamisesta, maankäytön strategisesta suunnittelusta, henkilöstöpolitiikasta, hankintapolitiikasta ja omaisuudesta, kuten tiloista. Kaupunginhallituksen alaisuuteen ei perusteta jaostoja. Esittelijöinä kaupunginhallituksessa toimivat kaupunginjohtajat.

Konserniyhtiöitä ja yhteisöjä ohjataan omistajapoliittisilla linjauksilla. Konsernin toimintaa tehostetaan ja sen osien yhteistyötä lisätään 2016–2017 tehdyn selvityksen toimenpitein. On tärkeää, että konserniyhtiöt ja yhteisöt johtavat oman toimintansa tavoitteita Hämeenlinnan kaupunkistrategiasta ja sen strategisista päämääristä sekä omistajapoliittisista linjauksista.

Lautakunnat toteuttavat lakisääteisten tehtävien lisäksi niille annettuja tehtäviä ja palveluja valtuuston määrittelemien tavoitteiden mukaisesti sekä tekevät päätöksiä niille määritellyn toimivallan mukaisesti. Lautakunnat keskittyvät strategisesti tärkeisiin asioihin. Lautakuntien esittelijöinä toimivat kullekin toimialalle nimetyt toimialajohtajat.

Strategisten tavoitteiden toteutumista ohjataan lautakunta- ja toimialarajoja ylittävällä ohjelmatyöllä. Ohjausta toteutetaan määräaikaissä ohjelmatyöryhmissä, joissa on mukana valtuutettuja ja viranhaltijoita sekä sidosryhmien edustajia. Hallitus päättää ohjelmatyöskentelyn tarkemmista periaatteista valtuuston linjausten mukaisesti sekä nimeää kulloinkin tarvittavat työryhmät.

STRATEGISET PAINOPISTEET JA TOIMINNALLISET TAVOITTEET

Hämeenlinnan kaupunkistrategia:

Hämeenlinnan kaupunkistrategian kivijalan muodostaa kaupunginvaltuuston hyväksymä visio, arvojen ja päämäärien kokonaisuus, johon perustuen on laadittu valtuuston sitovat tavoitteet päämäärittäin. Tällä kokonaisuudella valtuusto ohjaa lautakuntien tavoitteiden asettelua ja omistajapolitiittisia linjauksia. Omistajapolitiittisilla linjauksilla valtuusto ohjaa konserniyhtiöitä ja yhteisöjä. Strategisten tavoitteiden kokonaisuus muodostuu näin valtuuston asettamista tavoitteista, lautakuntien valtuustolle nostamista sitovista tavoitteista ja konserniyhtiöille ja -yhteisöille asetetuista tavoitteista. Tavoitteita pannaan toimeen horisontaalisilla, lautakuntakohtaisilla sekä konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen ohjelmilla. Ohjelmat muodostavat kolme kokonaisuutta: hyvinvoiva Hämeenlinna, elinvoimainen Hämeenlinna ja resurssiviisas Hämeenlinna. Strategista onnistumista mitataan tavoitteille asetetuilla mittareilla. Onnistuminen kaupunkistrategiassa edellyttää vahvaa kumppanuutta ja yhteistä ymmärrystä yhdessä asetetuista tavoitteista ja kaikkien osapuolten tavoitteellista työtä kaupungin vision saavuttamiseksi niin vastuualueittain kuin horisontaalisestikin.

Visio: Hämeenlinna on uudistuva, elinvoimainen ja turvallinen aito kulttuurikaupunki Suomen kasvukäytävällä.

Visiossa kuvataan asukkaille tärkeitä asioita, se on yhteishenkeä luova ja houkutteleva. Visio suuntaa Hämeenlinnan kaupungin tulevaa toimintaa, kertoo siitä mikä on säilyttämisen arvoista ja mihin suuntaan kaupunkia kehitetään.

Arvot

Yhdenvertaisuus ja yhteisöllisyys: Mahdollistamme hyvän arjen ja kehityksen kaikille tasapuolisesti. Kanustamme asukkaita ja kaikkia sidosryhmiä monipuoliseen yhteistoimintaan ja vastuuseen lähipiiristään.

Asukaslähtöisyys ja palveluhenkisyys: Asukkaat osallistuvat kaupungin ja palvelujen kehittämiseen. Palvelemme ammattitaitoisesti ja ystävällisesti.

Luovuus ja rohkeus: Tuemme kuntalaisten aloitteellisuutta ja kehitämme toimintaamme rohkeasti. Haemme ennakkoluulottomasti kekseliäitä ja raikkaita ratkaisuja.

Kestävä elämäntapa: Rakennamme kaupunkia taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullisesti. Huolehdimme rakennetusta ympäristöstä ja säilytämme puhtaan luonnon myös tuleville sukupolville.

Päämäärät, tavoitteet ja ohjelmat

Hämeenlinna on tunnettu edelläkävijäkaupunkina, jossa asiakaslähtöisyys, tuottavuus ja vaikuttavuus ovat olleet merkittäviä tavoitteita strategisesti jo pitkään. Kaupunkistrategian mukaisesti tavoitteet asetetaan strategisille päämäärille.

Alla olevat asukasmäärän, verokertymän, talouden tasapainon ja työllisyyden tavoitteet asetetaan kuitenkin yhteisinä tavoitteina, koska näiden tavoitteiden saavuttamiseen tarvitaan erityisesti kaikkien toimijoiden ja toimenpideohjelmien yhteistä panostusta. Monet tavoitteet toteutuvat vahvoissa kumppanuusverkostoissa, joissa kaupunki on eräs toimijoista. Näissä tavoitteissa menestymme, jos onnistumme strategisten päämäärien tavoitteissa ja toimenpideohjelmissa sekä toimialojen, konserniyhtiöiden ja -yhteisöjen prosesseissa. Yhteisissä tavoitteissa onnistuminen edellyttää yhteistä työtä ja vahvaa sitoutumista.

Yhteiset tavoitteet ja mittarit:

Tavoite	Mittarit
Asukasmäärä kasvaa	Asukasmäärä kasvaa 933 henkilöllä vuodesta 2016 vuoteen 2021.

Tavoite	Mittarit
Verokertymä kasvaa	Verokertymä kasvaa edellisestä vuodesta suhteessa asukasmäärän muutokseen ja suhteessa yritysten määrän muutokseen.

Tavoite	Mittarit
Talous on tasapainossa	Talouden tunnusluvut Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä) Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä (Edellisten tilikausien ali-/ylijäämä + Tilikauden ali-/ylijäämä)

Tavoite	Mittarit
Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki	Työpaikkojen määrän kasvu (> 1 %) Julkisten ja yksityisten työpaikkojen määrän kehitys Työllisyysaste (Työllisten (18–64-v.) määrä/ Väestö) Nuorten työllistyminen paranee

Alla on kuvattu yhteisten tavoitteiden mittareita.

Asukasmäärä kasvaa

Hämeenlinnan asukasmäärä on kasvanut pitkällä aikavälillä tarkasteltuna vuodesta 1988 lähtien. Vuonna 2018 Hämeenlinnan asukasmäärä 67 532 oli 0,2 % pienempi kuin edellisellä vuonna (2017: 67 662).

Verokertymä suhteessa asukasmäärään ja yrityskantaan

Suuri osa kunnan verotuloista muodostuu kunnallisverosta ja on sidoksissa väkilukuun. Näin ollen verokertymän muutos noudattelee asukasmäärän muutosta. Yritykset maksavat yhteisöveroa. Yhteisöveron osuus kunnan verokertymässä on pieni, jos osuutta verrataan kunnallisveroon. Kokonaisuudessaan yrityskanta on Hämeenlinnassa kasvanut vuodesta 2011 lähtien.

Tilikauden tulos ilman satunnaiseriä on positiivinen

Jokaisella tilikaudella tulee pyrkiä positiiviseen lopputulokseen. Vuonna 2017 tulos oli ilman satunnaisia eriä 5,3 M€ ja 2018 -11,9 M€.

Kunnan taseessa ei kertyneitä alijäämiä

Kunnan tasapainoisessa taloudessa ei synny aikaisemmilta vuosilta kertyneitä alijäämiä. Vuonna 2017 alijäämät saatiin katettua ylijäämän ollessa 0,7 M€ ja vuonna 2018 kertynyttä alijäämää oli noin -2,2 M€.

Konsernitaseessa ei kertyneitä alijäämiä

Kunnan taloudellista tilannetta tulee tarkastella myös koko kaupunkikonsernin näkökulmasta. Koska konsernirakenteet vaihtelevat kunnittain, kuntien välisessä talousvertailussa luotettavimman tuloksen antaa konsernitaseiden välinen vertailu. Vuonna 2017 konsernitaseeseen kertynyt ylijäämä oli 8,0 M€ ja vuonna 2018 ylijäämä oli 3,7 M€.

Työpaikkojen lukumäärä (2016: 28 105)

Julkisten ja yksityisten työpaikkojen määrän kehitys

Hämeenlinnassa jako yksityisen ja julkisen sektorin työpaikkoihin noudattelee koko maan kehitystä. Vuonna 1987 koko maassa yksityisellä sektorilla työskenteli 51,8 % ja Hämeenlinnassa 48,9 %. Vuonna 2016 vastavat lukemat olivat koko maa (58,9 %) ja Hämeenlinna (56,3 %).

Työllisyysaste

Työllisyysaste on 18–64 -vuotiaiden työllisten osuus saman ikäisestä väestöstä. Hämeenlinnan työllisyysaste vuonna 2017 oli 70,4 %. Työllisyysasteen kehitys Hämeenlinnassa noudattelee koko maan työllisyysasteen kehitystä.

Nuorten työllistyminen (2017: keskiarvo 432) (alle 25-vuotiaiden työttömien määrä keskiarvo)

Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä kasvoi vuodesta 2006 vuoteen 2015 saakka (2015: keskiarvo 601). Vuoden 2019 tammi-heinäkuun keskiarvo oli 420. Hämeenlinna tavoittelee vuoden 2021 loppuun vuoden 2006 tasoa, alle 330 työtöntä nuorta.

Elinvoimainen asumiskaupunki -päämäärä

Hämeenlinna edistää ja mahdollistaa innovatiivisia työllisyyspolkuja ja työllistymistä edistäviä toimintoja. Yrittäjyyden edistämiseen kiinnitetään vahvaa huomiota ja toimitaan yrityskehittämisen tukien mm. maankäyttöä kehittämällä. Monikulttuurisuus nähdään voimavarana ja kotoutumisessa ollaan mallikaupunki. Rakentaminen sujuu, kaavoitus etenee ja erilaisia aluekehittämissuunnitelmia edistetään. Hämeenlinnaa markkinoidaan monipuolisesti sekä yrittämisen, monenlaisen asumisen, tapahtumien ja matkailun kaupunkina. Hämeenlinna on asumiskaupunki, joka huolehtii asukkaistensa hyvistä palveluista, myös pendelöintiin kiinnitetään huomiota. Edelläkävijäkaupungin brändiä pidetään näkyvillä. Maaseudun monenlaiset mahdollisuudet rikastuttavat kaupunkia niin asumisessa kuin yrittämisessä.

Tavoite	Mittarit
Hämeenlinna kuuluu Suomessa viiden suosituimman matkailukaupungin joukkoon	Vierailijoiden määrän kasvu (> 1 %) Hämeen linnan kävijämäärän kasvu Vierailijoiden yöpymisten määrä kasvaa Vierailijoiden taloudellinen vaikutus mitataan

Tavoite	Mittarit
Kaupungin, elinkeinoyhtiön, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yritysilmapiiriä.	Jaettujen Linkroom-stipendien määrä yrityskehitykseen PK-yritysten määrän muutos työpaikoissa Yritysyhteistyötapahtumien määrä yhteistyössä yritysten kanssa Tyhjiä toimitiloja määrä kaupungin keskustassa < 10 % Hämeenlinnaa kotipaikkana pitävien yritysten liikevaihdon kasvu on suhteessa koko maata korkeampaa

Alla on kuvattu päämäärän 'elinvoimainen asumiskaupunki' mittareita.

Vierailijoiden määrän kasvu

Hämeenlinnassa vierailijoiden lukumäärä on trendin mukaan hieman kasvanut vuodesta 1996. Vuodesta 2011 (154 283) vierailijoiden lukumäärä lähti laskuun, mutta vuonna 2016 määrä kääntyi jälleen nousuun (145 987). Tammi-heinäkuussa vuonna 2018 vierailijamäärän keskiarvo oli 11423. Vuonna 2019 vastaava keskiarvo oli 12361.

Hämeen linnan kävijämäärän kasvu

Hämeen linnan kävijämäärä oli vuonna 2018 oli yhteensä 98 016 (88753 näyttelykävijää ja 9263 tapahtumakävijää). Kansallismuseo laskee näyttelykävijöiksi myös keskiaikafestivaalin kävijät, sillä linnalla on festivaalin aikana pääsy rannekkeella. Hämeen linna tavoittelee vuoden 2021 loppuun 150 000 vuosittaista kävijää.

Vierailijoiden yöpymisten määrä (2016: 214 549)

Majoitustilasto kuvaa majoituspalvelujen tarjontaa ja käyttöä sekä tietoja palvelujen käyttäjistä ja yöpymisten määrästä. Vierailijoiden yöpymisten lukumäärä on laskenut vuodesta 1996 Hämeenlinnassa. Keskiarvon mukaan 2018 tammi-toukokuussa vierailijoiden yöpymisten määrä oli 13055. Vuonna 2019 lukema oli lähes 1000 enemmän 14045.

Vierailijoiden taloudellinen vaikutus

Välitön matkailutulo (ilman arvonlisäveroa) on ollut Hämeenlinnassa 2015 vuonna 101 Me ja 2016 vuonna 100 Me (- 1 %), Välitön matkailutyöllisyys henkilötyövuosina 2015: 627 htv, 2016: 633 htv (+1 %). (Lähde: Linnan Kehitys & TAK)

Jaettujen Linkroom-stipendien määrä

Linkroom-stipendejä jaettiin vuonna 2018 yhteensä 37 yritykselle. 27 yritystä sai 500 euron stipendin ja 10 yritystä 2 000 euron stipendin. Vastaavat lukemat puolen vuoden ajalta 2019 ovat 23 kpl: 500€ ja 9 kpl: 2 000 euroa.

Pk-yritysten määrän kasvu

Vuonna 2018 aloittaneiden yritysten lukumäärä oli koko vuonna 364. Vuoden 2019 ensimmäisen neljänneksen lukema oli 119 (2018: 118).

Yritysyhteistyötapahtumien määrä yhteistyössä yritysten kanssa

Kaupungissa tulee olla toimiva yhteistyö kaupungin, elinkeinoyhtiön, yritysten ja oppilaitosten välillä. Yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yritysilmapiiriä. Elinkeino-yhtiön yritys- ja yhteysmanageri sekä työelämämanageri edistävät omalla toiminnallaan yhteistyön kehittymistä eri verkostojen välillä. Tämä työ alkoi 14.3.2018. Toinen henkilö aloitti toukokuussa 2019. Käytännössä työpaikkojen etsintä ja yrityskäyntien toteuttaminen käynnistyivät verkostotyön jälkeen 15.5.2018. Vuoden 2018 aikana toteutettiin 118 yrityskäyntiä työllisyyden hoitoon liittyen. Vuoden 2019 osalta elokuun loppuun mennessä on toteutettu 104 yrityskäyntiä työllisyyden hoidon osalta. Kaikkiaan yrityskäyntejä on toteutettu 389 kappaletta elokuun 2019 loppuun mennessä. Lisäksi on toteutettu yhteistyössä oppilaitosten ja yritysten kanssa rekrytointitapahtumia. Kaikkiaan yritystapahtumia järjestetään 50 vuoden 2019 aikana. Niissä on yrityselämän edustajia osallistujina yli 2000 henkilöä. Suurena hankkeena on käynnistetty yrityselämää palvelevan Business Parkki -konseptin valmistelu.

Tyhjien toimitilojen määrä keskustassa

Elävät kaupunkikeskustat ry tutkii kaupunkikeskustojen elävyyttä. Tyhjien toimitilojen määrän tulisi olla keskustassa alle 10 % tiloista. Tyhjien toimitilojen määrä oli keväällä 2019 Hämeenlinnassa 11,3 % (2019).

Hämeenlinnan ekosysteemityö osana elinvoiman kehittämistä

Hämeenlinnan kaupunginhallituksen päätöksen mukaan Hämeenlinnan kaupungin strategiyksikkö valmisteli yhteistyössä Linnan Kehityksen, HAMKin ja Tavastian kanssa ekosysteemien käynnistämisen syksyllä 2018. Työn pohja-aineistona toimi kesällä 2018 valmistunut Hämeenlinnan seudun elinvoiman selvitystyö. Tässä selvitystyössä yritys- ja oppilaitoshaastatteluiden perusteella muotoutui viisi valmisteltavaa ekosysteemiä. Valmisteltavat ekosysteemit olivat: uudistuva teollisuus, kestävä biotalous, älykkäät palvelut, matkailu ja tapahtumat ja mahdollistava kaupunki.

Ekosysteemityössä mukana oleville toimijoille oleellista on lisäarvon luonti. Yrityksillä lisäarvo on usein liiketaloudellinen hyöty. Oppilaitoksilla arvo voi olla tutkimuksellinen. Kaupungilla arvo voi olla yhteisöllinen tai sosiaalinen. Jäsenten roolit ekosysteemissä voivat vaihdella projekteittain.

Hämeenlinnan ekosysteemien ylösajon valmistelussa hyödynnettiin Tampereen kaupungin ekosysteemityötä, Tampereen ohjelmajohtajan ja vetäjien haastatteluita sekä keskusteluja HAMKin, Tavastian ja Linnan kehityksen kanssa. Hämeenlinnan valmistelutyö jatkui alkuvuoteen 2019. Tammikuussa 2019 työ käynnistettiin ohjausryhmän ja vetäjien yhteisellä tilaisuudella Raatihuoneella.

Jokaisessa viidessä ekosysteemissä on omat vetäjänsä ja jokainen ekosysteemi tarvitsee toimiakseen oman suunnitelman, roadmapin. Roadmap valmistellaan yhdessä yritysten ja muiden toimijoiden kanssa. Ekosysteemit tarvitsevat myös projektitiimejä, jotka miettivät uusia hankkeita valittujen teemojen ympärille sekä työstävät olemassa olevia hankkeita eteenpäin. Ekosysteemien eri toimijoita kiinnittävänä ja arvoa luovana lähtökohtana toimii yhteinen tekeminen, yhteiset kehityshankkeet.

Ekosysteemityö tarvitsee avoimuutta ja tiedon jakamista toimiakseen tehokkaasti. Tässä yhteydessä ekosysteemin projektitiimi mietti yhteistä avoimuuden tarinaa koko Hämeenlinnan ekosysteemityölle. Avoimuuden tarina, teknologisessa mielessä, oli noussut esiin älykkäät palvelut ekosysteemissä.

Kaupungit Suomessa ja tietävästi myös maailmalla eivät ole vielä kokonaisvaltaisesti ottaneet avoimuutta omakseen viestinnässä, vaikka avoimuus ja avoin teknologia ovat megatrendejä. Suomessa esimerkiksi Helsinki ja Tampere tekevät osittaista avoimuutta datojen, osallisuuden ja kokousten suhteen, mutta avoin kaupunki Hämeenlinnassa tarkoittaa myös paljon muuta. Avoimuuteen liittyy asioita kaupungissa, kuten yhteinen tekeminen ja keskustelut, innovaatiot, kehittämishankkeet, osaaminen ja osaamisen jakaminen, data, tietojärjestelmät, hankinnat, kokoukset, haasteet, avoimet työpaikat).

Elinvoimainen Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelmaa toteutetaan valtuustokaudelle 2017–2021 edellä esitetyillä valtuustokauden strategisilla tavoitteilla ja lautakuntien omissa talousarvio-osioissa esitetyillä valtuustokauden tavoitteilla. Vuosittaisessa toimeenpanossa lautakunnat keskittyvät vuotuisen talousarvioon nostamiinsa tavoitteisiin.

Vuoden 2020 elinvoimainen Hämeenlinna painopisteet lautakunnittain:

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta:

- Kaupunkikulttuurin elävöittäminen

Sosiaali- ja terveyslautakunta:

- Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta
- Erityisryhmien asumisen kehittäminen integroidaan kaupungin yleiseen asumisen ohjelmaan

Kaupunkirakennelautakunta:

- Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut
- Tori ja Reskan alue ovat kehittyneet yhteisöllisiksi kohtaamispaikoiksi
- Virkistys ja matkailukäyttöön sopivat kaupunkikeskustan rannat
- Alueella toimivien oppilaitosten kanssa tapahtuvan yhteistyön syventäminen

Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous

Hämeenlinnan on kaunis kaupunki, jossa voimme nauttia luonnosta monin eri tavoin. Haluamme säilyttää tulevillekin sukupolville mahdollisuuden tähän vastaamalla haasteisiin ilmastonmuutoksen hidastamisesta sekä luonnonvarojen kestävästä käytöstä. Resurssiviisaana kaupunkina pyrimme energian kulutuksen vähenemiseen, sujuvaan ja vähäpäästöiseen liikkumiseen, ympäristöämme huomioon ottavaan yhdyskuntarakentamiseen, kulutuksen vähentämiseen, materiaalien kierrätykseen sekä veden puhtauteen. Viisaasti toimien vaikutamme aluetalouteen, työllisyyteen sekä kilpailukykyyn niitä edistävästi. Tavoitteenamme on paitsi ekologisesti kestävä niin myös sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä kaupunki. Hämeenlinna haluaa olla kaupunki, jossa ei muodostu alijäämiä ja jossa velkaantuminen kohdistuu huolellisesti harkittuihin investointeihin. Tavoitteena on, että resurssit riittävät vastuiden ja veloitteiden hoitoon. Hämeenlinnan palvelut hoidetaan sujuvilla prosesseilla toimintamallissa, jossa kustannustietoisuus tuottavuus ja tuloksellisuus ovat keskeisesti esillä.

Tavoite	Mittarit
Hiilidioksidipäästöt vähenevät.	Jalankulun ja pyöräilyn määrän kehitys Joukkoliikenteen matkamäärän kehitys Vaihtoehtoisen energiaratkaisujen määrä liikenteessä, asumisessa, julkisessa rakentamisessa, yrityksissä lisääntyy

Tavoite	Mittarit
Kiinteistöt ovat terveitä, turvallisia ja energiatehokkaita sekä tehokkaassa käytössä.	Toimitilakustannusten kokonaismäärä Kiinteistöjen energiatehokkuusmittaristo on luotu yhdessä HAMK:n kanssa ja mittareita seurataan Hoitovuokran määrä Toimitilojen käyttöasteen kasvu Sisäilmapirosessissa olevien kohteiden määrä vähenee

Tavoite	Mittarit
Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta sekä oikein mitoitettu	Koulutuspäivien määrä/työntekijä on ≥ 2 Työn ilo -toimintamallin teemakohtaisten kyselyjen koko kaupungin keskiarvo, asteikolla 1-4, on vähintään 2,8. Tehdyn työn määrä (%) on yli 77 % Palkittujen työinnovaatioiden määrä on yli 16

Alla on kuvattu päämäärän 'resurssiviisas kaupunki' mittareita.

Jalankulun ja pyöräilyn määrän kehitys

Kävelyn ja pyöräilyn määrää pystyttiin mittaamaan ensimmäisen kerran vuodelta 2018. Turuntien mittauspisteestä saadaan sekä kävelyn että pyöräilyn määriä ja lisäksi pyöräilyn määrää mitataan neljässä risteyksessä liikennevalojen yhteydessä olevilla laitteilla. Vuoden 2019 tammi-kesäkuussa Turuntien mittauspisteen pyöräilymäärä kasvoi 19 % edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan nähden. Samaan aikaan jalankulkijoiden määrä kasvoi 2,5 %.

Joukkoliikenteen matkamäärän kehitys

Joukkoliikenteen nousumääriä seurataan kuukausittain seudullisesti. Tavoitteena on kasvattaa nousumääriä vuosittain. Vuoden 2018 aikana nousuja oli yhteensä noin 1,11 miljoonaa. Kasvua edellisvuoteen oli 1,8 % ja vuoden 2019 alkupuolella nousumäärä on kasvanut 2,4 % vuoden 2018 tammi-kesäkuulta.

Vaihtoehtoisen energiaratkaisujen määrä: liikenteessä, asumisessa, julkisessa rakentamisessa, yrityksissä

Yksityisessä rakentamisessa merkittäviä vaihtoehtoisia energiaratkaisuja, aurinkoenergiահankkeita, on Hämeenlinnassa tehty vuonna 2018 kaksi kappaletta. Vuonna 2018 sähköautojen latauspisteitä asennettiin neljään paikkaan, Hämeenlinnan keskustaan, uimahallille ja Tiiriöön kaksi.

Kiinteistöjen energiatehokkuusmittaristo on luotu yhdessä HAMKin kanssa ja mittareita seurataan
 Energiatehokkuusmittariston luonti korvataan Kuntien energiatehokkuussopimukseen liittymisellä, joka toteutetaan vuoden 2019 loppupuolella.

Hoitovuokran määrä

Hoitovuokralla katetaan kaikki kiinteistön normaalin käytön kustannukset. Kustannukset ovat olleet nousussa. Tavoitteena on valtuustokauden aikana saada kustannuksissa säästöä siten, että energiakustannukset laskisivat vuoden 2016 tasolle. Vuonna 2018 hoitovuokra oli kuitenkin 5 % vuotta 2016 enemmän ja määrä on kasvussa.

Toimitilakustannusten määrä

Mittarilla kuvataan tilakustannusten kokonaismäärää, joka on noussut vuosittain. Tavoitteena on päästä vuoden 2016 kustannusten tasolle valtuustokauden aikana. Vuonna 2018 toimitilakustannukset olivat 10,6 % suuremmat kuin 2016. Kustannuksiin kuuluu mm. purkukustannukset, joten kustannuksissa esiintyy vuosittaista vaihtelua.

Toimitilojen käyttöaste

Käyttöastetta tarkastellaan tilapalvelujen vuokra-asteen perusteella. Vuonna 2017 toimitilojen käyttöaste oli 88,8 % ja vuonna 2018 87,1 %.

Sisäilmaprosessissa olevien kohteiden määrä

Mittarilla mitataan, kuinka suuressa osassa kiinteistöjä on prosessin käynnistäviä sisäilmaongelmia. Vuoden 2018 lopussa prosessissa oli yhteensä 47 (2017: 55) palvelukiinteistöä eli määrä on laskenut.

Koulutuspäivien määrä/työntekijä

Suhtaudumme erittäin myönteisesti henkilöstön kouluttautumiseen. Taloudellisesta tilanteesta huolimatta koulutuspäivien määrä/henkilö on viime vuodet pysynyt noin kahdessa koulutuspäivässä henkilöittäin per vuosi. Koulutuspäivien määrä vaihtelee työyksiköittäin riippuen työyksikön osaamistilanteesta ja henkilöstön menossa olevista koulutuksista. Koko kaupungin tavoite on 2,1 koulutuspäivää vuodessa, mikä ylitettiin vuonna 2018 (2,5).

Työn ilo- toimintamalli

Työn ilo- toimintamallin viisi teemaa pohjautuvat kaupunkistrategian toimintakulttuureihin. Jokaista toimintakulttuurin teemaa työstetään työyhteisöjen omissa työpaikoissa, joissa myös tehdään kysely siitä, miten kyseinen teema toteutuu tällä hetkellä työyhteisössä. Tavoitteena on, että teemakohtaisten kyselyjen koko kaupungin keskiarvo, asteikolla 1–4, on vähintään 2,8.

Tehdyn työn määrä (%)

Tehdyn työn määrä 8/2019 oli 76,6 % (8/2018 76 %). Tehdyn työn määrä kuvaa, kuinka suuri osa henkilöstön ajasta keskimäärin toteutuu tuottavana työaikana. Työajasta poistetaan mm. sairauspoissaolot, kannustevalpaat ja opintovapaat. Tavoitteena on, että tehdyn työn määrä vuositasolla on vähintään 78 %.

Palkittujen työinnovaatioiden määrä

Työinnovaatioiden määrä lasketaan vuosittain myönnettävistä kehittäjäpalkintojen määrästä. Kehittäjäpalkinnolla palkitaan kertapalkkiolla arjen työtä rikastuttavista, asiakaspalvelua parantavista ja kustannustehokkaista innovaatioista. Työyksiköt, työryhmät tai henkilöt hakevat itse kehittäjäpalkintoa ja hakemusten määrä on vuosittain reilun parinkymmenen ja vajaan neljäkymmenen välillä. Tavoitteena on nostaa kehittäjäpalkintojen hakemusten määrää 50 hakemukseen/vuosi ja jakaa 20 kehittäjäpalkintoa vuosittain.

Resurssiviisas Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelma

Taloudellisesti resurssiviisas kaupunki on kaikkien toimijoiden ja päämäärien yhteinen tavoite. Näin ollen kustannustietoisuus, tuottavuus ja tuloksellisuus ovat keskeisesti esillä kaikille yhteisissä tavoitteissa ja toimenpiteissä. Keskeistä on onnistua jokaisen toimialan prosesseissa.

Resurssiviisauden strategisessa päämäärässä painotetaan edellä esiteltyjä hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen, henkilöstön osaamiseen ja hyvinvointiin sekä kiinteistöjen taloudelliseen hallintaan keskittyviä tavoitteita. Resurssiviisas Hämeenlinna toimeenpano-ohjelmaa toteutetaan valtuustokaudelle 2017–2021 valtuustokauden strategisilla tavoitteilla ja lautakuntien omissa talousarvio-osioissa esitetyillä valtuustokauden tavoitteilla. Vuosittaisessa toimeenpanossa lautakunnat keskittyvät vuotuisen talousarvioon nostamiinsa tavoitteisiin.

Vuoden 2020 resurssiviisas Hämeenlinna, painopisteet lautakunnittain:

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta:

- Lapsille ja nuorille taataan terveelliset ja turvalliset tilat
- Tehostetaan tilojen käyttöä

Sosiaali- ja terveyslautakunta:

- Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityisesti huomiota

Kaupunkirakennelautakunta:

- Hiilineutraali Hämeenlinna –ohjelman edistäminen

Resurssiviisauden tavoitteista kiinteistöjen terveellisyyttä ja turvallisuutta edistetään erityisesti vuonna 2018 tehtyjen palveluverkkopäätösten toimeenpanolla. Eteneminen esitellään lautakuntien suunnitelmissa. Hiilidioksidipäästöjä pyritään vähentämään toteuttamalla pyöräilyn edistämishjelmaa ja toteuttamalla joukkoliikenteen kilpailutus vähähiilisyttä painottaen. Vuoden 2019 aikana on valmistelu Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelmaa, joka valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset

Yhteisiä asioita hoidetaan ja niihin vaikutetaan ottamalla vastuuta ja osallistumalla. Asukas osallistuu vaikuttamiseen ja asioiden hoitamiseen oma-aloitteisesti ja vapaaehtoisesti. Kaupungin palveluja kehitetään yhteistyössä asukkaiden kanssa. Päätöksenteko on avointa. Kaupungin omien toimijoiden sekä ulkopuolisten palvelutuottajien, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa vahvistetaan kumppanuutta. Asukkaiden hyvinvointi on tärkeää sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmasta.

Tavoite	Mittarit
Hämeenlinnalaisten hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät	Koettu terveys on maan keskitasoa parempi Terveys ja koettu elämänlaatu (Kouluterveyskysely – THL) Sairastavuusindeksi Korkeakoulutettujen määrä on koko maata korkeampi Lasten pienituloisuusaste
Tavoite	Mittarit
Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja kuntalaisten terveyttä.	Kaupungin liikuntapaikkojen käyttöaste (uimahalli- ja sisäliikuntapaikat) ja kulttuurilaitosten (kirjasto ja museot) kävijämäärien kehitys ja vertailu verrokkiin
Tavoite	Mittarit
Oikein mitoitettut peruspalvelut vastaavat kuntalaisten tarpeisiin	Palveluiden asiakastytyvyisyys

Alla on kuvattu päämäärän 'hyvinvointia edistävä asumiskaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset' mittareita.

Kouluterveyskysely – THL (Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista)

Indikaattori ilmaisee terveydentilansa keskinkertaiseksi, melko huonoksi tai huonoksi kokevien peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisten osuuden prosentteina kysymykseen vastanneista ko. ikäluokassa. Suuremmissa kunnissa 2 %-yksikön muutos on merkittävä.

Sairastavuusindeksi KELA (vakioitu)

Havainnollistaa, miten tervettä tai sairasta alueen väestö on suhteessa koko maan väestön keskiarvoon (= 100). Ikä- ja sukupuolivakioitu sairastavuusindeksi perustuu kolmeen tilastomuuttuun: kuolleisuuteen, työkyvyttömyyseläkkeellä olevien osuuteen työikäisistä (16–64-vuotiaat) sekä lääkkeiden ja ravintovalmisteiden korvausoikeuksien haltijoiden osuuteen väestöstä.

Korkeakoulutettujen määrä

Indikaattori ilmaisee korkea-asteen koulutuksen saaneiden 15 vuotta täyttäneiden osuuden prosentteina 15–64 -vuotiaasta väestöstä. Korkea-asteen koulutuksen saaneita ovat ammatillisissa oppilaitoksissa yli 3-vuotisen ammatillisen koulutuksen tai tutkinnon suorittaneet, ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneet.

Lasten pienituloisuusaste

Tilasto kuvaa, kuinka suuri osa alueen alle 18-vuotiaista kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät suhteellisen pienituloisuusrajan alapuolelle.

Kaupungin liikunta- ja kulttuurilaitosten kävijämäärien kehitys

Mitattavat kohteet on sovittava. Lasten ja nuorten osalta on saatavissa esim. kouluterveyskyselystä harrastamisen aktiivisuudesta vertailutietoa. Koko väestön osalta vertailtavuutta saadaan uimahallin, kirjaston ja taidelaitosten kävijämääristä.

Koettua terveyttä ja elämänlaatua (20–64 -vuotiaat ja yli 65-vuotiaat) osoittavat mittarit sekä yksinäisyyden kokemusta ja järjestöaktiivisuutta kuvaavat mittarit on poistettu, koska tieto ei ole enää saatavissa. Vuoden 2020 tietojen osalta on harkinnassa Hämeenlinnaa koskevan FinSote -tutkimuksen ostaminen THL:ltä. Kaupungin palveluissa olevien asiakkaiden koetun hyvinvoinnin osalta kannattaa jatkossa hyödyntää sosiaali- ja terveyspalveluissa käytössä olevan Kompassin (FCG) tietoja.

Asiakastytyväisyyden ja palveluihin pääsyn aikojen osalta sovitaan mukana olevat palvelut sekä mittareiden valinta, kriteerit ja skaalaus siten, että tieto saadaan vuoden 2020 alusta lukien.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteuttaminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta toteutetaan valtuustokauden yhteisten strategisten ja lautakuntien tavoitteiden, lautakuntien vuosittaisen painopisteiden ja toimeenpanon kautta, Hyvinvointisuunnitelman 2018–21, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman 2018–21 ja Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelman 2018–21 kautta. Kahdessa viimeksi mainitussa on yhdistettynä lakisääteiset suunnitelmat sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ikäkausisuunnitelmat. Ikäkausisuunnitelmien teemoiksi on määritelty yhteisöllisyys, osallisuus, vanhemmuus / lähiverkostot, turvallisuus, liikkuminen ja terveys. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteumat raportoidaan osana tilinpäätöstä.

Hyvinvointisuunnittelulla edistetään kuntalaisten terveyttä, hyvinvointia ja osallisuutta sekä kehitetään toimenpiteitä, jotka tekevät Hämeenlinnan kaupungista hyvän paikan asua. Kaupungin perustehtävänä on luoda edellytykset hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi toimivilla peruspalveluilla niin, että turvataan viihtyisät ja turvalliset asuinalueet, julkinen liikenne, hoidetut puistot, monipuoliset ja saavutettavat liikuntapaikat, vilkas kulttuurielämä, tapahtumat, elävä maaseutu. Lakisääteisissä peruspalveluissa, kuten terveydenhuollossa, perusopetuksessa ja kotihoidossa on paljon mahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Niiden kautta tavoitetaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen suuria väestöryhmiä.

Hyvinvointia luovat julkisten toimijoiden lisäksi kuntalaisten ja kansalaisyhteiskunnan omat toimijat. Kunnan tehtävä on koordinoita, tukea ja mahdollistaa eri toimijoiden hyvinvointia edistävää työtä. Yhteisöllisyyden ja osallisuuden merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä on merkittävä. Liikuntatapahtumat, kulttuuritoiminta, järjestötoiminta ja tapahtumat ovat toimia, joilla voimme yhdessä luoda yhteisöllisyyttä ja asukkaille mahdollisuuksia oman hyvinvointinsa lisäämiseen. Sosiaaliekonomisten ja terveyserojen kaventaminen ja itsenäinen terveydestä huolehtiminen ovat myös Hyvinvoivan Hämeenlinnan tavoitteita.

Ennakkovaikutusten arvioinnin käyttämistä päätöksenteon pohjana lisätään edelleen yhdessä toimialojen kanssa ja käyttäen sähköisen ennakkovaikutusten arvioinnin työkalua EVAa.

Vuoden 2020 hyvinvoiva Hämeenlinna, painopisteet lautakunnittain:

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta:

- Laadukkailla lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluilla ennaltaehkäistään hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua
- Lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan palvelujen ja toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen
- Lapsille ja nuorille taataan terveelliset ja turvalliset tilat

Sosiaali- ja terveyslautakunta:

- Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti.

Kaupunkirakennelautakunta:

- Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit, lähiliikuntapaikat sekä virkistys- ja retkeilyolosuhteet. Lisätään näiden tunnettuutta ja kannustetaan niiden käyttöön.
- Kaupunkirakenne on aktiivisesti ja aikataulun mukaisesti mukana palveluverkon kehittämisessä

Tavoitteiden mukaisesti vuoden 2020 strategisesti tärkeitä asioita ovat:

- Luoda Hämeenlinnasta houkutteleva yritysalue
- Elinvoiman ekosysteemien, resurssiviisauden ja hyvinvointisuunnitelman toimeenpaneminen
- Avoin Hämeenlinna suunnitelman jalkauttaminen
- Edistää palvelujen digitalisointia ja kehittää kokeilukulttuuria
- Lisätä asukkaiden osallisuutta ja edistää aktiivisuutta
- Kehittää tuottavuutta ja tulokellisuutta siten, että kaupungin taloudellinen tilanne pysyy tasapainossa
- Elinvoimaisuuden edistäminen yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa
- Markkinoinnin ja mainonnan avulla lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta
- Edistää älykkään liikkumisen mahdollisuuksia
- Tavoitella 0,5 %:n väestönkasvua
- Edistää erityisesti nuorten työllisyyttä ja saada työttömyysaste valtakunnallisen keskiarvon alapuolelle kaikissa ikäryhmissä
- Mahdollistaa hyvä kotoutuminen Hämeenlinnaan jääville maahanmuuttajille
- Hallintokunnat ylittävä yhteistyö lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämiseksi

Tärkeää on edelleen onnistua elinkeinotoimessa, edistää uusien yritysten syntymistä ja sijoittumista Hämeenlinnaan sekä lisätä elinvoimaa kaupunkiseudulla. On tarkoituksenmukaista lisätä yrittämisen mahdollisuuksia myös keskittymällä olemassa olevien yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen sekä yhteiseen markkinointiin.

Talouden haasteet ovat huomattavia myös vuonna 2020 ja edelleen on paneuduttava palvelujen tuottamiseen kustannustehokkaasti sekä laadukkaasti. Tässä tavoitteessa onnistuminen tarkoittaa keskittymistä tehokkaasti ja vaikuttavasti tuotettaviin palveluihin.

Kaupunkisuunnittelun haasteena on edistää kaavoituksen avulla elinvoimaisuutta. Erillispienaloitontteja on saatavilla eri puolilla Hämeenlinnaa. Uusia tulevaisuuden kerrostaloalueita ja käynnissä olevia alueita kehitetään ja totutetaan vastaamaan kysyntää. Kaavoitettua tonttivarantoa kasvatetaan sekä elinkeinoalueilla että kerrostaloalueilla.

Kaupunkilaisten hyvinvointia tuetaan monin palveluin mutta samalla myös kiinnitetään huomiota jokaisen omaan vastuuseen hyvinvoinnista. Sähköisiä palveluja kehitetään tukemaan omaehtoista toimintaa laajasti kaikilla toimialueilla.

Päätösten ennakko vaikutusten arviointi on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuutta. Kaupungilla on käytössä sähköinen ennakko vaikutusten arvioinnin työkalu EVA, joka on työväline, jolla voi jo valmisteluvaiheessa arvioida eri päätösten ja niiden mukaisten toimenpiteiden vaikutusta kuntalaisten hyvinvointiin. Ennakko vaikutusten arvioinnin käyttöä lisätään ja vahvistetaan edelleen.

Suomen kasvukäytäväverkosto

Suomen kasvukäytäväverkosto on mukana kehittämässä alueen elinympäristöjä, sujuvaa liikkumista ja tähän liittyviä tulevaisuuden mahdollisuuksia sekä yritysten että yksilöiden näkökulmasta. Edunvalvonnan kärki on pääradan raideliikenteen edistäminen. Verkoston keskipisteessä ovat pääväylien lisäksi niiden tärkeimmät solmukohdat: asemanseudut, pääväylien risteykset ja liittymät. Verkoston tavoitteena on varmistaa pääväylien, lentokenttien ja satamien investointeja, joita vientiteollisuus tarvitsee. Verkostotyössä painopisteitä ovat mm. asuminen, älyliikenne, kehittyvät asemanseudut, vaihtoehtoiset liikenteen energiamuodot, yhteydet Eurooppaan ja ympäristötaide. Tavoitteena on aikaansaada konkreettisia tuloksia, joilla varmistetaan kasvukäytävän rooli koko Suomen elinvoimaisuuden kehittämisessä. Yhteinen edunvalvonta kaupungin edunvalvontasuunnitelman mukaisesti on osa verkostotyötä. Hämeenlinnalla on valmius toimia isäntäkaupunkina kasvukäytäväverkostossa myös uudella toimintakaudella, jonka organisoituminen selviää vuoden 2020 alussa.

HENKILÖSTÖ

Kaupungin henkilöstömäärä on vuoden 2019 aikana ollut keskimäärin yhteensä 3 436 henkilöä, joka on 17 henkilöä enemmän edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarviovuoden tavoite on, että uusia vakansseja perustetaan vain todelliseen tarpeeseen ja henkilöstöresurssien määrää hallitaan luonnollista poistumaa hyödyntäen ja työtehtävien uudelleen järjestelyjen avulla.

Eläköitymisennusteen mukaan Hämeenlinnan kaupungissa eläköityy vuoden 2020 aikana yhteensä 107 henkilöä (3,1 % koko henkilöstöstä). Näistä henkilöistä arviolta 73 jää vanhuuseläkkeelle ja 18 työkyvyttömyyseläkkeelle. Henkilöstösuunnittelussa toimialat ovat huomioineet eläkepoistuman, sen hyödyntäminen on kuitenkin haasteellista, koska poistumaa on runsasta erityisesti niissä ammattiryhmissä, joissa poistuva osaaminen on korvattava tai palvelutarve vaatii henkilöstöresurssien säilymistä.

Henkilöstöohjelman tavoitteiden mukaisesti pysyvät palvelut pyritään tuottamaan vakituisten resurssien voimin ja tavoitteena on, että vakituisten henkilöstön osuus koko henkilöstöstä olisi vuositasolla keskimäärin n. 85 %.

Henkilöstökustannukset

Henkilöstökustannuksiin on vuonna 2020 varattu 159,5 milj. euroa, josta palkkoja ja palkkioita on 126,3 milj. euroa. Palkkaperusteisten henkilöstösivukulujen arvioidaan vuonna 2020 olevan 19,89 % palkkasummasta. Henkilöstökustannuksiin sisältyvien henkilösivukulujen ja eläkekulujen määrä on 33,2 milj. euroa.

Kunta- alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 31.3.2020 asti. Keskustason neuvottelut uusista virka- ja työehtosopimuksista ovat vasta alkamassa, joten talousarviota laadittaessa ei ole tietoa mahdollisista sopimuksiin liittyvistä yleis- tai muista palkankorotuksista. Talousarviovalmistelussa on varauduttu 1,5 %:n palkkakustannusten lisääntymiseen. Lomarahen palauttamisen kustannusvaikutus on 1,65 % palkkasummasta.

Henkilöstömenot muodostavat valtaosan kuntatalouden menoista, joten erityisesti palkkamenojen kasvun hillitseminen tiukan täyttölupamenettelyn avulla on välttämätöntä. Myös palkantarkistusten osalta noudatetaan tiukkaa linjaa ja palkantarkistuksia tehdään vain työn vaativuuden olennaisesti lisääntyessä.

Työn iloa sekä työhyvinvoinnin ja johtamisen kehittämistä

Työhyvinvointijohtamisen ja työhyvinvoinnin kehittäminen ovat kaupungissa vuodesta toiseen jatkuvaa. Henkilöstöpalveluiden johdolla pyritään löytämään ja kokeilemaan uusia ja innovatiivisia tapoja lisätä henkilöstön hyvinvointia ja tukea henkilöstöjohtamista. Myös olemassa olevien hyvien ja hyviä tuloksia tuoneiden ohjeistusten ja toimintamallien, kuten etätyöohjeet, Toivu Työssä, Aktiivinen tuki, 60+, Toivu Työssä Liikkuen ja hyvinvointivalmennus, jatkokehittäminen on tärkeää. Kehitteillä on myös erilaisia hiilineutraaliustavoitteita edistäviä henkilöstötoimenpiteitä.

Suunnittelukaudella kehittämisen kärkitavoitteena on strategian mukaisesti hyvinvoiva ja osaava henkilöstö. Kärkitavoitteen toteuttaminen tapahtuu pääosin Työn ilo -toimintamallin avulla. Toimintamalli koostuu viidestä kaupunkistrategian toimintakulttuurin teemasta. Mallin teemoja käsitellään yksi kerrallaan mutta siten että seuraavan teeman käsittely aina on jatkumo edellisille teemoille. Tavoitteena on Työn ilon kautta saada jokaiselle päivälle hyviä asiakaskohtaamisia, osallistaa henkilöstöä uusien ja innovatiivisten toimintamallien kehittämiseen ja luomaan yhdessä hyvä työpaikka ja työyhteisö. Malli on käytännönläheinen ja perustuu vuorovaikutukseen työyhteisöjen työpajoissa, jossa sovitaan konkreettisista askelista kohti yhteistä tavoitetta. Toimintamalli antaa myös esimiehelle käytännön työkalun johtamiseen.

Vuoden 2020 tullaan myös panostamaan johtamisvalmennukseen sekä ammattiryhmittäin että laajemmissa työpajoissa. Johtamisen määritelmä laaditaan laajennetun johtoryhmän kanssa syksyllä 2019 ja tähän liittyvät valmennukset ja työpajat järjestetään vuoden 2020 aikana.

Rekrytointihaasteita on jo nyt tietyissä tehtävissä ja näiden haasteiden taklaamiseksi tulee yhdessä mm. opilaitosten kanssa luoda uusia toimintamalleja osaavan henkilöstön saamisen varmistamiseksi. Jo olemassa olevan henkilöstön pysyminen ja ammattitaidon ylläpito ja kehittäminen on talousarviokaudella tärkeä tavoite.

Panostus työtapaturmien ennaltaehkäisyyn jatkuu ja tavoitteena on edelleen vähentää työtapaturmista aiheutuvia kustannuksia.

Henkilöstösuunnittelun periaatteet

Laadukas henkilöstösuunnittelu on yksi Hämeenlinnan kaupunkistrategiaa toteuttavan henkilöstöohjelman kriittisistä menetystekijöistä. Ennakoivan henkilöstösuunnittelun tavoitteena on varmentaa, että organisaatiolla on sekä lyhyellä, että pitkällä tähtäimellä oikea määrä henkilöstöä oikeassa paikassa ja tarkoituksenmukaisin kustannuksin.

Ennakoivassa henkilöstösuunnittelussa toimialat arvioivat eläköityvän ja vaihtuvan henkilöstön määrän sekä mm. mahdolliset palvelurakenteen, organisaatiomuutosten ja lainsäädännön aiheuttamat henkilöstörakenteelliset muutokset. Uudet perustettavat vakituiset ja määräaikaiset tehtävät sekä muutettavat ja lakkautettavat vakanssien tiedot kirjataan henkilöstörakenteellisten muutosten lomakkeelle.

Talousarviokäsittelyssä hyväksytyt uudet vakanssit tarvitsevat kuitenkin aina erillisen täyttöluvan ennen rekrytoinnin aloittamista.

TALOUSARVIO VUODELLE 2020

Kansantalouden kehitys

Suomen bruttokansantuote (markkinahintaan) kasvoi kolmen taantumavuoden ja 2015 nolla-vuoden (0,1 %) jälkeen 2,8 % vuonna 2016. Vuonna 2017 bruttokansantuotteen kasvu oli 2,7 % ja 2,4 % vuonna 2018. Valtiovarainministeriön kesäkuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan bruttokansantuotteen ennustetaan 2019 kasvavan 1,6 %, 2020 1,2 % ja 2021 1,1 %. Ennuste 2019 inflaatioksi on 1,2 % kansallisella kuluttajahintaindeksillä mitattuna. Inflaation ennustetaan nousevan 1,5 prosenttiin vuonna 2020 ja edelleen 1,7 prosenttiin 2021. Työttömyysasteen arvioidaan 2019 olevan 6,6 prosentissa. Sen ennakoidaan laskevan 6,3 prosenttiin 2020 ja 2021 edelleen 6,2 prosenttiin. Alla olevassa koosteessa ovat myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen ja Palkansaajien tutkimuslaitoksen syyskuussa 2019 julkaistut ennusteet:

	BKT-muutos %			Inflaatio %			Työttömyysaste %		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
VM	1,6	1,2	1,1	1,2	1,5	1,7	6,6	6,3	6,2
ETLA	1,1	0,9	1,1	1,0	1,1	1,4	6,5	6,3	6,1
PT	1,3	1,1	-	1,1	1,0	-	6,6	6,7	-

Kuntatalouden kehitys

Valtiovarainministeriön 4.4.2019 julkaistu Kuntatalousohjelma vuodelle 2020 ennakoii, että kuntatalouden suotuisa kehitys näyttää päättyneen vuoteen 2018. Tulevina vuosina arvioidaan, että negatiivisen vuosikatteen ja alijäämäisten kuntien lukumäärä kasvaa. Kuntaliiton julkaiseman tilinpäätöstietojen perusteella vuonna 2018 peräti 46 kunnan vuosikate oli negatiivinen, jolloin verorahoitus ei riittänyt toimintakateen kattamiseen. Tämä on suurin vaikeassa taloustilanteessa olevien kuntien määrä vuoden 2012 jälkeen. Kuntatalousohjelma ennakoii, että negatiivisen vuosikatteen kuntien lukumäärä pienenee vuosina 2019–2020, mutta määrä näyttäisi kääntyvän nousuun jo vuonna 2021 ja sama kehitys jatkuisi vuoteen 2023 saakka.

Kuntatalouden toimintakulut jatkavat kasvuaan vuosina 2019–2023. Kasvupaine aiheutuu väestön ikärakenteen muutoksesta, mikä kasvattaa hoito- ja hoivamenoja. Kuluvana ja tulevana vuonna kuntatalouden toimintakuluja kasvattavat palvelutarpeen kasvun lisäksi kunta-alan palkankorotukset sekä lomarahaleikkauksen päättyminen.

Kuntatalouden tuloista valtaosa muodostuu verotuloista. Vuodesta 2020 alkaen kuntien saamien verotulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin reilut 3 prosenttia vuodessa. Verotulojen kasvua ylläpitää muun muassa ennustettu ansiotason kasvu.

Kuntaliiton syyskuussa julkaiseman veroennustekehikon perusteella kunnallisveron ennakonpidätysten kertymät eivät ole kasvaneet odotetulla tavalla vuonna 2019. Veroennustekehikon mukaan ennakoita olisi pitänyt kertyä kunnille elokuun loppuun mennessä yli 450 milj. euroa toteutunutta enemmän. Aiemmin verohallinto uutisoi, että kertymävaje johtuisi tulorekisteriongelmaista, mutta verohallinnon tekemien uusien selvitysten perusteella suurin osa kertymävajeesta johtuukin aiemmasta tiedosta poiketen verokorttiuudistuksesta ja tulorekisterin ongelmat selittävät vain murto-osan (13%) vajeesta. Verokorttiuudistuksessa on kyse siitä, että uudessa enakkoperintämenettelyssä on luovuttu palkkakausikohtaisista tuloajoista, jonka johdosta enakkonpidätykset on toimitettu verohallinnon arvion mukaan alkuvuodesta huomattavasti aiempaa käytäntöä alhaisempina. Mikäli kertymävaje olisi johtunut tulorekisteriongelmaista, olisi mainittu vaje saatu takaisin vuonna 2020. Nyt kun vaje johtuu verokorttiuudistuksesta, jää kunnille vuodelle 2019 pysyvä lovi verotuloihin valtionhallinnon toimista (verokorttiuudistus) johtuen.

Vuonna 2020 valtionosuusindeksin ennakoitu muutos on 2,4 prosenttia. Lisäksi valtionosuutta kasvattaa muun muassa kustannusten jaon tarkistus vuoden 2017 toteutuneiden kustannusten pohjalta noin 100 milj. eurolla ylöspäin. Valtionosuuksia kasvattavat indeksitarkistuksen lisäksi myös verotulomenetysten kompensatiot kunnille. Kevään kuntatalousohjelman julkaisun jäl-

keen on sovittu valtion 2020 talousarvion yhteydessä, että valtionosuuksien kiky-kompensaatios (n. 237 milj. euroa koko kuntakentälle) maksatusta aikaistetaan vuodelta 2020 vuodelle 2019. Muutos ei kuitenkaan paranna kuntatalouden tilaa millään tavalla.

Kuntatalouden tulot laskivat vuodesta 2017 ja samaan aikaan menot kasvoivat arvioitua nopeammin. Toimintamenot jatkavat kasvuaan koko suunnitelmakauden. Väestön ikärakenteen muutos kasvattaa kuntatalouden palvelutarvetta noin 0,5 prosenttia vuosittain. Työttömyyssiasteen laskiessa ja työvoimakapeikkojen lisääntyessä kansantalouden ansiotason nousun arvioidaan kohoavan noin 3 prosentin tuntumaan lähivuosina. Tämän arvioidaan heijastuvan myös kuntatalouteen menopaineena. Lisäksi investointimenot jatkavat kasvuaan, sillä sairaaloiden ja koulujen rakentaminen sekä infrainvestoinnit jatkuvat vilkkaana. Kuntatalouden tulojen ja menojen epätasapaino pysyy vuosina 2020–2023 mittavana. Siksi kuntatalouden lainanottotarvetta heijastava toiminnan ja investointien rahavirta on kehyskaudella 1,2–1,7 mrd. euroa negatiivinen. Kuntatalouden lainakanta kasvaa nopeasti. Korkotaso on pysytellyt viime vuosina matalalla tasolla, mutta sen odotetaan nousevan pikkuhiljaa keskipitkällä aikavälillä. Kuntatalouden vakauden turvaaminen edellyttää rakenteellisia uudistuksia ja kuntien tehtävien karsimista.

Hämeenlinnan talouden haasteet ja budjetin tasapainottaminen

Hämeenlinnan kaupungin talous olisi vuonna 2018 ollut noin 13 milj. euroa alijäämäinen ilman yhtiöomaisuuden kertaluontoista myyntituloa. Kuluvan vuoden arvioidaan 8/2019 tilanteen perusteella painuvan ilman kertaeriä noin 18 milj. euroa alijäämäiseksi. Hämeenlinnan kaupungin vuosikate tulee 8/2019 talousennusteen mukaan olemaan ensimmäistä kertaa nykykirjanpidon historiassa negatiivinen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaupunki joutuu ottamaan velkaa selvitäkseen vuoden normaaleista käyttötalouden menoista.

Kaupunginhallitus hyväksyi vuoden 2020 talousarvion tasapainotetun kehysten 27.5.2019. Kehysten verotuloarvio sisälsi kunnallisveron 0,25 %-yksikön korotuksen (vaikutus noin 3,0 milj. euroa). Kehysvaiheen verotuloarviot vuodelle 2020 perustuivat oletukseen, että kaupungin asukasluku laskee kuluvana vuonna noin 100 henkilöllä. Viralliset verotuloarviot ovat keväästä alentuneet vuoden 2020 osalta kehyskeeseen verrattuna arviolta noin 1 milj. euroa. Asukasluvun kehitys on ollut ennakoitua myönteisempää ja talousarvio perustuukin vuoden 2020 osalta asukasluvun lievään kasvuun vuonna 2019. Talousarviolukujen perusteella verotulojen tulisi kasvaa noin 20 milj. euroa vuodesta 2019. Huomionarvoista on, että kaupungin verotulot ovat viimeisen 5 vuoden aikana pysyneet käytännössä samalla tasolla.

Valtionosuuksissa on merkittävää kasvua vuodelle 2020. Kasvun taustalla on mm. kilpailukyky-sopimuksen lomapalkkaleikkauksen päätyminen vuoteen 2019, kuntien ja valtion välinen kustannusten jaon tarkistus ja valtionosuuksien indeksitarkistus. Kasvu on noin 10,2 milj. euroa vuodesta 2019.

Vuoden 2020 talousarviotilanteeseen vaikuttavat keskeisesti em. vero- ja valtionosuusmuutosten lisäksi kuluvan tilikauden alijäämä ja ns. pakolliset kuluja kasvattavat erät, joita on reilun 5 milj. euron arvosta. Luku ei pidä sisällään väestön ikääntymisen tuomia kululisäyksiä, palveluiden käytön lisääntymistä eikä ostojen yksikköhintojen nousua. Lautakuntien ja konsernipalvelujen talousarvioesitykset ylittivät toimintakatteen kehystason yhteensä noin 5 milj. euroa.

Kaupunginjohtajan johdolla käydyissä neuvotteluissa budjettiesitys tasapainotettiin leikkaamalla lähinnä kehittämiseen liittyviä eriä ja korottamalla tuloarvioita. Palveluiden määrää ja laatua ei juurikaan vähennetty, mikä osaltaan vaikeuttaa mahdollisuutta päästä talousarviossa asetettuihin euromääräisiin tavoitteisiin talouden osalta. Esitys pitää sisällään myös em. kunnallisveron 0,25 %-yksikön suuruisen korotuksen.

Talousarviokirjassa mainitut viittaukset ennusteeseen tarkoittavat kaupungin vuoden 2019 ennustetta, joka on laadittu elokuun lopun tilanteen perusteella.

Talousarvion taloudelliset riskit

Talousarvioesitykseen sisältyy riskejä. Näistä ensimmäinen liittyy verotulojen todelliseen toteumaan. Verohallinnon sivuilta löytyvän tulokehitystilaston ennakkotietojen mukaan Hämeenlinnan kaupunkilaisten ansaitsema veronalainen tulo kasvoi vuonna 2019 1,9% kun se koko valtakunnassa kasvoi keskimäärin peräti 3,1%. Veronalaisten tulojen määrään vaikuttaa erityisesti palkansaajien määrän muutos, joka korreloi mm. työttömyyden kasvun ja muuttovoiton/-tappion kanssa eli asukasmäärän kanssa. Hämeenlinnan osalta tulokehitystilasto on ollut laskusuuntainen jo pidemmän aikaa, mutta vuonna 2015 pudottiin pitkään aikaan ensimmäisen kerran valtakunnan keskiarvon alapuolelle. Vuonna 2017 palattiin kasvussa kuitenkin takaisin Kanta-Hämeen keskiarvon yläpuolelle ja kiila valtakunnan keskiarvon ja Hämeenlinnan kehityksen välillä pienentyi selvästi vuoden 2016 tasosta. Vuonna 2018 em. kiila kuitenkin kasvoi jälleen. Seuraavassa taulukossa on kuvattu kaupunkilaisten tulokehitystä suhteessa muuhun Suomeen ja Kanta-Hämeeseen sekä talouteen liittyviä erinäisiä tunnuslukuja.

TULOKEHITYSTILASTO Kasvu ed. vuodesta	OSUUS KOKO M A A	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Koko maa		3,10 %	4,40 %	4,80 %	2,50 %	2,10 %	1,70 %	1,80 %	1,80 %	3,10 %
Kanta-Häme		3,00 %	4,50 %	5,10 %	2,50 %	2,00 %	0,50 %	1,10 %	0,90 %	1,90 %
Hämeenlinna		3,20 %	4,50 %	5,50 %	3,00 %	2,20 %	0,70 %	1,00 %	1,30 %	1,90 %
-palkat	66 %	2,40 %	4,90 %	4,90 %	1,50 %	0,90 %	-0,80 %	0,80 %	1,20 %	2,50 %
-eläkkeet	24 %	3,70 %	4,70 %	7,70 %	5,10 %	3,50 %	3,10 %	2,30 %	3,00 %	2,10 %
-työttömyysmaksut	10 %	18,10 %	-6,20 %	9,50 %	19,60 %	14,60 %	9,70 %	-2,60 %	-8,10 %	-9,70 %
-etuudet		2,80 %	3,20 %	-3,30 %	2,70 %	6,70 %	1,00 %	-2,60 %	-3,10 %	-3,40 %
-työttömyys%		10,70 %	9,70 %	8,70 %	10,40 %	11,40 %	12,50 %	12,30 %	11,50 %	10,60 %
-asukasluku	66 647	66 829	67 270	67 497	67 806	67 976	68 011	67 850	67 662	67 532
-asukasluvun lisäys		182	441	227	309	170	35	-161	-188	-130
-vero%		19,00 %	19,00 %	19,50 %	19,50 %	20,25 %	20,50 %	20,50 %	20,75 %	20,75 %
koko maa		18,97 %	19,16 %	19,24 %	19,38 %	19,74 %	19,83 %	19,86 %	19,90 %	19,86 %
-efektiivinen vero%		14,35 %	14,32 %	14,55 %	14,70 %	15,28 %	15,38 %	15,22 %	14,95 %	14,93 %
koko maa		14,48 %	14,57 %	14,49 %	14,71 %	14,93 %	14,94 %	14,80 %	14,35 %	14,28 %
-verotulot M€		220,7	225,4	237,4	254,3	268,7	278,1	274,9	281,1	281,2
-valtionosuus M€		87,3	91,8	97,2	92,5	91,6	87,3	91,4	90,8	91,2

Mikäli kaupunkilaisten tulokehitys myös vuonna 2019 jää keskimääräistä valtakunnan tasoa heikommaksi, eivät verotulot todennäköisesti toteudu talousarvion mukaisina. Verohallinto julkaisee vuoden 2019 tulokehitystilaston ensimmäisen kerran vasta huhtikuussa 2020, joten verotuloarviot joudutaan tekemään ilman tietoa kaupunkilaisten tämän vuoden tulokehityksestä.

Talousarvioesityksessä verotuloarviot pohjautuvat Kuntaliiton syyskuussa julkaisemaan tulevien vuosien verotuloennusteeseen, jota on muokattu kaupungin asukaslukukehitystä vastaavasti. Ennusteiden taustalla on arvio kansantalouden kasvusta sekä sen vaikutuksesta mm. työllisyyteen, ansiotasoon ja yritystoiminnan tuottoihin. Ennuste pohjautuu mm. siihen, että kaupunkilaisten ansaitsemat palkkatulot kasvaisivat vuonna 2019 3,3 % ja asukasluku ei enää jatkaisi laskuaan. Talousarvioon on kuntaliiton ennustekehikon päälle lisätty verotuloihin 0,3 milj. euron optimismi.

Tilikausi 2019 olisi ilman tilikaudelle kirjattavia kerta-eriä (Työsyke Oy myyntivoitto ja verokorttimuutokseen/tulorekisteriongelmien liittyvä verotulojen jaksotusongelma) noin 18 milj. euroa alijäämäinen. Takamatka todelliseen tasapainoon on täten vuonna 2019 noin 1,5 veroprosenttiyksikköä.

Toimintakatteen kasvun hallinta on oleellinen osa kaupungin talousohjausta. Toimintakatteen kasvu vuonna 2018 oli vertailukelpoisesti noin 8,4 milj. euroa ja tulee vuonna 2019 olemaan vertailukelpoisesti arviolta noin 15 milj. euroa. Tilinpäätöksen toteutunut toimintakate ylittää käytännössä joka vuosi vuosittain budjetoidun toimintakatteen määrän. Näin tulee käymään myös vuonna 2019. Talousarvion 2020 mukaan toimintakate saisi kasvaa vuodesta 2019 noin 6,6 milj. euroa, sisältäen mm. ns. pakolliset kuluja kasvattavat erät, joita on reilun 5 milj. euron arvosta. Luku ei pidä sisällään väestön ikääntymisen tuomia kululisäyksiä, palveluiden käytön lisääntymistä eikä ostojen yksikköhintojen nousua. Muuta kasvun varaa jää vain vajaat pari miljoonaa euroa. Kun toimintakate kasvaa vuonna 2019 ennusteen mukaan peräti 5,3 %, piilee toimintakatteen kasvuvarassa suuri riski.

Seuraavassa kuvassa on esitetty tiettyjen haasteita aiheuttaneiden kustannuserien kehitystä lähimenneisyydessä ja vuodelle 2020 budjetoidut eurosummat miljoonina euroina. Taulukko osoittaa selvästi, että talousarvioesitys sisältää riskiä mm. lastensuojelun ja työmarkkinatuen kustannusten osalta.

	TP 2014	TP2015	TP 2016	TP2017	TP2018	EN2019	ES2020
Lastensuojelu, sijaishuolto ja jälkihuolto ulkoiset ostot	9,4	9,6	9,2	9,9	10,9	10,9	10,6
Vammaispalvelut (toimintakate)	18,8	17,8	17,2	17,5	18,6	18,9	19
Ikäihm.palv. ostot (tehostettu+vanhainkoti)	21,1	23,1	24,1	22,6	22,8	23,7	24,3
Työmarkkinatuki	3,1	4,9	5,4	5,7	5,7	5,6	5,2

Rahoitustuottojen ja kulujen osalta merkittävimmät erät ovat lainojen korkokulut ja sijoitustoiminnan myyntivoitot. Korkokustannukset kasvavat termiinikäyrän valossa kohtuullisen maltillisesti lähitulevaisuudessa. Budjetissa on varauduttu vuosien 2021 ja 2022 osalta hieman termiinikäyrää korkeampaan korkokulujen kasvuun. Nopea korkojen nousu aiheuttaisi kaupungin talouteen kustannuserän, jota ei kyetä kattamaan muilla toimin kovin lyhyessä ajassa. Sijoitustoiminnan myyntivoittoja on budjetoitu vuodelle 2020 3,5 milj. euroa ja suunnitelmavuosille 3,2 milj. euroa. Markkinoiden tilanteesta johtuen budjetoitujen summien toteutumiseen liittyy riskiä.

Tuloksellisuustyö

Kaupunki jatkaa vuonna 2020 tuloksellisuuden parantamista. Tuloksellisuustoimenpiteet koostuvat tarvittavista rakennemuutoksista ja henkilöstön tuloksellisuuden kasvattamisesta. Talouden lopullinen tasapaino edellyttää näiden lisäksi palveluiden määrää ja laatua kasvattavista lisäinvestoinneista pidättäytymistä sekä palveluiden määrän vähentämistä.

Rakennemuutokset

- Ei-strategisten omistusten myynti
- Konsernirakenteen yksinkertaistaminen ja keventäminen
- Palveluiden määrän ja laadun arviointi
- Ei-lakisääteisten tehtävien arviointi
- Monituottajamallin hyödyntäminen
- Avustusten tason arviointi
- Erilaisten kehittämishankkeiden määrän ja tuloksellisuuden kriittinen arviointi
- Henkilöstötuloksellisuus

Lisäksi talousarviokaudelle tullaan laatimaan erillinen talouden pidemmän aikavälin tasapainotamisohjelma, jolla tavoitellaan aiempina tilikausina taseeseen kertyneiden alijäämien kattamista. Kaupunginhallitus käsittelee osaltaan ohjelman sisältöä kaupunginhallituksen kokouksessa 28.10.2019 erillisessä pykälässä.

Talousarvion rakenne

Talousarvion rakenteessa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Organisaatorakenteen muodostavat sivistyksen ja hyvinvoinnin toimiala, sosiaali- ja terveystalouden toimiala kaupunkirakennetoimiala sekä konsernipalvelut.

Talousarvion sitovuus

Kaupunginvaltuusto määrää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja muita kaupungin viranomaisia.

Määrärahojen sitovuus on esitetty erillisessä taulukossa laskelmien yhteydessä. Jäljempänä on kuvattu sanallisesti määrärahojen sitovuuden periaatteet.

Käyttötalousosa:

Lautakuntien, konsernipalvelujen ja tärkeimpien konserniyhtiöiden sitovia tavoitteita ovat valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2020.

Lautakunnille myönnetty menomäärärahat ja tuloarviot ovat sitovia (bruttositovuus). Valmistus omaan käyttöön -erä käsitellään sitovuustarkasteluissa menojen oikaisueränä.

Konsernipalvelujen määrärahat ja tuloarviot ovat sitovat (bruttositovuus). Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

Yhteisen jätelautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

Kanta-Hämeen Pelastuslaitos on nettoyksikkö (nettositovuus), jolle kuntien maksuosuus on valtuustoon nähden sitova.

Elinkeinorahaston (taseyksikkö) tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Laskennallisiin eriin kuuluvat poistot, laskennalliset korot ja vyörytyserät eivät ole määrärahaa.

Rahoitusosa, tuloslaskelmaosa:

Talousjohtajalla on oikeus ottaa ja järjestellä pitkäaikaisia lainoja sekä ottaa olemassa oleviin ja uusiin lainasopimuksiin tarvittavat johdannaisopimukset korkoriskien suojaamiseksi. Johdannaisopimuksia voi tehdä siten, että lainamäärän suojausaste ei nouse yli 90 %:n. Pitkäaikaisen lainojen nettomäärä saa vuoden 2020 aikana kasvaa enintään 17,3 milj. euroa. Talousjohtajalla on lisäksi oikeus ottaa tilapäis- tai kassalainoja kaupungin maksuvalmiuden edellyttämällä tavalla. Tilapäis- ja kassalainojen samanaikainen enimmäismäärä voi olla 80 milj. euroa. Enimmäismäärään tullaan hallintosääntömuutoksen yhteydessä todennäköisesti hakemaan korotusta vallitsevan markkinatilanteen johdosta.

Antolainasaamisten sitovia eriä ovat antolainasaamisten (pysyvät vastaavat, sijoitukset) vähenykset ja lisäykset.

Kaupungin tuloslaskelmaosan yhteisten erien rahoitustuotot ja -kulut yhteen laskettuina ovat valtuustoon nähden nettositovat. Muilta osin laskelmaosa on informaatiota koko kaupungin yhteenlasketusta taloudesta ja se ei ole sitova talousarvion osa. Olennaisista poikkeamista on raportoitava valtuustolle.

Investointiosa:

Kiinteän omaisuuden hankinnan ja myynnin investointien määrärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus).

Osakkeiden ja osuuksien kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus).

Talonrakennuksen sekä ensikertaisen kalustamisen yhteenlasketut kokonaismäärärahat ovat valtuustoon nähden sitovat (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Kiinteiden rakenteiden ja laitteiden kokonaismääräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus). Kaupunkirakennelautakunta päättää rahan kohdistamisesta eri investointikohteisiin.

Irtaimen omaisuuden investointien määräraha on valtuustoon nähden sitova (bruttositovuus) seuraavien investointitasojen osalta: taideteokset, muu irtain, kaupunkirakenteen kalustohankinnat, sosiaali- ja terveystalouden kalustohankinnat. Pelastuslaitoksen kalustohankintojen investointimääräraha on nettositova.

Hankintoja koskeva ohje

Hämeenlinnan kaupungin hankinnat toteutetaan ja hankintasopimukset laaditaan voimassa olevan, kaupunginhallituksen hyväksymän Hankinta- ja sopimusohjeen mukaisesti. Ohjeessa on kerrottu muun muassa päätösraja hankintoja ja tilauksia koskien sekä suorahankintarajat. Tarvittaessa on konsultoitava kaupungin hankintapalvelut-yksikköä.

Kaupunginvaltuusto on 9.11.2015 § 138 edellyttänyt, että investointikohteiden suunnittelussa on erityisesti huomioitava kustannustehokkuus. Investointien osalta noudatetaan periaatetta, jonka mukaan kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia ja monikäyttöisiä. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Investointeja suunniteltaessa panostetaan kustannusarvioiden laadintaan ja selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot sekä lasketaan ennakolta tulevat vuosittaiset käyttötalouden lisäkustannukset (poistot, rahoituskulut ja ylläpitokustannukset, sekä mahdollisesti tyhjilleen jäävien tilojen kustannukset). Investoinneissa hyödynnetään esimerkiksi talousohjattua rakentamista.

Kohteiden kalustaminen toteutetaan perustasoisena ja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaisesti kierrätyskalusteita.

Investointien pienhankintaraja

Investointeihin kohdistettavan omaisuuden hankinnassa on yksittäisen hyödykkeen ostohinnan raja 10 000 euroa, kun se tulee olemaan käytössä useampana kuin kahtena tilikautena. Halvemmat hankinnat kirjataan käyttötalousmenoksi.

Ensikertainen kalustus muodostaa poikkeuksen em. rajaa koskevaan määräykseen silloin kun ensikertaisen kalustuksen kokonaisuudesta muodostuu yhteensä yli 10 000 euron hankinta. Ensikertaiseen kalustukseen ei kuitenkaan kirjata lyhytaikaisessa käytössä kuluvia hyödykkeitä, kuten esim. pientarvikkeita ja -laitteita, kirjallisuutta ja tarveaineita.

Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Talousarvion ja toiminnan toteutumasta ja ennusteesta annetaan kaupunginhallitukselle ja -valtuustolle puolivuotisraportti kaudelta 1–6 / 2020. Koko vuoden toteutumasta laaditaan toimintakertomus, joka käsitellään tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä. Puolivuotisraportin lisäksi kaupunginhallitukselle laaditaan talouden toteumaennuste kuukausittain aivan alkuvuotta ja kesä-heinäkuuta lukuun ottamatta. Kaupunginhallitukselle toimitettava talouden toteumaennuste toimitetaan kaupunginvaltuustolle tiedoksi kausilta 1–4 ja 1–9.

Kaupunginhallitus ja kaupungin johtoryhmä seuraavat ja tarvittaessa ohjeistavat talouden hoitoa ja johtamista sekä niihin liittyviä käytännön toimenpiteitä. Myös Kuntari-raportointijärjestelmä päivittyvine talous-, henkilöstö- ja suoritettuihin palveluihin johtamista.

Lisäksi kaupunginhallitukselle annetaan tietoja koko maan talouden kehityksestä, korkojen muutoksesta, kaupungin sijoitusten tuotosta, kaupungin lainamäärän muutoksesta ja muista talouden ja toiminnan tekijöistä tarpeen mukaan.

Lautakuntien on seurattava taloustilannetta normaalin kokousaikataulunsa puitteissa säännöllisesti.

Kunkin esimiehen on seurattava säännöllisesti johtamansa toiminnan talouden kehittymistä talousraportoinnin järjestelmiä hyödyntäen sekä laadittava omia ennusteita määrärahan riittävyydestä johtamisensa tueksi. Tarvittaessa controllerit avustavat talousraporttien tulkinnaissa ja ennusteiden laadinnassa.

Tilivelvolliset

Tilivelvollisia kunnissa ovat toimielimien (muu kuin kaupunginvaltuusto) jäsenet ja ao. toimielimen tehtäväalueen johtavat viranhaltijat ja itsenäisestä tehtäväkokonaisuudesta vastaavat viranhaltijat. Laki ei vaadi tilivelvollisten määrittelemistä ennakolta. Tilivelvollisten määrittelyoikeus on valtuustolla. Viime kädessä tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla on harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia. Vaikka henkilö ei olisikaan tilivelvollinen, hänen on hoidettava tehtävänsä asianmukaisen huolellisesti.

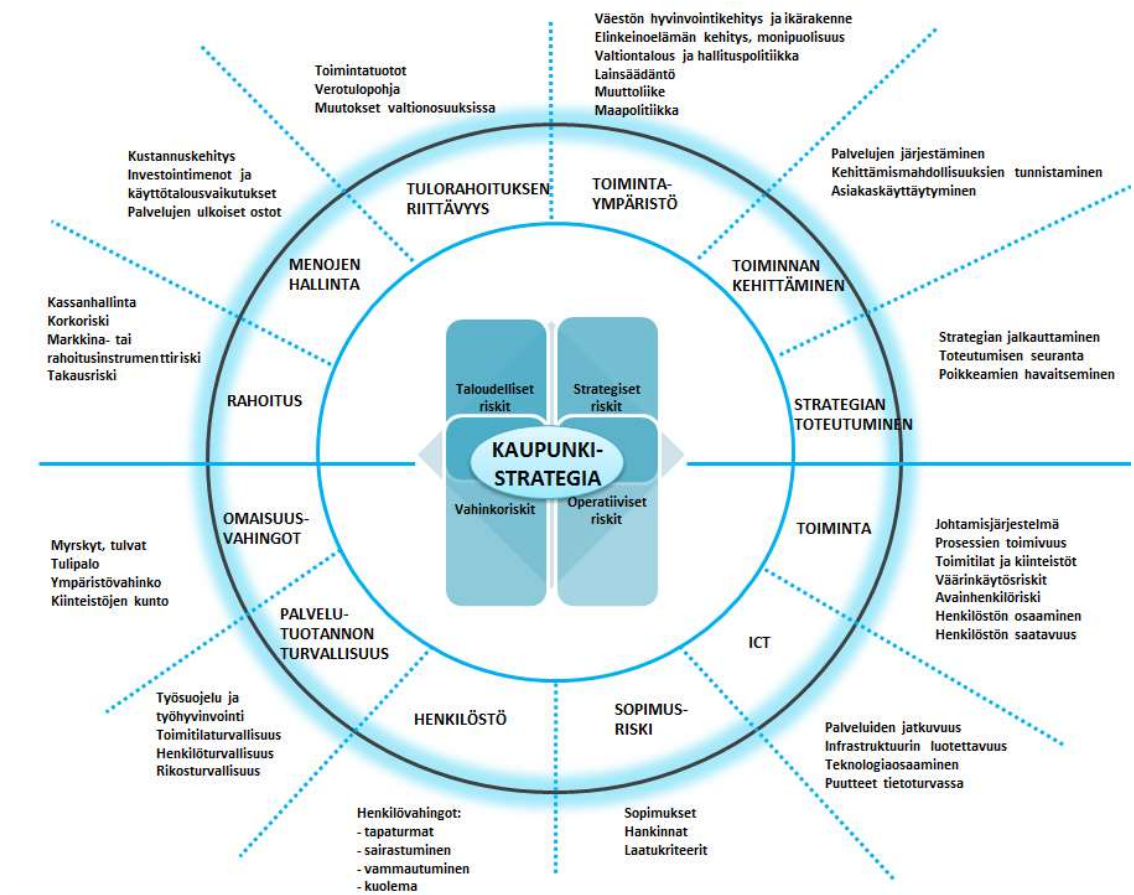
Tilivelvollisia ovat kaupunginjohtaja, apulaiskaupunginjohtaja, konsernipalvelujohtajat, kaupunginlakimies (keskusvaalilautakunta), tarkastuspäällikkö, toimialajohtajat, tulosaluejohtajat, jätehuoltokoordinaattori ja pelastusjohtaja sekä muut toimielinten esittelijät.

Riskienhallinta / Hämeenlinnan kaupunkikonsernin merkittävimmät riskit v. 2020 ja niiden hallintakeinot

Riskienhallinnalla tarkoitetaan menettelytapoja, joilla tunnistetaan ja arvioidaan toimintaan kohdistuvia sisäisiä ja ulkoisia riskejä ja määritellään toimenpiteitä riskien vähentämiseksi. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa asetettujen tavoitteiden saavuttaminen ja talousarvion toteutuminen.

Hämeenlinnan kaupungin riskienhallintapolitiikka-asiakirjassa (KV 8.2.2010, päivitetty KV 12.9.2016) on kaupungin ja kaupunkikonsernin riskit luokiteltu neljään ryhmään: strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit.

Alla olevassa riskikartassa on esitetty em. jaottelulla yleisiä kaupungin toimintaan liittyviä ja vaikuttavia riskejä.

Strategiset riskit

Strategiset riskit liittyvät kunnan pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin. Strategisia riskejä ovat mm. toimintaympäristön muutokset, väestörakenteen ja palvelutarpeen ennakoinnissa epäonnistuminen, yksipuolinen elinkeinorakenne ja maapolitiikan ongelmat.

Elinkeinoelämään liittyviä riskejä ovat ulkopuolisten investointien jääminen vähäiseksi, työllisyystilanteen heikkeneminen, kaupungin palvelutarjonnan sekä toimitila- ja tonttitarjonnan lasku. Elinvoiman edistämiseen liittyviä riskejä ovat epäonnistuminen strategian jalkauttamisessa, profiloitumisessa ja brändityössä sekä kasvukäytävän hyödyntämisessä. Riskien hallitsemiseksi on mm. laadittu Hämeenlinnan matkailun seudullinen kehittämisohjelmakokonaisuus 2019–2021, perustettu määräaikainen työllisyystiimi pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi sekä palkattu yritys- ja yhteysmanageri kaupungin ja elinkeinoelämän yhteistyötä

vahvistamaan. Kestävän kehityksen ja ilmastomuutoksen näkökulmasta on laadittu Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelma vuoden 2019 aikana. Tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuonna 2035.

Operatiiviset riskit

Operatiiviset eli toiminnalliset riskit ovat päivittäistä toimintaa, palvelujen jatkuvuutta, prosesseja, tietojärjestelmiä ja tietoturva, henkilöstön saatavuutta, suhdannevaihteluita ja lainsäädännön muutoksia koskevia riskejä.

Henkilöstön ikääntyminen ja eläköityminen sekä ammattitaitoisen henkilöstön ja sijaisten saatavuus ovat merkittävimmät henkilöriskit. Kaupungin henkilöstöpolitiikassa henkilöstön jaksamiseen, kouluttamiseen ja työhyvinvointiin kiinnitetään erityistä huomioita ja niihin liittyvien toimenpiteiden toteutumista seurataan. Samalla pyritään kehittämään kaupungin houkuttelevuutta työnantajana.

Sisäilmaongelmat kaupungin toimitiloissa muodostavat huomattavan riskin palvelun jatkuvuudelle, kustannusten hallittavuudelle ja toisaalta henkilöstön terveydelle. Väistötilojen vuokraaminen ja sisäilmaongelmaisten tilojen tyhjäkäynti tuovat kustannuksia, samoin kuin ongelmaitten tilojen tutkiminen ja korjaus. Sisäilmaongelmat ovat johtaneet useiden henkilöiden pitkittyneisiin sairaspotilaisiin. Tilapalvelut pitää yllä tilannekuvaa kaupungin kaikkien kiinteistöjen sisäilmatilanteesta.

Tietojärjestelmiin ja niiden tietoturvaan kohdistuvat uhkat muodostavat merkittävän riskin palvelutuotannon jatkuvuudelle. Sähköisten järjestelmien haavoittuvuus (verkkohäiriöt ja tietojärjestelmäviat) on aiheuttanut riskitilanteita mm. hoito- ja hoivapuolella. Kaupungin tiedonhallintapäällikön vastuulla ovat tietoturvallisuuteen ja tietosuojaan liittyvien riskien arviointi ja hallinnointi.

EU:n tietosuoja-asetuksen mukaiset tietosuojavastaavat on nimetty ja riskiarvioanalyysit kriittisimmistä rekistereistä on tehty. Riskiarvioanalyysijä päivitetään tarpeen mukaan. Prosessikuvaus, riskienhallintaa ja tietoturva- ja tietosuojapolitiikkaa kehitetään ja päivitetään edelleen. Vanhat palvelusopimukset on päivitetty vastaamaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Uusissa hankinnoissa ja sopimuksissa tietosuoja-asetus on huomioitu. Henkilöstön tietoturva- ja tietosuojetietoisuutta lisätään koulutuksilla, tiedotteilla ja ohjeilla. Kaupungin tietosuoja- ja tietoturvaryhmä valmistelee, käsittelee ja seuraa tietosuojaan ja tietoturvaan liittyviä asioita, tukee tietosuojavastaavia ja raportoi kaupunginjohdolle tietoturvan ja tietosuojan tilasta ja kehittämistarpeista.

Taloudelliset riskit

Taloudelliset riskit liittyvät taloudelliseen suorituskykyyn eli tulorahoituksen riittävyyteen, sijoitusten tuottoon, rahoituksen saatavuuteen/ hintaan, investointien määrään sekä kustannustason yleiseen hallintaan. Lisäksi taloudelliset riskit liittyvät kaupungin erilaisiin maksuvastuisiin kolmansille osapuolille, kuten kaupungin antamiin takauksiin ja antolainoihin sekä korjausvelkaan infra- ja kiinteistöomaisuudessa.

Hämeenlinnan kaupunkikonsernin merkittävimpiä taloudellisia riskejä ovat vero- ja valtionosuustuloihin, sijoituksiin, rahoitukseen sekä niihin vaikuttaviin markkinatekijöihin ja kustannustason hallintaan sekä talouden tasapainottamiseen liittyvät riskit. Erityisesti kustannusten kasvun hillinnässä on viimeisen kahden vuoden aikana ollut merkittäviä haasteita.

Verorahoituksen osalta riski liittyy kaupunkilaisten vuoden 2019 tulokehitykseen. Kehityksen ollessa valtakunnan keskitasoa, ei verotulotilityksissä pitäisi tapahtua merkittävää poikkeamaan ennustetusta, edellyttäen, että talouden kasvu ja työttömyyden lasku jatkuvat ennustetusti. Lisäksi asukasluku ei saisi enää jatkaa laskua vuonna 2019.

Sijoitusriski liittyy vallitsevaan markkinatilanteeseen, jossa nousukausi on kestänyt jo hyvin pitkään. Kaupungilla on tarpeita muuttaa sijoitustoiminnan periaatteita allokaatiojakauman osalta vielä vuoden 2019 aikana, jotta salkunhoitajilla on paremmat mahdollisuudet varautua tulevaan korkotasojen nousuun ja sen aiheuttamaan ongelmaan korkosijoitusten tuotoissa. Jatkossa kaupunki ei voi olettaa saavuttavansa samanlaista tasoa sijoitusten tuotoissa kuin mitä viimeksi

kuluneen kymmenen vuoden aikana on saavutettu. Sijoitusten hoitoon liittyvän riskin hallitsemiseksi on kaupungin sijoitusvarallisuuden hoito hajautettu viidelle pääsalkunhoitajalle. Salkunhoitajien kanssa käytävissä säännöllisissä tapaamisissa valvotaan, että valtuuston asettamia sijoitustoiminnan periaatteita noudatetaan (KV 14.10.2013 ja 15.6.2015).

Rahoitusriskeistä keskeisin on korkoriski. Termiiniikäyrän mukainen hinnoittelu koroille ei vielä kerro merkittävästi korkojen noususta lähivuosille. Kaupungin velkamäärästä johtuen korkotason nousu kohti ns. normaalia muodostaa kustannusriskin. Korkoriskiä vastaan suojaudutaan koronvaihtosopimuksin. Kaupungin lainakannan suojausaste oli 31.12.2018 noin 82 %.

Taloudellisia riskejä tunnistetaan ja pyritään hallitsemaan toiminnan ja talouden vuosisuunnittelun, tavoitteiden asettamisen ja määrärahojen budjetoinnin yhteydessä sekä toiminnan toteutuksen ja seurannan yhteydessä.

Taloudellisia riskejä on kuvattu myös talousarviokirjan kohdassa Talousarvio vuodelle 2020.

Vahinkoriskit

Vahinkoriskit ovat usein seurausta odottamattomista ja äkillisistä, usein vakuuttamiskelpoisista tapahtumista, joista voi seurata onnettomuus, rikkoutuminen tai vahingonkorvausvelvollisuus. Vahinkoriskit ovat henkilöihin, omaisuuteen tai ympäristöön liittyviä riskejä.

Kaupunki hallitsee vahinkoriskejä ensisijaisesti omin keinoin ts. ohjeita ja määräyksiä noudattamalla, valmiussuunnittelun avulla sekä vakuuttamalla. Kaupungin vakuutuspalvelut on kilpailutettu v. 2016 ja kaupungilla on sopimus Vahinkovakuutus If Oy:n kanssa. Kaupungilla on lisäksi vahinkorahasto toteutuneiden riskien kuluihin. Rahaston saldo on n. 2,8 milj.euroa.

TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN JA PITKÄN AIKAVÄLIN TALOUSKEHITYS

Hämeenlinnan talouden pidemmän aikavälin tarkastelu

	TP 2013	TP 2014	TP 2015	TP 2016	TP 2017	TP 2018	EN 2019	TA 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Asukasluku	67 808	67 976	68 011	67 850	67 662	67 532	67 535	67 587	67 578	67 605	67 630
Muutos kpl	311	168	35	-161	-188	-130	3	51	-9	27	25
Muutos %	0,5 %	0,2 %	0,1 %	-0,2 %	-0,3 %	-0,2 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Veroprosentti	19,50	20,25	20,50	20,50	20,75	20,75	20,75	21,00	21,00	21,00	21,00
TOIMINTAKATE	-327 730	-345 870	-350 196	-355 204	-349 569	-356 499	-375 291	-381 923	-390 600	-398 700	-407 200
Muutos %	0,2	5,5	1,3	1,4	-1,6	2,0	5,3	1,8	2,3	2,1	2,1
Verotulot	254 291	268 665	278 118	274 856	281 071	281 232	281 500	301 500	310 300	319 400	325 500
Valtionosuudet	92 495	91 585	87 268	91 435	90 782	91 264	90 460	100 700	100 900	101 900	105 300
Rahoitustuotot ja -kulut	2 723	2 969	4 282	2 636	1 147	-2 286	260	-800	-400	400	950
Korkotuotot	3 648	3 610	3 276	2 858	2 972	2 212					
Muut rahoitustuotot	11 417	11 302	13 060	12 113	10 794	5 667					
Korkokulut	5 868	5 476	4 602	5 960	6 338	6 151					
Muut rahoituskulut	6 474	6 467	7 452	6 375	6 281	4 014					
VUOSIKATE	21 779	17 349	19 472	13 723	23 431	13 711	-3 071	19 477	20 200	23 000	24 550
Poistot	14 405	18 180	17 467	17 472	18 108	25 570	18 658	19 600	20 200	20 700	21 600
Satunnaiset tuotot ja kulut		18 115	2 000								
Varausten muutokset netto	100	213	117	267	188	7 688	429	159	-47	-19	44
Ylijäämä/alijäämä	7 474	17 497	4 122	-3 482	5 511	-4 171	-21 300	36	-47	2 281	2 994
Kumulatiivinen ylij./alij.	-13 315	-5 477	-1 354	-4 836	1 938	-2 233	-23 533	-23 497	-23 580	-21 299	-18 305
Kumulat. ylij./alij./as	-196	-81	-20	-71	29	-33	-348	-348	-349	-315	-271
Nettoinvestoinnit	23 748	47 155	23 836	30 903	18 456	20 810	36 408	36 774	30 334	31 684	29 204
Ilman HAMK-järjestelyä: 28 330											
Taseesta											
Lainakanta 1000 euroa	194 900	201 351	199 419	230 610	222 264	237 866	277 300	294 600	304 700	313 400	318 100
Lainakanta euroa/as	2 874	2 961	2 932	3 399	3 285	3 522	4 106	4 359	4 509	4 636	4 704
Kassavarat 1000 euroa	94 751	93 141	93 828	91 542	93 000	93 000	93 000	93 000	93 000	93 000	93 000
Kassavarat euroa/as	1 397	1 370	1 380	1 349	1 374	1 377	1 377	1 376	1 376	1 376	1 375

Taulukosta:

- Vuoden 2019 ennuste on kaupungin tammi-elokuun talousennusteen mukainen. Ilman kertaluonteisia erä kaupungin tilikauden alijäämä olisi vuonna 2018 ollut noin 13 milj. euroa ja vuonna 2019 arviolta noin 18 milj. euroa. Vuonna 2019 kaupunki joutuu viimeisimmän ennusteen mukaan ottamaan ensimmäistä kertaa nykykirjanpidon historiassa ns. syömävelkää, eli velkaa normaalien käyttötalouden kustannusten maksamiseen.
- Hämeenlinnan kaupungin toimintakate kasvoi vuonna 2018 vertailukelpoisesti 2,4 %. Vuoden 2019 ennusteen mukaan toimintakate kasvaa 5,3 %. Vuodelle 2020 yksikkökustannukset kasvavat selvästi enemmän kuin mitä ne kasvoivat vuonna 2019. Tähän perustuen talousarvion mukaiseen toimintakatteen 1,8% kasvuun sisältyy merkittävä riski siitä, että kasvu ei pysy talousarvion mahdollistamissa rajoissa. Tilikauden 2020 talousarvion toimintakatteen on välttämätöntä toteutua, muutoin kaupunki jatkaa alijäämien tiellä myös tulevaisuudessa. Taulukon luvuissa toimintakatteen kasvun perusurana suunnitelmavuosille 2021–2023 on käytetty 2,0 %:n toimintakatteen kasvua, jonka saavuttaminen edellyttää pidättäytymistä kaikista uusista kustannuksista tuovista investoinneista ja palvelulisäyksistä. Palveluverkkoon liittyvät investoinnit asettavat suureen haasteen 2,0 %:n kasvun saavuttamiselle. Toimintakatteen perusurana mukaiseen kasvuun on tehty lisäksi jäljempänä esitetyt oikaisut tiedossa olevien seikkojen valossa. Talousarviolukujen perusteella toimintakate saa vuodesta 2019 vuoteen 2020 kasvaa vajaat 7 milj. euroa. Kun pelkästään täysin pakolliset kasvut (henkilöstökulut, KHSHP-maksut ja myytävän yhtiöomaisuuden loppuminen) kasvattavat kustannuksia arviolta reilut 5 milj. euroa, niin muiden kulujen kasvulle (esim. asiakasmäärien kasvu palveluissa, ostojen yksikköhintojen nousu ja poistot) jää alle 2 milj. euroa kasvunvaraa. On selvää, että tavoitteeseen pääseminen vaatii poikkeuksellisia kulujen hallintatoimenpiteitä. Suunnitelmavuosien laskenta lähtee siitä oletuksesta, että vuosien 2019 ja 2020 toimintakate toteutuu nyt ennustetun suuruisena.
- Toimintakatteen peruskasvun (2,0 %) ohella laskennassa on otettu huomioon seuraavia seikkoja:

- Tonttimyyntituloihin ei ole tehty merkittäviä tasokorotuksia suunnitelmavuosille, rakennusten kunnossapitoon lisätään 0,3 milj. euroa vuosittain tilojen kunnossapitämisen turvaamiseksi.
 - Vuosi 2020 sisältää oletuksen noin 0,4 milj. euron yhtiöomaisuuden myyntivoitoista. Tämä poistuu tulopohjista vuoden 2020 jälkeen, koska myytävää ei käytännössä enää ole.
 - Kilpailukyky sopimuksen lomarahaleikkaukseen liittyvä jaksotus nostaa henkilöstökustannuksia vuonna 2020 arviolta noin 0,7 milj. euroa. Tämä kulu poistuu vuonna 2021.
 - Luvut eivät sisällä paviljonkihankkeen toteutusta siten, että hanke kasvattaa kaupungin vuosittaista avustusta. Investointiohjelmassa on varauduttu huomattavasti nykysuunnitelmia edullisempaan toteutukseen korkeintaan 2,5 milj. euron pääomituksella. Toteutukseen sisältyy riski avustustarpeen kasvusta.
 - Luvuissa on mukana vuodesta 2021 eteenpäin 0,3 milj. euron avustus pysäköinti-liiketoimintaan Asemanrannan uuden pysäköintilaitoksen valmistumisesta johtuen.
 - Hämeenlinnan Liikuntahallit -konsernin talous edellyttää kaupungin avustusten käyttöönottoa tulevaisuudessa. Tämä on arvioitu toteutettavaksi vuonna 2023 siten, että 0,5 milj. euron oman pääoman ehtoiset sijoitukset muutetaan avustuksiksi. Tämä heikentää toimintakatetta vastaavalla summalla.
 - Talousarviossa oletetaan, että KHSHP:n kuntamaksujen 3,4 milj. euron (Hml osuus) nousu vuodesta 2019 vuoteen 2020 mahdollistaa sairaanhoitopiirin tilikauden kääntymisen positiiviseksi jolloin kuntayhtymän alijäämistä johtuvaa pakollista varausta ei tarvitsisi kasvattaa pakollista varausta lisää kirjaamalla. Tähän tavoitteeseen sisältyy merkittävä riski sairaanhoitopiirin rakennusten lisäpoiston suuruudesta johtuen.
- Vuoden 2019 toimintakate ei ole vertailukelpoinen vuoden 2018 toimintakatteen kanssa. Vertailukelpoinen vuoden 2019 kasvu on 8/2019 tilanteen mukaan arvioituna noin 15 milj. euroa.
 - Verotuloarviot perustuvat Kuntaliiton syyskuun 2019 ennusteisiin. Kuntaliiton ennusteita on muokattu kaupungin asukasluennusteen mukaisesti. Kuntaliiton muokattuun ennusteeseen on lisätty 1%:n kasvu kiinteistöveroihin. Tämän lisäksi tasapainotusvaiheessa verotuloihin on tehty 0,3 milj. euron lisäys, jonka toteutuminen ei lähihistoria huomioiden ole mitenkään varmaa.
 - Valtionosuusarviot perustuvat Kuntaliiton syyskuussa 2019 julkaisemaan vuoden 2020 laskelmaan ja suunnitelmavuosien osalta kuntatalousohjelman mukaisiin muutoksiin.
 - Rahoitustuottojen- ja kulujen yhteenlaskettu netto sisältää arvion kaupungin lainakannan kasvusta ja sen vaikutuksesta rahoituksen nettokertymään. Tämän ohella laskelma perustuu vuoden 2020 osalta 3,5 milj. euron ja vuosien 2021–2023 osalta 3,2 milj. euron budjetoitujen sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään, joiden osalta todellinen toteuma voi vaihdella suurestikin markkinoiden kehityksestä riippuen.
 - Lainojen korkokulut on laskettu simuloimalla vuoden 2019 ja suunnitelmavuosien lainakannan kasvun (investointien) aiheuttama vaikutus korkokustannuksiin. Toisen korkokulujen laskentaperuste on markkinoiden tällä hetkellä noteeraama termiiniikäyrä, joka kuvastaa markkinoiden korkohinnoittelua. Vuosille 2022-2023 on varauduttu termiiniikäyrää hieman korkeampaan korkokehitykseen. Korkokulujen kasvu on kohtuullisen maltillista kahdesta syystä johtuen: markkinoiden hinnoittelu pidemmän aikavälin korkotasosta on edelleen kohtuullisen alhainen ja kaupungin nykyiset korkosuojaussopimukset purkautuessaan alentavat korkotasoa. Isohko korkojen nousu kuitenkin heikentäisi kaupungin taloutta useammalla miljoonalla eurolla suunnitelmavuosina.

- Poistot vuodesta 2020 eteenpäin on laskettu lisäämällä vuoden 2019 poistoihin investointiohjelman vaikutus ja vähentämällä poistokannan vuosittainen alenema.
 - Kaupungin investointitaso on korkea ja palveluverkkoon liittyviä muutoksia on päätetty ja suunniteltu lukuissa. Tilapalveluiden näkökulmasta tämä on näyttäytynyt tyhjiksi jäävinä tiloina, joista on jouduttu tekemään alaskirjauksia. Koska vuodelle 2018 tehtiin merkittävät alaskirjaukset tilaomaisuuden arvosta, arvioidaan vuodelle 2020 alaskirjauksia tehtävän noin 0,2 milj. euron arvosta. Suunnitelmavuosille ei ole tois-
taiseksi budjetoitu rakennusten arvonalentumiskirjauksia.
- Varausten muutos sisältää Hämeenlinna-rahaston tuloutusta alaskirjauksia vastaavasti vuodelle 2020 noin 0,2 milj. euroa. Suunnitelmavuosille vastaavaa kirjausta ei ole tois-
taiseksi suunniteltu. Vuosina 2020–2023 ei ole suunniteltu tuloutettavan Hämeenlinna-
hastoa rakennusten purkukustannuksia vastaavasti.
- Nettoinvestoinnit on huomioitu taulukossa toimialojen valmistelun mukaisina.

Julkisen talouden suunnitelmaa koskeva kansallinen säännöstö edellyttää, että hallitus päättää kuntatalouden ns. menorajoitteesta. Menorajoite on euromääräinen raja valtion toimista kunta-
talouteen aiheutuvalle menojen muutokselle. Tarkoituksena on, että menorajoite on yhdenmu-
kainen hallituksen kuntatalouden rahoitusasematavoitteen kanssa. Edellisen hallituksen linjaus
menorajoitteesta ei toteutunut lähimainkaan ja nykyinen hallitus on päinvastoin lisäämässä kun-
tien kustannuksia.

Kuntatalouden menorajoite ei kuitenkaan takaa sitä, että kustannusvaikutukset toteutuvat sen
suuruisina kuntataloudessa. Kunnat voivat itse päättää muun muassa siitä, missä laajuudessa
ne toteuttavat tehtävien ja velvoitteiden vähentämistä. Kaupungin pitkän aikavälin suunnitelma
sisältää edellisen hallituksen menorajoitteen mukaisia säästötoimia 2,3 milj. euron edestä (am-
matillisen koulutuksen reformi). Muita säästötoimia ei päätetty ottaa käyttöön. Nykyisen halli-
tuksen osalta oletetaan, että valtion rahoittaa 100 %:sti kaikki kunnille lisäämänsä kustannuk-
set.

Hämeenlinnan kaupungin taseessa oli 2,2 milj. euroa kertynyttä alijäämää vuoden 2018 tilin-
päätyksessä. Vuoden 2019 elokuun toteuman mukainen ennustettu alijäämä on noin 21,3 milj.
euroa, jolloin kumulatiivinen alijäämä olisi tilikauden 2019 lopussa noin 23,5 milj. euroa. Kunta-
lain mukaan Hämeenlinnan kaupungin taseeseen muodostuneet alijäämät tulee kattaa niiden
syntyvuotta seuraavan vuoden alusta lukien neljän vuoden aikana. Täten vuonna 2019 synty-
neet alijäämät tulisi kattaa vuoden 2024 loppuun mennessä. Vuoden 2018 tilinpäätyksessä ol-
leet alijäämät 2,2 milj. euroa tulee kattaa vuoden 2023 loppuun mennessä. Kaupungin pitkän
aikavälin taloustaulukon perusteella ko. alijäämät tulevat katetuksi kuntalain säätämässä ra-
jassa. Suunnitelmakausi ei ylety vuodelle 2024, mutta tästä huolimatta edellä mainittuun vuo-
den 2018 alijäämien kattamiseen ei tule tuudittautua, vaan kaupungin tulee laatia ohjelma,
jonka perusteella vanhat taseen alijäämät tulee kokonaisuudessaan katetuksi suunnitelmakau-
della.

Taulukon mukaisin laskentaperiaattein kaupungin tase vuonna 2023 on 18,3 milj. euroa alijä-
mäinen. Alijäämien kattamisessa ensivaiheen toimenpide on pidättäytyä kaikista uusista ei-la-
kisääteisistä investoinneista, jotka eivät suurella todennäköisyydellä lisää kaupungin verotuloja
eli käytännössä asukasmäärää. Toinen toimenpide on kaikilla tasoilla vähentää tekemisen ja
palveluiden määrää sekä palveluiden laatua.

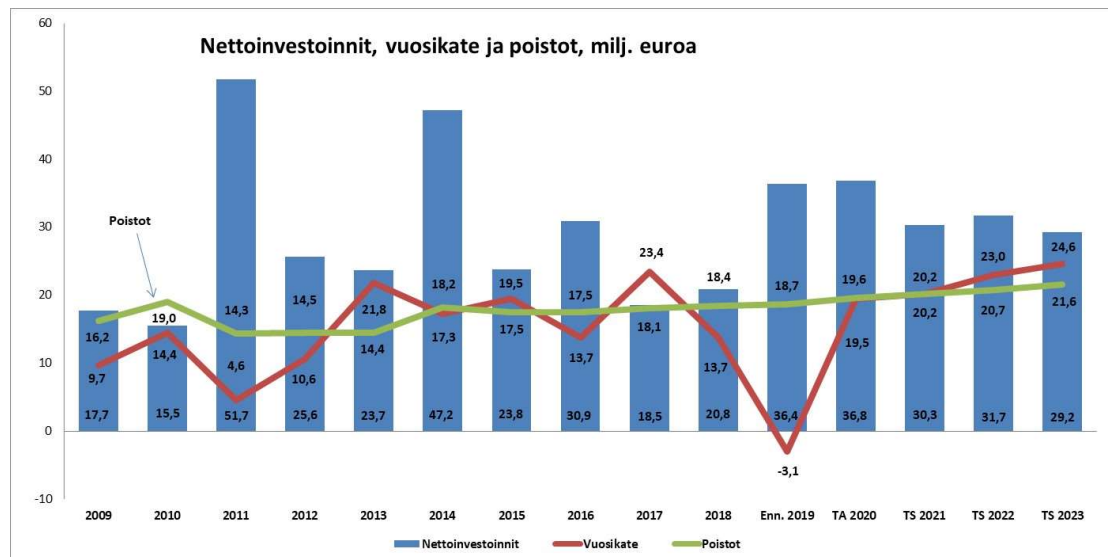
Kaupungin taloudenpidon kannalta oleellisinta on varmistaa käyttötalouden tasapainon saa-
vuttaminen tuloja lisäämällä ja menoja karsimalla. Kirjanpidolliset järjestelyt eivät ole kestävä
tie talouden tasapainottamiseen ja alijäämien kattamiseen. Talouden ei pitäisi myöskään olla
tasapainossa kertaluonteisten erien, omaisuuden myynnin tai sijoitustoiminnan myyntivoittojen
ansiota. Kaupungin taloushistoriasta tehtyjen trenditarkastelujen pohjalta on selvää, että ta-
loutta ei kyetä tasapainottamaan ilman merkittäviä tulonlisäyksiä. Kaupungin talouden tilanne
on niin vakava, että korjausliikkeitä on välttämätöntä tehdä heti.

Mikäli alijäämiä ei saada muilla keinoin katetuksi ajallaan, on alijäämät viime kädessä katettava esimerkiksi:

- nostamalla kaupungin kunnallisveroprosenttia vuodelle 2021 0,5 % (vuoden 2020 korotuksen lisäksi), mikä lisää suunnitelmakaudelle verotulojen määrää kumulatiivisesti 18 milj. euroa, ja/tai
- yhtiöittämällä Hämeenlinnan seudun koulutuskuntayhtymä, talousvaikutusarvio 12 milj. euroa, ja/tai
- muuttamalla Hämeenlinna-rahaston sääntöjä, jolloin rahastoa voidaan käyttää alijäämien kattamiseen, talousvaikutusarvio esimerkiksi 13 milj. euroa (tilanne 8/2019 talousennusteen mukaan), ja/tai
- karsimalla kaupungin ei-lakisääteisiä palveluja ja rahavirtoja
- tehostamalla lakisääteisten ja muutoin välttämättömien palveluiden tuotantoprosesseja esimerkiksi verrokkikaupunkianalyysiin perustuen.

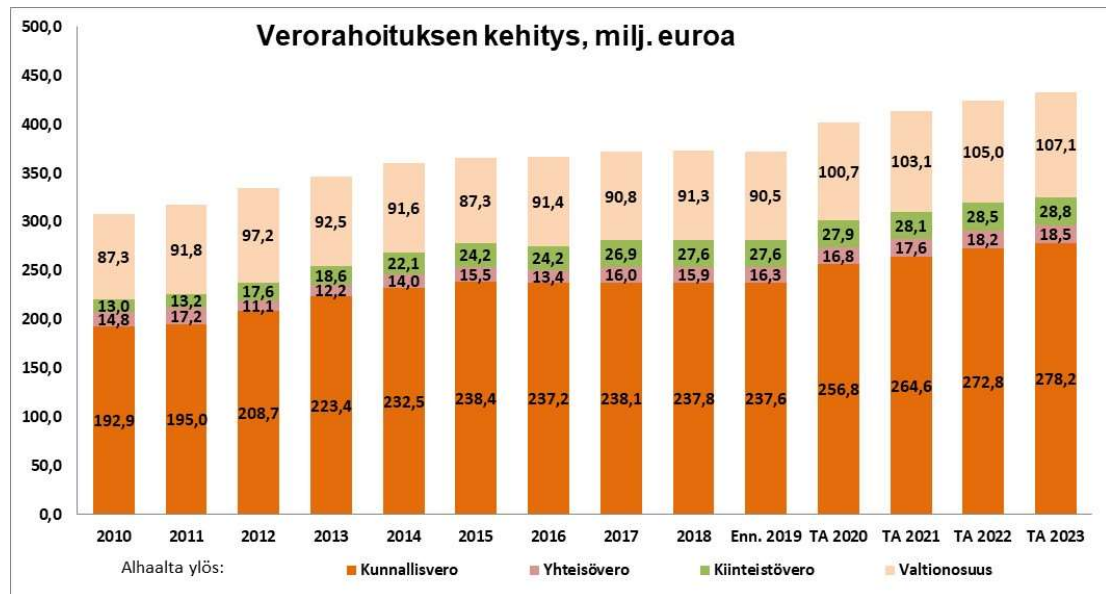
Taulukon mukainen taloussuunnitelma pitää suunnitelmakauden vahvasti alijäämäisenä. Kunnallisveroa tulisi käytännössä nostaa 0,75%, jotta taseen alijäämät tulisi katettua vuoteen 2023 mennessä. Koska näin suuri veronkorotus ei liene mahdollista, olisi välttämätöntä kyetä karsimaan palveluiden määrää ja laatua. Korkeasta investointitasosta johtuen velkamäärä kasvaa kuitenkin jatkuvasti nousten suunnitelmakauden lopulla yli 300 milj. euroon, mikäli suunnitellut investoinnit toteutuvat.

Kaupungin pidemmän aikavälin taloussuunnitteluun liittyy kaupunkiemon lisäksi koko muu konserni. Kaupungin konsernirakenteen uudistamisesta ja tehostamisesta päätettiin keväällä 2017. Optimointi on edennyt mallikkaasti vuosina 2018–2019. Merkittävimmät toimenpiteet on tehty, mutta työ jatkuu edelleen osana normaalia omistajaohjausyksikön toimintaa. Konsernirakenteen optimoinnilla on saatu aikaan säästöjä ja tuloutettu merkittäviä eräiä kaupungin käyttötalouden tueksi. Jatkossa vastaavia eräiä ei enää odoteta konsernirakenteesta saatavan. Konsernirakenteen optimointi vaatii toimijoilta rationaalista suhtautumista valmistelussa ja päätöksenteossa.

Vuoden 2011 nettoinvestointeja nostivat tavanomaisesta poikkeavat osakepääoman lisäykset noin 30 milj. euroa (Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy 27,6 milj. euroa ja Teknologiakeskus Innopark Oy 2,2 milj. euroa). Vastaavia rahallisia ulosmaksuja ei kuitenkaan tapahtunut. Ilman niitä investointisumma oli 21,9 milj. euroa. Vuoden 2014 investointipiikki johtuu HAMK:n kirjanpidollisista 18,8 milj. euron suuruisista omistusjärjestelyistä, joita vastaava tulo kirjattiin tilinpäätökseen. Rahaa järjestelyissä ei liikkunut. Ilman HAMK:n kirjanpidollista erää 2014 investointisumma oli 28,3 milj. euroa.

KAUPUNGIN YHTEISET ERÄT

Kunnallisveroa korotetaan 0,25 %-yksikköä. Korotuksen vaikutus on noin 3 milj. euroa. Lisäksi kunnallisverotuloihin vaikuttavat ansiotulojen kasvu ja muu taloudellinen kehitys. Kunnallisverotuloa arvioidaan kertyvän noin 256,8 milj. euroa, joka on 5,9 milj. euroa 2019 budjettilukua (250,9 milj. euroa) enemmän. Vuoden 2019 ennusteeseen verrattaessa kunnallisvero on 19,2 milj. euroa enemmän (237,6 milj. euroa).

Kunnallisveron suuruus	<u>2019</u>	<u>2020</u>
	20,75 %	21,00 %

Yhteisöveroa arvioidaan kertyvän 16,8 milj. euroa, joka on 0,4 milj. euroa 2019 talousarviota (noin 17,2 milj. euroa) vähemmän.

Kiinteistöveroja ei koroteta. Kiinteistöveroarviossa on lähtökohtana verohallinnon laskelma vuoden 2019 kiinteistöverotuksesta. Vuoden 2020 arvio kiinteistöveron tuotosta on lähes 27,9 milj. euroa, joka on hieman 2019 talousarviolukua (28,1 milj. euroa) vähemmän.

	<u>Vero 2019</u>	<u>Vero 2020</u>	<u>Vällys</u>
Yleinen kiinteistövero	1,35 %	1,35 %	0,93 - 2,00 %
Vakituisen asunnon vero	0,60 %	0,60 %	0,41 - 1,00 %
Vapaa-ajan rakennuksen vero	1,40 %	1,40 %	0,93 - 2,00 %
Yleishyödyllisen rakennuksen vero	0,00 %	0,00 %	0,00 - 2,00 %
Voimalaitoksen vero	1,50 %	1,50 %	0,93 - 3,10 %
Rakentamattoman rakennuspaikan vero	3,30 %	3,30 %	2,00 - 6,00 %

Vuoden 2020 verotuloarvio on yhteensä 301,5 milj. euroa. Siinä on kasvua 5,4 milj. euroa 2019 talousarvioon (296,1 milj. euroa) verrattuna. Vuoden 2019 ennusteeseen nähden kasvua on budjetoitu 20,0 milj. euroa.

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Verotulot yhteensä	281 231 662	296 100 000	301 500 000
Kunnallisvero (kunnan tulovero)	237 793 795	250 860 000	256 810 000
Kiinteistövero	27 568 547	28 050 000	27 880 000
Osuus yhteisöverosta	15 869 320	17 190 000	16 810 000

Valtionosuudet

Vuonna 2020 peruspalvelujen valtionosuuden, verotulojen tasauksen ja veromenetysten kompensatioiden yhteismääräksi arvioidaan 113,6 milj. euroa. Opetuksen ja kulttuurin valtionosuuden osalta Hämeenlinna on nettomaksaja. Vuonna 2020 valtionosuuden miinuseräksi arvioidaan -12,9 milj. euroa. Näin ollen valtionosuuden netto 2020 on 100,7 milj. euroa eli 12,3 milj. euroa 2019 talousarviota enemmän. Vuoden 2019 ennusteeseen nähden valtionosuudet nousevat 10,2 milj. euroa.

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Valtionosuudet yhteensä	91 263 517	88 400 000	100 700 000
Peruspalvelujen valtionosuus	103 749 432	100 900 000	113 600 000
Opetus ja kulttuuri, muut vos:t	-12 485 915	-12 500 000	-12 900 000

Korkotuotot ja -kulut

Hämeenlinnan lainasalkun keskiporkko marginaalit mukaan lukien oli 2019 syyskuussa 2,52 % (mukana pitkäaikaiset lainat ja johdannaiset). Lainojen suojausaste oli 83 %.

Lahjoitusrahastoille maksetaan kaupunginhallituksen 8.4.2002 tekemän päätöksen mukaisesti kunkin vuoden alussa voimassa olevan peruskoron suuruinen korko.

Vuoden 2020 korkotuotoiksi arvioidaan hieman vajaa 2,0 milj. euroa ja korkokuluiksi lähes 6,3 milj. euroa.

Muut rahoitustuotot ja -kulut

Sijoitetun omaisuuden pääomaksi on arvioitu vuoden 2019 lopussa noin 108 milj. euroa.

Muihin rahoitustuottoihin kirjataan mm. arvopapereiden (sijoitustoiminnan) myyntivoitot, osinkotulot, sijoitustoiminnan osingot, verotilitysten korkotulot ja viivästyskorot. Rahoitustuottoja arvioidaan 2020 kertyvän 4,1 milj. euroa. Tästä sijoitustoiminnan myyntivoittojen osuus on 3,5 milj. euroa. Sijoitustoiminnan myyntivoittojen kertymään vaikuttaa erityisesti markkinakehitys, joten todellinen kertymä voi markkinamuutosten johdosta poiketa paljonkin budjetoidusta.

Muihin rahoituskuluihin kirjataan mm. mahdolliset arvopapereiden myyntitappiot ja arvonalentumiset. Rahoituskuluja arvioidaan 2020 syntyvän reilut 0,6 milj. euroa.

Korko- ja rahoitustuottojen sekä -kulujen nettomenoksi arvioidaan -0,8 milj. euroa.

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Korkotuotot yhteensä	2 212 205	2 140 000	1 990 000
Korkotuotot ulk. antolainoista	1 758 309	1 800 000	1 660 000
Korkotuotot sijoituksista	386 959	310 000	300 000
Muut korkotuotot	66 937	30 000	30 000
Muut rahoitustuotot yhteensä	5 666 520	4 610 000	4 100 000
Arvopapereiden myyntivoitot	4 803 766	4 000 000	3 500 000
Muut rahoitustuotot	862 754	610 000	600 000
Korkokulut yhteensä	6 150 736	5 860 000	6 260 000
Lainojen korkokulut	6 146 616	5 820 000	6 200 000
Muut korkokulut	4 120	40 000	60 000
Muut rahoituskulut yhteensä	4 013 833	630 000	630 000
Myyntitappiot ja arvonalentumiset	3 907 977	600 000	600 000
Muut rahoituskulut yhteensä	105 856	30 000	30 000
Rahoitustuotot yhteensä	7 878 725	6 750 000	6 090 000
Rahoituskulut yhteensä	10 164 569	6 490 000	6 890 000
Rahoituksen nettotuotot/-kulut	-2 285 844	260 000	-800 000

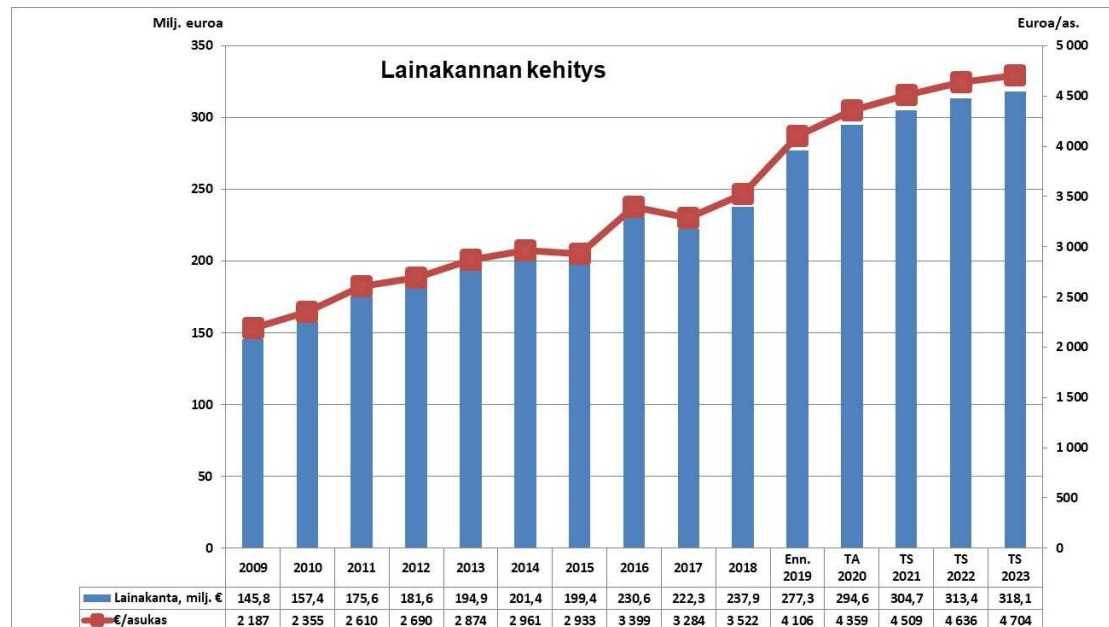
Lainanotto

Hämeenlinnan lainakanta 31.12.2018 oli 237,9 milj. euroa, joka on 3 522 euroa asukasta kohti. Manner-Suomen kuntien keskiarvo oli 3 039 euroa asukasta kohti. Kaupungin lainakannasta 194,8 milj. euroa oli pitkäaikaista lainaa ja 20,0 milj. euroa rahoituslaitoksilta otettua kassalainaa sekä loput 23,1 milj. euroa kassalainaa kaupunkikonsernin yhtiöiltä. Hämeenlinnalla oli vuoden 2018 lopussa markkina-arvoltaan 101,2 milj. euron sijoitukset. Jos tämä summa huomioidaan laskennallisesti lainamäärästä pois, Hämeenlinnan nettomääräinen velka olisi ollut huomattavasti pienempi, eli 2 024 euroa asukasta kohti.

Vuoden 2019 talousarviossa varauduttiin pitkäaikaisen nettolainan 17,6 milj. euron kasvuun. Rahoituslaitoksilta otettavan kassalainan määrän ennakoidaan vuodenvaihteessa olevan 50 milj. euroa, joka on 30 milj. euroa enemmän kuin edellisessä vuodenvaihteessa. Konserniyhtiöiltä saatavan kassalainan määrä pysynee entisellä tasolla. Koko lainakannan arvioidaan kasvavan 2019 loppuun mennessä noin 277 milj. euroon. Se on 39,4 milj. euroa enemmän kuin 2018 lopussa. Vuonna 2019 velkamäärä kasvattaa kaupungin vuosikatteen painuminen negatiiviseksi: käytännössä kaupunki ottaa vuonna 2019 velkaa käyttötalouden kulujen maksamiseksi.

Vuoden 2020 talousarviossa varaudutaan 36,8 milj. euron nettoinvestointeihin. Investointien rahoittamiseksi tarvitaan uutta pitkäaikaista nettolainaa noin 17,3 milj. euroa. Lisäksi otettuja lainoja lyhennetään noin 30 milj. euroa, joten pitkäaikaista bruttolainaa tarvitaan noin 50 milj. euroa. Lainakannan arvioidaan kasvavan yhteensä noin 294,6 milj. euroon. Lainamäärä on tällöin 4 359 euroa asukasta kohti. Mittava investointitahti jatkuu myös suunnitelmavuosina ja nostaa pitkäaikaista nettolainaa niin, että lainamäärä ylittää 300 milj. euron rajan vuonna 2021.

Lainamäärän kehitys	TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	47 300 000	51 000 000	44 300 000	44 200 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	29 700 000	33 700 000	34 200 000	35 500 000
Pitkäaikainen nettolisälaina	17 600 000	17 300 000	10 100 000	8 700 000
Koko lainakanta (2019 luku on ennuste)	277 300 000	294 600 000	304 700 000	313 400 000
Laina asukasta kohti (2019 luku on ennuste)	4 106	4 359	4 509	4 636

Antolainauksen muutokset

Tähänastisten antolainojen (pysyvät vastaavat) määrä vuoden 2019 lopussa on 40,1 milj. euroa. Vuonna 2019 nämä antolainasaamiset vähenevät 0,9 milj. euroa. Vuodelle 2020 on kaupunginhallituksen aikaisempien päätösten perusteella määrärahaa uusiin ulkoisiin antolainoihin 250 000.

Sisäinen pääomavuokra ja laskennallinen korko

Sisäisen vuokran periaatteiden mukaisesti toimialoilta peritään vuosittain kohtuulliseksi katsottua sidotun pääoman korkoa (tuottoa), jonka tulee kattaa esimerkiksi talonrakennusinvestoinneista kaupungille aiheutuvan vieraan pääoman kustannuksen (korkokulut) ja pitkällä tähtäimellä tyhjilleen jääneiden tilojen alaskirjaukset.

Lisäksi peritään korjausvastiketta, jonka määrän tulee kattaa tilakokonaisuudesta kaupungille vuosittain aiheutuvat poistot, maanvuokraa korvauksena maahan sitoutuneen pääoman käytöstä ja peruskorjauksista aiheutuviin poistoihin perustuvaa vuokran osaa.

Vuokranmääräytymisperiaatteista päättää valtuusto erillisen valmistelun pohjalta. Kaupunginhallitus päättää edellä mainittujen korkojen (korjausvastike ja sidotun pääoman korko) suuruudesta.

Vuonna 2020 korjausvastikkeen ja sidotun pääoman koron määrät ovat 2 %.

Muulta osin käyttöomaisuuden laskennallinen korko lasketaan vuosittain vuoden peruskoron keskiarvon mukaan. Laskennallinen korko ei ole määrärahaa.

Poistot

Vuoden 2020 suunnitelman mukaisiin poistoihin varataan noin 19,6 milj. euroa.

	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Poistot ja arvonalentumiset yht.	25 569 686	19 181 000	19 600 000
Poistot rakennuksista	6 838 187	6 858 500	7 631 800
Poistot kiinteistä rakenteista	9 432 420	10 016 800	9 696 100
Poistot koneista, kalustosta yms.	2 174 704	1 992 700	2 048 100
Arvonalentumiset	7 124 375	313 000	224 000

Varausten ja rahastojen muutos

Varausten ja rahastojen muutosten yhteisvaikutuksen arvioidaan 2020 olevan vähän yli 0,4 milj. euroa positiivinen. Vuodelle 2020 Hämeenlinna-rahastoa puretaan maksimissaan 0,224 milj. euroa vasten käytöstä poistuneiden rakennusten alaskirjauksia.

KONSERNIPALVELUT

Konsernipalveluihin kuuluvat kokonaisuudet ovat

- kaupunginvaltuusto ja -hallitus
- kaupungin johto
- talous, hankinnat ja omistajaohjaus
- henkilöstö- ja hallintopalvelut
- strategia ja kehittäminen
- keskusvaalilautakunta
- tarkastuslautakunta.

KONSERNIPALVELUT YHTEENSÄ

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
KONSERNIPALVELUT					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	4 680 504	4 809 200	5 223 000	5 297 000	5 373 000
Maksutulot	2 320				
Tuet ja avustukset	2 030 000	1 677 200	1 426 000	1 436 000	1 456 000
Muut toimintatulot	6 767 588	1 697 600	483 000	83 000	84 000
Toimintatulot	13 480 412	8 184 000	7 132 000	6 816 000	6 913 000
Henkilöstömenot	-8 718 096	-10 345 500	-9 458 500	-9 030 000	-9 072 000
Palvelujen ostot	-20 873 948	-22 016 400	-22 109 500	-22 391 000	-22 647 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-235 819	-267 800	-257 000	-267 000	-265 000
Avustukset	-6 793 476	-6 467 000	-6 750 000	-6 750 000	-6 750 000
Muut toimintamenot	-1 653 552	-1 399 300	-1 325 000	-1 349 000	-1 320 000
Toimintamenot	-38 274 892	-40 496 000	-39 900 000	-39 787 000	-40 054 000
Toimintakate	-24 794 479	-32 312 000	-32 768 000	-32 971 000	-33 141 000

Konsernipalvelujen toimintamenot ja toimintatulot ovat bruttositovat. Kaupunginhallitus vastaa konsernipalvelujen kokonaismäärärahan riittävydestä.

KAUPUNGINVALTUUSTO JA -HALLITUS

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen budjettikohtaan kuuluvat näiden toimielimien kustannukset sekä pelastustoiminnan Hämeenlinnan osuus ja kaupunginhallituksen koordinoimat ohjelmatyön ja Verkatehtaan avustuksen määrärahat.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Kaupunginvaltuusto ja hallitus			
Toimintatulot	36 438	0	
Toimintamenot	-7 345 430	-8 008 000	-8 494 200
Toimintakate	-7 308 991	-8 008 000	-8 494 200

Valtuustoryhmien käyttöön on 10 000 euron määräraha. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen puheenjohtajan edustusmääräraha on 3 000 euroa.

Kaupunginhallituksen alaisiin määrärahoihin kuuluu Hämeenlinnan osuus 38,45 % Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen kustannuksista sekä pelastustoimen eläkemaksut ajalta ennen maakunnallista pelastuslaitosta

(yht. 5 209 000 euroa), Kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas Oy:n avustus (750 000 euroa) sekä strategisten tavoitteiden toimeenpano-ohjelmien rahoitus (250 000 euroa) ja avustus Sibelius-kongressin järjestelykuluihin 8 000 euroa (kh 1.4.2019 § 148).

Talousarvion tasapainottamisen yhteydessä kaupunginhallituksen ja -valtuuston menoja on karsittu 100 000 euroa. Käytännössä tämä on mahdollista saavuttaa esimerkiksi siten, että valtuustoseminaareja järjestetään kaksi kappaletta yksipäiväisinä ja omalla paikkakunnalla ja lisäksi kaupunginhallituksen kokousmäärää tulisi vähentää noin kahdeksalla kokouksella tilikauden aikana muita kokouksia pidentämättä.

Investoinnit

Kiinteän omaisuuden (maaomaisuuden) ostoon on 2 000 000 euron määräraha. Investointiosaan kohdistuvien maanmyyntitulojen määrä on 500 000 euroa.

Osakkeiden ja osuukien hankintaan on 6 778 000 euroa, josta Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n ja Hämeenlinnan Jäähalli Oy:n oman pääoman ehtoihin sijoituksiin käytetään 778 000. Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n pääomistusta varten on 2 500 000 euroa. Ratahanketta valmistelevan yhtiön mahdolliseen osakehankintaan on 1 000 000 euroa ja Verkatehdas Oy:n paviljonkihankkeen mahdolliseen pääomistukseen on 2 500 000 euroa. Mikäli paviljonkihankkeeseen toteutuu, ei Verkatehdas Oy:n vuosittainen avustus voi nousta nykytasosta.

KAUPUNGINJOHTO

Vastuualue sisältää johdon määrärahojen lisäksi kaupungin johtoryhmätoiminnan ja markkinointiyhteistyön määrärahat.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Kaupunginjohto			
Toimintatulot	15 972		
Toimintamenot	-1 128 388	-937 400	-940 400
Toimintakate	-1 112 416	-937 400	-940 400

Kaupunginjohtajan ja apulaiskaupunginjohtajan edustusmäärärahat ovat yhteensä 10 000 euroa.

TALOUS, HANKINNAT JA OMISTAJAOHJAUS

Vastuualue koostuu kolmesta palvelualueesta: talouspalvelut, hankintapalvelut ja omistajaohjaus.

Talouspalvelut

Talouspalveluiden keskeisimmät työtehtävät ovat kaupungin talouden ohjauksen koordinointi ja seuranta, toimintayksiköille annettava talouden ohjauksen tuki sekä tuottavuuden, kustannuslaskennan ja tuotteistamisen kehittäminen ja ohjaus. Lisäksi tehtäviin kuuluvat vuosiennusteiden ja talousarvion ohjaus ja tekninen laatiminen, puolivuotisraporttien ja tilinpäätöksen laatiminen sekä rahoituksesta ja sijoitustoiminnasta huolehtiminen. Määrärahoihin kuuluvat myös kunnallisverotuksen kustannukset.

Talouspalvelujen henkilöstö avustaa organisaation eri yksiköitä kaikissa talouteen ja laskentatoimeen liittyvissä asioissa.

Talouden tilanne on vuonna 2019 historiallisen heikko. Kaupungin alijäämäennuste elokuun 2019 tilanteen mukaan on noin 21,3 milj. euroa alijäämäinen. Vuodelle 2020 tilanne paranee jonkin verran valtionosuuksien kasvun myötä. Välimatkaa tasapainoon jää kuitenkin edelleen yli 10 milj. euroa samaan aikaan kun menot kasvavat voimakkaasti. Budjetin toteutumisen seuranta, johdolle annettava talousasioiden tuki sekä säännölliset talouskatsaukset ovat työkaluja kaupunkitason talouden ohjaamisessa. Talous voi parantua kuitenkin vain päätöksin, jotka tehdään poliittisella tasolla.

Vuonna 2020 tehdään puolivuotisraportti talouden ja toiminnan toteumasta ja ennusteesta kaudelta 1–6. Lisäksi valtuustolle raportoidaan talouden toteumasta kausilta 1–4 ja 1–9.

Mahdolliset konsernipalveluihin kirjattavat pysyvien vastaavien myyntivoitot ja -tappiot kirjataan talouspalvelujen kohdalle. Kaupungin taloutta on pitkään pönkitetty omaisuuden myynnillä. Talouspalveluiden kustannuspaikalle kirjattavaa omaisuutta ei tilikauden 2019 jälkeen käytännössä juuri enää ole. Viimeiset tunnistetut myytävät kohteet sisältyvät vuoden 2020 talousarvioon (noin 0,4 milj. euroa, kun vuonna 2019 tämän hetken ennusteeseen sisältyviä myyntivoittoja on noin 1,9 milj. euroa). Vuodesta 2021 eteenpäin budjetti ei sisällä vastaavia myyntivoittotuloja lainkaan.

Talouspalveluiden kokonaishenkilöresursseissa ei ole muutosta vuodesta 2019.

Kriittinen menestystekijä: Ajantasaisen tiedon tuottaminen johtamisen tueksi

Omistajaohjaus

Omistajaohjauksen keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin konserniyhteisöjen ohjaukseen, seurantaan ja tukeen. Palvelualue vastaa omistajaohjaukseen liittyvästä valmistelutyöstä, mukaan lukien kaupungin tytäri- ja osakkuusyhteisöjen taloudellisten ja toiminnallisten tavoitteiden valmistelusta.

Omistajaohjauksen kokonaisuutta ja konsernirakennetta on vuosina 2017–2019 kehitetty voimakkaasti. Vuonna 2020 painopistealueita ovat edelleen jatkuva konsernirakenteen optimointi ja omistajapoliittisten linjausten sekä konserniohjeen täytäntöönpano. Lisäksi panostetaan uusien raportointimallien käyttöönottoon.

Omistajaohjauksen kokonaishenkilöresursseista ei ole muutosta vuodesta 2019.

Kriittinen menestystekijä: Tehokas omistajapolitiikka ja kustannustehokas konsernirakenne

Hankintapalvelut

Hankintapalveluiden keskeisimmät työtehtävät liittyvät kaupungin hankintatoimen kokonaisjohtamisen tukemiseen, koordinointiin ja seurantaan. Hankintapalveluiden tehtävä on antaa toimialoille asiantuntijatukea hankintojen toteuttamisessa ja hankintalainsäädännössä sekä sen soveltamisessa. Palvelualue vastaa kaupungin yleisten linjausten ja periaatteiden laadinnasta, kuten esimerkiksi hankintoihin liittyvän viestinnän määrittelystä. Lisäksi tavoitteena on yhteishankintojen tehokkaampi ohjaus, hankintasopimuksiin liittyvä sopimustenhallinnan tehostaminen sekä kaupungin hankintoihin liittyvän tietopohjan laajentaminen.

Vuonna 2020 keskeisiä painopistealueita ovat hankintojen avoimuuden lisääminen, kategorianhallinnan edelleen kehittäminen, hankintakäsikirjan ja muiden hankintaohjeiden sekä hankintoihin liittyvien mallipohjien kehittäminen, tietoisuuden lisääminen ympäristö- ja työllistämisen näkökulmista julkisissa hankinnoissa ja sähköisten hankintatyökalujen käytön tehostaminen mm. sähköisen allekirjoituksen käyttöönotolla.

Hankintapalveluiden henkilöstömäärä on 2 ja siinä ei ole muutosta vuoteen 2019 verrattuna. Talousarvio sisältää ateriapalveluiden ravitsemukseen ja sopimusvalvontaan liittyvän 1 htv resurssin, joka lisää kaupungin vuosikuluja arviolta 28 000 euroa vuodessa. Toistaiseksi resurssi on budjetoitu sosiaali- ja terveystalouden alaisuuteen.

Kriittinen menestystekijä: Hankintapalvelut mahdollistavat tehokkaan hankintatoimen johtamisen ja toteuttamisen.

Tavoitteet ja mittarit

Tavoite	Mittarit
Konserniyhteisöjen raportointi- käytäntöjen uudistaminen	Toteutettu onnistuneesti, kyllä/ei

Tavoite	Mittarit
Säännöllisesti päivitettävä hankintakalenteri/hankintasopimuskooste kaupungin verkkosivuilla	Toteutettu onnistuneesti, kyllä/ei

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Talous, hankinnat ja omistajaohjaus			
Toimintatulot	6 639 840	1 706 000	545 800
Toimintamenot	-4 369 058	-4 460 200	-4 542 900
Toimintakate	2 270 782	-2 754 200	-3 997 100

Talous, hankinnat ja omistajaohjaus -palvelualueen menoja on karsittu kehysvaiheesta yhteensä 94 800 eurolla. Tämän jälkeen yksikön määrärahoissa on ennalta sitomattomia määrärahoja seuraavasti:

- talouspalvelut 16 000 euroa (talouskonsultointi, esimerkiksi talouden tasapainottaminen tai antolainauksen markkinakorkojen määrittäminen tms. tai salkunhoitajien kilpailuttaminen)
- omistajaohjaus 30 000 euroa (konsernirakenteeseen liittyvät selvitykset)
- hankinnat 15 000 euroa (lainsäädännöllinen konsultointi hankintoihin liittyen)

HENKILÖSTÖ- JA HALLINTOPALVELUT

Henkilöstö- ja hallintopalveluiden vastuualueeseen kuuluvat henkilöstö- ja hallintopalveluiden lisäksi myös lakimiespalvelut ja viestintä.

Henkilöstöpalvelut vastaa kaupungin henkilöstöhallinnon ja henkilöstöpolitiikan johtamisesta ja koordinoimisesta sekä keskitettyjen henkilöstöpalveluiden tuottamisesta. Lisäksi henkilöstöpalvelut vastaa henkilöstösuunnittelusta ja henkilöstöhankintaan liittyvien prosessien valmistelusta ja koordinoinnista sekä työhyvinvoinnista ja työsuojelutoiminnasta. Henkilöstöpalvelut varmentaa yhdessä ammattijärjestöjen ja työsuojeluhenkilöstön kanssa työnantajan ja henkilöstön välisen yhteistoiminnan prosessin sujuvuutta. Henkilöstöpalvelujen keskeinen tehtävä on kumppanina tukea kaupungin johtoa ja esimiehiä organisaation johtamisessa sekä muutostilanteiden hallinnassa ja yhteisten toimintatapojen ja organisaatiokulttuurin luomisessa. Vuonna 2020 Työn ilon toimintamallia jatkokehitetään saatujen kokemusten perusteella. Strategian toimintakulttuurin pohjautuvat teemat 'Arvostan jokaista kohtaamista' ja 'Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen' -teemoista pidettävät työpajat suunnitellaan ja viedään käytäntöön.

Hallintopalvelut vastaa päätösvalmistelusta ja päätösten täytäntöönpanosta, kaupunginarkistosta, puhelinvaihteesta ja Kastellin yleisneuvontapalveluista sekä postituksesta ja kokousisäntäpalveluista Raatihuoneella. Hallintopalveluiden keskeisenä tehtävänä on kaupunginvaltuuston ja -hallituksen valmistelu- ja sihteeritehtävät sekä päätösten täytäntöönpano. Hallintopalvelut myös ohjaa ja valvoo yhtenäistä hallintomenettelyä koko kaupunkioorganisaation osalta. Vuoden 2020 aikana uusitaan konsernipalveluiden tiedonohjaussuunnitelma vastaamaan sähköisen arkistoinnin vaatimuksia sekä haetaan sähköisen säilyttämisen lupa konsernipalveluiden asiakkaille. Tämä on pohja koko kaupungin sähköisen arkistoinnin käyttöönotolle.

Viestinnän tehtävä on huolehtia kaupungin ulkoisesta viestinnästä, kriisiviestinnästä, kaupungin verkkopalveluista ja sosiaalisen median kanavista sekä kaupungin yhteisöilmeestä ja osallistua kaupunkimarkkinointiin ja Hämeenlinna-brändin ylläpitoon ja kehittämiseen yhteistyössä Linnan Kehitys Oy:n kanssa, jolta kaupunkimarkkinointi palvelusopimuksella ostetaan.

Vuonna 2020 keväällä teetetään kaupungin imagotutkimus. Tutkimus on 5-vuotis seuranta tutkimus vuonna 2015 maaliskuussa julkaistun Hämeenlinna-brändin vaikutuksista kaupungin näkyvyyteen ja sen kautta tunnettuuden lisääntymiseen.

Kaupungin intranetin kehitystyö käynnistetään kolmannella vuosikolmanneksella vaatimusmäärittelyillä. Järjestelmä kilpailutetaan ennen vuodenvaihdetta mikäli budjettipäätökset sen mahdollistavat.

Kaupungin lainopilliset ja oikeudelliset palvelut sekä oikeudellinen edunvalvonta hoidetaan kaupungissa kahden lakimiehen voimin.

Yksiköille kohdistamattomat eläkekulut sisältyvät määrärahoihin.

Tavoite	Mittarit
Työn ilon teemat 'Arvostan jokaista kohtaamista' ja 'Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen' suunnitellaan ja viedään käytäntöön.	'Arvostan jokaista kohtaamista' ja 'Toimin johdonmukaisesti yhdessä sovittujen tavoitteiden eteen' -teemat on suunniteltu ja käytäntöön vieminen on aloitettu.

Tavoite	Mittarit
Tiedonohjaussuunnitelman päivittäminen sähköisen arkistoinnin mahdollistamiseksi.	Sähköinen arkistointi käytössä konsernipalveluissa vuoden 2021 alussa.

Tavoite	Mittarit
Imagon 5- vuotis seuranta tutkimus teetetään	Imagotutkimus on tehty, tulokset analysoitu ja tulevista toimenpiteistä päätetty.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Henkilöstö- ja hallintopalvelut			
Toimintatulot	1 479 265	1 431 500	1 513 900
Toimintamenot	-7 118 793	-8 645 300	-8 094 400
Toimintakate	-5 639 528	-7 213 800	-6 580 500

STRATEGIA JA KEHITTÄMINEN

Strategian ja kehittämisen palvelut parantavat kuntalaisten saamien palvelujen laatua, edistävät palvelujen vaikuttavuutta ja lisäävät oman toiminnan tuottavuutta. Strategia ja kehittäminen tukee toimialoja ja kaupungin johtoa perustehtävässään tuottamalla tietoa, arviointoja ja selvityksiä kaupunkistrategian toteuttamiseksi. Strategia ja kehittäminen koordinoi kaupungin strategiatyötä.

Erityisesti vuonna 2020 panostetaan käynnistettyjen elinvoiman ekosysteemien, hiilineutraalin Hämeenlinnan, hyvinvointisuunnitelman, tiedolla johtamisen sekä osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteuttamiseen. Strategia ja kehittäminen vastaa Strategisen kehittämisen johtotiimin (STRAKE) toiminnasta ja hallinnoi strategisia kehittämishankkeita.

Elinvoiman ekosysteemityössä painopisteenä on Open Hämeenlinna – avoin kaupunki ajattelu. Tämä tarkoittaa eri toimijoiden sitoutumista toimenpiteisiin, jotka edesauttavat avoimuuden lisäämistä ja siitä viestimistä kaupungissa, monin eri tavoin. Ekosysteemityöllä ja avoimuuden lisäämisellä vastataan haasteeseen, kuinka alueelle saadaan muuttovoittoa erityisesti 20–44-vuotiaiden kohderyhmässä. Ekosysteemityön tavoitteena on pitkällä aikavälillä synnyttää uusia tietointensiivisiä työpaikkoja ja lisätä alueen kiinnostavuutta ja elinvoimaa. Lyhyellä aikavälillä tavoitteena on sitouttaa eri toimijoita, eritoten yrityksiä, kehitystyöhön yhdessä kaupungin ja oppilaitosten kanssa. Ekosysteemin avulla motivoitunut ja kehityshaluinen verkosto voi lähestyä myös uskottavammin rahoittajia ja hakea tarvittaessa lisärahoitusta.

Resurssiviisasta Hämeenlinnaa rakennetaan erityisesti Hiilineutraali Hämeenlinna -toimeenpano-ohjelman toteuttamisen kautta. Ohjelmaa koordinoidaan ja yhteisiä toimenpiteitä toteutetaan strategian ja kehittämisen työnä ja päästövähennystoimenpiteitä toteutetaan toimialoilla. Yhteisistä toiminnoista ilmastomuutokseen liittyvän viestinnän ja neuvonnan kehittäminen sekä tavoitteiden edistäminen muun strategisen työskentelyn kautta ovat keskeisiä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteenä on toiminnan ja sen rakenteiden edelleen kehittäminen ja vahvistaminen toimialueiden kanssa sekä yhteistyö Hiilineutraali Hämeenlinna -ohjelman kanssa. Päätösten ennakko vaikutusten arvioinnin osaamista vahvistetaan ja tarjotaan asiantuntijatukea toimialueille.

Tiedolla johtamiseen otetaan käyttöön uusi järjestelmä. Järjestelmässä yhdistetään ja analysoidaan dataa useista kaupungin tietojärjestelmistä. Tavoitteena on tukea johtamisjärjestelmää tuottamalla tietoon perustuvaa tuloksellisuussdialogia toiminnan vaikuttavuudesta ja kustannustehokkuudesta. Kerättävällä tiedolla tulee tunnistaa organisaation kipukohdat ja pystyä korjaamaan niitä.

Osallisuuden edistämisessä strategialla ja kehittämisellä on toimialueiden ja konserniyhtiöiden toimintaa koordinoiva, tukeva, yhteisiä resursseja hyödyntävä ja innovatiivisuutta ylläpitävä rooli. Asukkaita kutsutaan osallisuuteen tiedontuottajina, yhteiskehittäjinä, asiantuntijoina, yhteisöjen edustajina ja aktiivisina toimijoina. Osallisuuden toimintaympäristöjä on mm. demokratia-, työllisyys-, asuinalue- ja kulttuuripalvelujen kehittämisessä.

Järjestöyhteistyössä osallistutaan Silta-yhteistyöverkostoon sekä Kanta-Hämeen järjestöasiain neuvottelukuntaan sekä tehdään yhteistyötä eri järjestöjen kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä sekä osallisuustyössä.

Strategian ja kehittämisen talousarvio vuodelle 2020 sisältää määrärahoja seuraavasti:

1. Yleinen osa (menot 3 554 800 €, tulot 143 600 €) sisältää

- elinkeinokonsernin rahoitus ja muu elinkeinokehittäminen 2 433 000 €
- kaupungin omat sisäiset kehittämishankkeet 50 000 €
- Vanajavesikeskuksen rahoitus 138 000 €
- strategian ja kehittämisen hallinto 923 800 €
- kansainvälinen toiminta, joka keskittyy ystävyyskaupunkiyhteistyöhön 10 000 €

2. Toiminnan kehittäminen ja hankkeet (menot 784 800 €, tulot 484 000 €)

- tiedon tuottamista, kehittämistoimia, ulkopuolista osarahoitusta saavia kehittämishankkeita

3. Työllisyyden edistäminen: (menot 8 601 500 €, tulot euroa 737 000 €)

Strategia ja kehittäminen koordinoi koko kaupungin työllisyyden hoitoa. Työllisyyden hoidossa onnistuminen edellyttää kumppanuudessa ja laajalla verkostolla sovittuja yhteisiä tavoitteita ja toimenpiteitä. Työllisyyden edistämiseksi keskeinen tavoite on tarjota laadukkaat ja oikea-aikaiset palvelut sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaille. Tämä näkyy elinvoiman vahvistumisena ja uusien työpaikkojen syntymisenä.

Kaupunki toimii päävastuutahona Ketterimmät – Hämeenlinnan seudun työllisyysohjelman ja toimeenpanosuunnitelman jalkauttamisessa. Ohjelmaan liittyy työllisyydenhoidon mittaristo, joka on avoimesti saatavilla päivittyen kaksi kertaa vuodessa. Kaupungin oma työllisyystyöryhmä toimii aktiivisesti ja työryhmässä sovitaan eri toimialojen työllisyyttä edistävät toimenpiteet.

Kaupunki panostaa valmennuspalveluun työkokeiluissa ja palkkatukityöllistämiseksi sekä suuntaa resursseja uusien työpaikkojen synnyttämiseksi. Uutena painopisteenä on uusien yksilöllisten ja joustavien palveluiden kehittäminen sekä työnhakija- että työnantaja-asiakkaille. Kehittämisen tueksi haetaan seudullista ESR-hankerahoitusta. Hankkeen avulla haetaan pitkän aikavälin vaikutuksia laajan rakennetyöttömyyden haasteisiin. Tavoitteena on poistaa nuorisotyöttömyys vuoteen 2025 mennessä, vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä, työllisyyden passiivisten kustannusten vähentäminen, löytää polkuja osatyökykyisten työllistämiseen sekä ratkaisuja kohtaanto-ongelmaan. Lisäksi hankkeen ajan pilotoidaan monialaisten työelämäpalveluiden uutta rakennetta.

Hämeenlinnan kaupunki koordinoi Kanta-Hämeen työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (MYP) toimintaa, joka kartoittaa työllistymisen edellytyksiä, tarjoaa asiakkaille yksilöllisiä palvelukokonaisuuksia sekä edistää asiakkaiden siirtymistä työhön tai koulutukseen. Entistä vahvemmin painopisteenä on asiakkaiden palvelutarve ja siitä lähtevä tavoitteellinen monialainen työelämäpalvelu. Uutena kokeiluna Hämeenlinnan kaupungin MYP-työ siirtyisi ESR-hankkeen ajaksi osaksi monialaisia työelämäpalveluita.

Kunnan työmarkkinatuen (määräraha 5,15 milj. €) odotetaan olevan vuoden 2018 toteumaa pienempi kaupungin työllisyystiimin ja uusien toimenpiteiden tuloksena. Rakenteellinen työttömyys on sitkeää ja vähenee huomattavasti muuta työttömyyttä hitaammin. Tämä vaikuttaa edelleen työmarkkinatuen korkeaan tasoon. Toinen suuri menoerä on palkkatuella työllistäminen. Tulot ovat valtion palkkatukituloa sekä MYP:n osalta korvauksia muilta Kanta-Hämeen kunnilta.

4. Tietohallinto: (menot 4 635 000 €, tulot 3 694 200 €)

Tietohallinnon kustannukset ovat tietohallintoyksikön omia kustannuksia sekä useamman yksikön tai koko kaupungin tietohallintojärjestelmiä ja niihin liittyviä menoja ja tuloja, jotka laskutetaan yksiköiltä konemäärien tai käytön mukaan. Tietohallinnon tehtävä on tukea ICT:n keinoin toimialoja heidän perustehtävässään sekä toiminnan kehittämisessä ja digitalisaatiossa.

Strategian ja kehittämisen vastuualueen tulot muodostuvat sisäisestä laskutuksesta, palkkatuesta sekä hankkeiden valtionavustuksista. Kehittämishankkeisiin haetaan valtionavustusta mahdollisuuksien mukaan, jolloin niiden rahoitus toteutuu vain osittain kaupungin omin varoin. EU:n Kestävää kasvua ja työtä 2014–2020 -ohjelmakausi on päättymässä, joten v. 2020 haetaan mahdollisesti vain kertakorvaushankerahaa. EU:n alue- ja rakennepoliitikan ohjelmakauden 2021–2027 rahoitushaut käynnistyvät vasta 2021.

Tavoite	Mittarit
Seuraavien toimeenpano-ohjelmien toteutuminen 1. Elinvoiman ekosysteemit 2. Hiilineutraali Hämeenlinna 3. Hyvinvointisuunnitelma 4. Osallisuus ja vuorovaikutus 5. Tiedolla johtaminen	1 Ekosysteemeihin osallistuvien toimijoiden ja saadun ulkopuolisen rahoituksen määrä 2 Hiilineutraalisuutta edistävät toimenpiteet 3 Hyvinvointisuunnitelman toteutuminen 4 Toteutetut ennakkovaikutusten arvioinnit 5 Järjestötyössä yhteisten tilaisuuksien määrä 6 Tiedolla johtamisen uusi järjestelmä on otettu käyttöön

Tavoite	Mittarit
Kaupungin / toimialojen prosessien tehostaminen ICT:n keinoin.	Vähintään yhdessä prosessissa on otettu käyttöön ohjelmistobotti.

Tavoite	Mittarit
Työllisyydessä asiakaskokemus on vähintään 4,2 (1-5)	Asiakaskokemusmittarit
Uuden työllisyyspalveluiden hankintajärjestelmän käyttöönotto	Hankintajärjestelmä on otettu käyttöön

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Strategia, kehittäminen ja tietohallinto			
Toimintatulot	5 176 606	4 841 500	5 058 800
Toimintamenot	-17 920 062	-17 679 200	-17 576 100
Toimintakate	-12 743 456	-12 837 700	-12 517 300

Strategia, kehittäminen ja tietohallinto -palvelualueen menoja on karsittu kehysvaiheesta yhteensä 628 500 eurolla. Menoja vastaavia tuloja on vähennetty 268 200 euroa, netto vähennys 360 300 euroa.

KESKUSVAALILAUTAKUNTA

Vuonna 2020 ei järjestetä vaaleja. Vuonna 2021 järjestetään kuntavaalit ja vuonna 2023 eduskuntavaalit.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Keskusvaalilautakunta			
Toimintatulot	117 729	190 000	
Toimintamenot	-142 807	-476 100	
Toimintakate	-25 078	-286 100	

TARKASTUSLAUTAKUNTA

Tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty kuntalain 121 §:ssä ja kaupungin hallintosäännön 64 §:ssä. Lautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta antaa suorittamastaan arvioinnista vuosittain arviointikertomuksen.

Lautakunta huolehtii hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä sekä valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat. Tarkastuslautakunta valvoo kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja ylläpitää sidonnaisuusrekisteriä julkisessa tietoverkossa kaupungin kotisivuilla. Lautakunta toimittaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi kerran vuodessa.

Tarkastuslautakunnan alaisuudessa on tarkastustoimi, joka lautakunnan valmistelutyön lisäksi avustaa tilintarkastajaa. Tarkastustoimi tekee myös sisäistä tarkastusta kaupunginjohtajan kanssa sovittavan työohjelman mukaisesti.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Tarkastuslautakunta on hyväksynyt vuosille 2017–2020 arviointisuunnitelman, jonka pohjalta laaditaan työohjelma vuoden 2020 arviointiin. Työohjelma sisältää arvioinnin kohteet ja painopisteet. Ne valitaan kaupungin strategian päämääristä ja kaupungin 1.6.2017 voimaan astuneen organisaation pohjalta.

Kaupungin tilintarkastussopimus BDO Oy:n kanssa päättyi tilikauden 2018 loppuun. Vuoden 2019 tilintarkastusta hoitaa edelleen BDO Oy väliaikaisen sopimuksen pohjalta, kunnes markkinaoikeudessa oleva valitusasia koskien tilintarkastuspalvelujen hankintaa vuosille 2019–2022 (optiovuodet 2023–24) on ratkaistu, ja mahdollisessa jatkovalitusasiassa korkein hallinto-oikeus on päättänyt olla keskeyttämättä markkinaoikeuden päätöksen täytäntöönpanoa.

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittarit
Arviointikertomuksessa esitetyt havainnot johtavat toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä	75 % havainnoista johtaa toimintojen kehittämiseen vuoden kuluessa niiden esittämisestä.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Tarkastuslautakunta			
Toimintatulot	14 561	15 000	13 500
Toimintamenot	-250 354	-289 800	-252 000
Toimintakate	-235 793	-274 800	-238 500

Tarkastuslautakunta on osa konsernipalvelujen kokonaisuutta. Tilausbudjetin sitovuus on määritelty konsernipalveluille yhteensä siten, että tulojen ja menojen kokonaissummat ovat valtuustoon nähden sitovat. Tarkastuslautakunnan tuloihin on sisällytetty ainoastaan pelastuslaitokselle ja jätelautakunnalle kohdistuvan tarkastuspalvelun osuus.

ELINKEINORAHASTON TASEYKSIKKÖ

Elinkeinorahasto toimii taseyksikkönä. Elinkeinorahaston tuotto lisätään rahaston pääomaan, ellei valtuusto vuoden aikana toisin päättä.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Elinkeinorahasto			
Palvelujen ostot	-118	-10 000	0
Toimintamenot	-118	-10 000	0
Toimintakate	-118	-10 000	0

SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta vastaa sivistys- ja hyvinvointitoimialan viranomaistoiminnasta, palvelujen järjestämisestä, sisällöistä ja kehittämisestä sekä tekee esityksen kaupunginhallitukselle palveluverkon muutoksista hankeprosessin mukaisesti.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan vastuulle kuuluvat varhaiskasvatus, esiopetus, perusopetus sekä oppilas- ja opiskelijahuolto. Lisäksi lautakunnan vastuulle kuuluvat nuorisopalvelut, lastenkulttuuripalvelut, taiteen perusopetus, kirjastopalvelut, museopalvelut, kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat mm. Koulutuskuntayhtymä Tavastia, Hämeen ammattikorkeakoulu, Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy, Verkatehdas Oy, Sibelius-opisto ja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy.

Sivistys- ja hyvinvointilautakunnan tavoitteet vuosille 2019–2021 on laadittu kaupungin strategisten päämäärien ja kaupunginvaltuuston tavoitteiden pohjalta. Näistä tavoitteista valitaan kunkin talousarviovuoden sitovat tavoitteet.

Lautakunnan sitovat tavoitteet talousarviovuodelle 2020

Tavoite	Mittarit
Laadukkailla lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluilla ennaltaehkäistään hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua	Varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakastyytyväisyys on 1–5 asteikolla vähintään 4. Oppilashuollon palveluihin pääsee viimeistään seitsemäntenä oppilaitoksen työpäivänä sen jälkeen, kun opiskelija on tätä pyytänyt. Varhaiskasvatuksessa 45 % kasvattajan vuorovaikutuksesta suhteessa lapseen on vastaanottavaa, osallistuvaa tai tavoittelevaa. (Kehittävä palaute v. 2018 37 %) MOVE-testien tulokset ovat keskimäärin yli valtakunnan keskitason. Ohjaamon kävijämäärä on keskimäärin 300 kuukaudessa ja ryhmätöminnoissa olevien eri nuorten määrä on 70 vuodessa. Koko ikäluokka saa perusopetuksen päättötodistuksen ja jatko-opiskelupaikan.

Tavoite	Mittari
Lapset, nuoret ja perheet pääsevät osallistumaan palvelujen ja toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen	Aloituskeskustelut toteutuvat varhaiskasvatuksessa sataprosenttisesti. Lapsen osallisuus toteutuu vasukeskustelussa: lapsen mielipiteet, mielenkiinnon kohteet ja hänelle tärkeät asiat on selvitetty ennen keskustelua tai lapsi osallistuu keskusteluun ikätason mukaisesti Asiakastyytyväisyys palveluohjauksessa on 3,8. Perusopetuksessa on käyty lukuvuosittain arviointikeskustelu, jossa oppilaalla on aktiivinen rooli. Kokeellisten minipilottihakemusten määrä.

Tavoite	Mittarit
Lapsille ja nuorille taataan terveelliset ja turvalliset tilat	Investointiohjelma etenee palveluverkkopäätöksen mukaisesti. Yksiköillä ajantasaiset turvallisuussuunnitelmat, joiden mukaan on harjoiteltu.

Tavoite	Mittarit
Tehostetaan tilojen käyttöä	Tilojen ulkopuoliseen käyttöön on laadittu ohjeistus.

Tavoite	Mittarit
Kaupunkikulttuurin elävöittäminen	Minipilotteihin myönnetty 100 % käytettävissä olevasta rahoituksesta. Vähintään kaksi uutta kaupunkikulttuuria tukevaa tapahtumaa, joilla mahdollisuus kehittyä paikallisesti ja valtakunnallisesti merkittäväksi. Kokeillaan sovellusta, jolla seurataan kaupunkikulttuuritapahtumien sosiaalisessa mediassa herättämää aktiivisuutta. Kaupunkikulttuurin liittyviä kumppanuuksia vähintään 12, joiden pohjalta kaksi tapahtumaa talvikaudella.

Lautakunnan talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	1 883 373	1 383 600	1 313 000	1 313 000	1 313 000
Maksutulot	3 028 564	3 043 500	2 768 000	2 768 000	2 768 000
Tuet ja avustukset	1 411 415	480 000	517 000	517 000	517 000
Muut toimintatulot	389 426	180 900	173 000	173 000	173 000
Toimintatulot	6 712 778	5 088 000	4 771 000	4 771 000	4 771 000
Henkilöstömenot	-54 365 941	-54 227 000	-56 858 000	-57 734 000	-58 670 000
Palvelujen ostot	-20 654 884	-20 158 000	-20 353 000	-20 398 000	-20 704 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 711 958	-2 419 000	-2 458 000	-2 445 000	-2 582 000
Avustukset	-16 304 783	-15 357 000	-15 657 000	-15 727 000	-15 815 000
Muut toimintamenot	-24 161 781	-24 870 000	-25 489 000	-27 097 000	-27 712 000
Toimintamenot	-118 199 346	-117 031 000	-120 815 000	-123 401 000	-125 483 000
Toimintakate	-111 486 568	-111 943 000	-116 044 000	-118 630 000	-120 712 000

Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2020 ja suunnitelmavuosille 2021–2022

Merkittävimmät muutokset suunnitelmavuosina aiheutuvat keväällä 2018 hyväksytyn palveluverkkosuunnitelman täytäntöönpanosta. Peruskorjaus- ja uudisrakennusten valmistuminen lisää lautakunnan tilakustannuksia (pääomavuokrat). Tämän hetkisen suunnitelman ja aikataulutuksen mukaiset vuokrien muutokset on huomioitu suunnitelmavuosien esityksissä.

Uuden varhaiskasvatuslain edellyttämä henkilöstörakenteen muutos tarkoittaa noin 90 lastenhoitajan vakanssin muuttamista lastentarhanopettajan vakansseiksi vuoteen 2030 mennessä. Koko henkilöstömitoitukseen vaikuttaa kuitenkin samanaikaisesti syntyvyyden kehitys. Pätevien lastentarhanopettajien saatavuus on heikko mikä sekin vaikuttaa uudistuksen toteutusaikatauluun. Jos syntyneiden määrä pysyy alhaisella tasolla alkaa se vaikuttaa myös varhaiskasvatuspalvelujen ja myöhemmin perusopetuksen kysyntään. Vuoden 2020 talousarvioesitykseen ei vielä sisälly varausta muutoksen aiheuttamiin kustannuksiin. Suunnitelmavuosina asia pitää huomioida.

Perusopetuksen vuoden 2019 henkilöstömenojen määrärahavaraus ei ole riittävä ja ylitysarvio on noin 750 000 €.

Lautakunnan investoinnit

Vuoden 2019 budjettikäsittelyn yhteydessä kaupunginvaltuusto päätti nopeuttaa koulujen investointeja, jotta sisäilmaongelmien vuoksi väistössä oleville lapsille ja nuorille saadaan mahdollisimman nopeasti terveet ja toimivat tilat, ja edellytti kaupunginhallituksen etsivän ratkaisua.

Pääkirjaston peruskorjaus ja kalustaminen

Pääkirjaston peruskorjaus valmistuu etujassa, tämän hetkinen arvio valmistumisesta on helmikuun 2020 alku ja asiakkaille kirjasto avataan syyskuun 2020 alussa. Kalustamiseen vuoden 2020 budjettiin esitetään alkupe-
räisen suunnitelman mukaisesti yhteensä 610 000 €. Peruskorjauksen jälkeinen pääomavuokra tarkentuu vielä syksyn 2019 aikana.

Katuman päiväkot

Katuman päiväkodin toiminta on siirtynyt väistötiloihin ja vanha rakennus puretaan. Uuden päiväkodin kustannusarvio on 3 M€, joka sisältää myös pihan perusrakennuksen alueen lähiliikuntapaikaksi. Ensikertaiseen kalustamiseen esitetään 40 000 €. Pääomavuokrien nousu vanhaan rakennukseen verrattuna on noin 50 000 €.

Ruununmyllyn vanhan kivikoulun korvaava uudisrakennus

Vanhan kivikoulun peruskorjaus on todettu kannattamattomaksi ja se korvataan uudisrakennuksella, joka on yhteydessä Runskila-rakennukseen. Rakennuksen kustannusarvio on 2,75 M€. Ensikertaiseen kalustamiseen esitetään 150 000 €. Pääomavuokrat tulevat nousemaan noin 100 000 €.

Verkatehdas/ ARX-talon peruskorjaus ja Lyseon yläkoulun muutostyöt

Hanke valmistellaan alkavaksi 2020 ja se valmistuu 2021. Kustannusarvio on 6 M€, josta Verkatehdas Oy:n osuus on noin 1,2 M€. Hankkeen valmistuttua sen vaikutus sivistyksen ja hyvinvoinnin lautakunnan menoihin on noin 300 000 €.

Muut palveluverkkosuunnitelman mukaiset hankkeet

Hämeenlinnan yhteiskoulun uudisrakennukset, Kaurialan koulun uudisrakennus ja Lyseon korttelin peruskorjaus ja uudisrakennus ovat kaikki kohteita, jotka tulisi saada pikaisesti käyntiin. Kaupungin taloudellinen tilanne ja suunnittelun resurssit eivät kuitenkaan mahdollista kolmen suuren kohteen samanaikaista toteuttamista. Hankkeet on talousarviossa priorisoitu niin että Kauriala alkaisi 2020, HYK 2021 ja Lyseo 2022. Koska todennäköisesti HYK-hanketta ei päästä aloittamaan 2020, on aikaistettu Kaurialaa. Sivistys- ja hyvinvointilautakunta valmistelee kouluhankkeiden suunnittelua ja toteutusta ja prosessit etenevät hallintosäännön ja investointien varatun rahoituksen mukaisesti. Selvitetään myös Vuorentaan koulun tilanne vuoden 2020 aikana. Lyseon korttelin hanke voidaan vaiheistaa kahteen osaan: uudisrakennukseen ja päärakennuksen peruskorjaukseen.

Irtaimen omaisuuden investointeihin esitetään 20 000 € määrärahaa Taidemuseon taidehankintoihin sekä edellä mainitut ensikertaisen kalustamisen määrärahat.

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n esitys vuodelle 2020 on Metritiskiareenan katon korjaus. Lisäksi Säästöpankki-areenan ilmanvaihdon ja valaistuksen korjauksen kustannukset tulevat täysimääräisinä. Jäähalliyhtiön vanhojen lainojen järjestelyn ansioista korkokulut putoavat ja avustusten yhteenlaskettu summa 2020 pysyy 2019 tasolla.

Turvataan pelitila Bunkkerin toiminta ja riittävän iso pelitila yhteistyössä seurakunnan kanssa.

SIVISTYKSEN JA HYVINVOINNIN TOIMIALAN YHTEINEN HALLINTO JA PALVELUOHJAUS

Sivistyksen ja hyvinvoinnin yhteisen hallinnon tehtävänä on tukea sivistys- ja hyvinvointilautakunnan sekä toimialan onnistumista.

Palveluohjausyksikkö palvelee asiakkaita koko sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialalla. Palveluohjauksen prosessit keskittyvät erityisesti asiakkuuden alkuvaiheeseen, kuten päivähoitopaikan hakemiseen ja kouluun ilmoittautumiseen. Asiakaspalvelua ja neuvontaa annetaan tarjoamalla asiakkaille ohjausta henkilökohtaisesti eri kanavien kautta. Palveluohjauksessa työskentelee neljä palvelusuunnittelijaa ja viisi palveluneuvojaa.

Palveluohjauksen prosesseihin kuuluvat varhaiskasvatuksessa päivähoitopaikan hakeminen ja jononhallinta, sijoituspäätökset ja uudelleensijoitus, maksupäätökset ja päivähoitolaskutus, esiopetukseen ilmoittautuminen ja esiopetuspäätös sekä palveluseteliin liittyvät sijoitus- ja maksupäätökset. Opetustoimen prosesseihin kuuluvat mm. kouluun ilmoittautuminen ja oppilaaksiottoprosessi, koulukuljetushakemukset ja -päätökset sekä aamu- ja iltapäivätoimintaan ilmoittautuminen ja päätökset toiminnan järjestämisestä.

Palveluohjaus toimii kiinteästi yhteistyössä tulosalueiden kanssa. Sujuva yhteistyö on edellytys laadukkaalle ja asiantuntevalle palvelulle ja asiakasohjaukselle.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Palveluohjauksen tavoitteena on tarjota toimialan asiakkaille mahdollisimman asiantuntevaa palvelua oikeaan aikaan ja asiakkaalle parhaimmalla sopivalla tavalla. Palvelut halutaan pitää monipuolisina ja asiakaslähtöisinä mahdollistamalla yhteydenotot eri palvelukanavien kautta.

Keskeisimmät painopisteet tavoitteiden saavuttamiseksi ovat:

- Palvelukanavat: asiakas voi valita palvelukanavan, jonka kautta haluaa olla yhteydessä – erityisesti suositaan sähköisiä kanavia
- Asiakkaalle tarjottavan tiedon parantaminen mm. viestintää, tiedottamista ja www-sivujen sisältöä parantamalla entistä asiakaslähtoisemmäksi
- Asiakas- ja toiminnanohjausjärjestelmien sekä asiakaspalvelua parantavien digitaalisten palveluiden kehittäminen
- Palveluohjauksen henkilöstön osaaminen ja sen ylläpitäminen laadukkaan palvelun takaamiseksi

Tavoitteiden saavuttamiseksi palveluohjauksen jatkuvana sisäisenä haasteena on tiimin osaamisen kasvattaminen laaja-alaiseksi ja monipuoliseksi sekä resurssien tehokas kohdistaminen asiakasprosessien oikeisiin vaiheisiin.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Sivistyksen ja hyvinvoinnin toimialan yhteinen hallinto ja palveluohjaus			
Toimintatulot	452	0	
Toimintamenot	-861 449	-960 000	-970 000
Toimintakate	-860 997	-960 000	-970 000

VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus vastaa varhaiskasvatuslain ja -asetuksen mukaisen varhaiskasvatuksen, sekä perusopetuslain mukaisen esiopetuksen järjestämisestä. Kunnallinen varhaiskasvatus sisältää seuraavat muodot: päiväkotia, perhepäivähoito, esiopetus ja erityisvarhaiskasvatus. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus hankitaan ostopalveluna yksityiseltä toimijalta.

Kunnallisen päivähoitopaikan vaihtoehtona voidaan lasten vanhemmille myöntää palveluseteli, jolloin palvelun tuottaa sääntökirjan kriteerit täyttävä ja palveluseteliyrittäjäksi hyväksytty yksityinen päiväkotipalvelujen tuottaja. Näiden lisäksi vanhemmilla on mahdollisuus valita lasten kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki, jolloin lapsen hoitaja on kunnan hyväksymä yksityisen päivähoitopalvelujen tuottaja ja sen toimintaa valvoo kunta.

Koska esiopetusta ei ole mahdollista järjestää yksityisen hoidon tuella tai palvelusetelillä, hankitaan yksityisiltä palveluntuottajilta noin sadan lapsen esiopetus. Avoimessa varhaiskasvatuksessa ja kerhotoiminnassa on käytössä palveluseteli. Palveluntuottajina toimivat paikalliset yhdistykset ja oppilaitokset.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminnan painopisteenä on uuden varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan vahvistaminen ja tasa-laatuisuuden varmistaminen. Tavoitteena on toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuu lapsilähtöisyys, osallisuus ja laaja-alaiset taidot. Palveluverkkopäätöksen pohjalta lähdetään toteuttamaan investointiohjelmia, jonka tavoitteena ovat turvalliset ja uutta varhaiskasvatussuunnitelmaa tukevat tilat.

Varhaiskasvatuksen laadun lisäksi tavoitteena on vastata joustavasti kuntalaisten palveluntarpeeseen ja sopeuttaa tarvittaessa toimintaa vastaamaan kysynnän muutoksia. Varhaiskasvatuksen kysynnän kehittymiseen Hämeenlinnassa vaikuttavat syntyvyyden kehityksen ja muuttoliikkeen lisäksi valtakunnallinen päätöksenteko sekä talouden ja työllisyyden yleinen kehitys. Palveluntarpeeseen vaikuttaa myös kotihoidon tuen suosio. Palveluntarpeeseen vastaa oman palvelutuotannon lisäksi yksityisen hoidon tuki ja palveluseteli.

Tilastot osoittavat, että syntyneiden lasten määrä Hämeenlinnassa on viime vuosina laskenut. Myös lapsiperheiden muutto kuntaan on ollut vähäistä. Vaikka maksuttoman varhaiskasvatuksen osuus lisääntyisi ja työllisyystilanne paranisi, ei varhaiskasvatuksen kysynnän kasvu näytä uusimpien syntyvyyslukujen valossa todennäköiseltä.

Maksuttoman varhaiskasvatuksen osuuden mahdollinen lisääntyminen ja työllisyystilanteen paraneminen saattaa vaikuttaa kysyntää lisäävästi.

Ojoisten lastentalon ja Kankaantaan päiväkodin syksyllä 2019 alkavat remontit toteutetaan sulkemalla tilapäisesti kolme ryhmää. Ryhmien sulkeminen vähentää rakenteellisten paikkojen määrää ja henkilöstön tarvetta kyseisissä yksiköissä.

Muuttuneen kysynnän ja ryhmien sulkemisen vuoksi on aloitettu varhaiskasvatuksen henkilöstöpoolin suunnittelu ja yhteistoimintamenettely. Henkilöstöpooli on otettu käyttöön 1.8.2019 alkaen. Henkilöstöpoolissa on aluksi yhdeksän työntekijää. Henkilöstöpoolin perustaminen vähentää oletettavasti vuokratyövoiman käyttöä varhaiskasvatuksessa.

Talouden ja tuottavuuden johtamista on jo aiemmin vahvistettu tehtävien uudelleen järjestelyllä ja vakanssin muutoksella. Uuteen palvelusuunnittelijan tehtävään kuuluu keskitetyn työvuoro- ja vuosilomasuunnittelun sekä resurssinhallinnan kehittäminen Hämeenlinnan varhaiskasvatuksessa, sekä henkilöstöpoolin toiminnan organisointi.

Hoitopäivämaksujen tuotto on laskenut lakimuutosten ja tuntiperusteisen laskutuksen myötä. Tulevaisuudessa myös syntyvyyden lasku vaikuttaa maksutuloihin, joten tuoton arvioidaan laskevan edelleen.

Laajennetulla aukiololla toimiva palvelusetelipäiväkoti Pilke on toiminnassa ensimmäisen koko vuoden.

Vuoden 2020 aikana tuodaan päätöksentekoon uuden vuoropäiväkodin perustaminen keskusta-alueelle. Yhtenä vaihtoehtona Suomen Yliopistokiinteistöt Oy:n kanssa neuvotellaan vuoropäiväkodin rakentamisesta Seminaarin tontille.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Varhaiskasvatus			
Toimintatulot	2 903 791	2 888 000	2 648 000
Toimintamenot	-37 398 262	-37 757 000	-37 893 000
Toimintakate	-34 494 471	-34 869 000	-35 245 000

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten osuus 1–6-vuotiaiden ikäluokista	76%	80%	80%
Lasten määrä omassa palvelutuotannossa	2 201	2 200	2 150
Lasten määrä palvelusetelillä tuotetussa palvelussa	612	612	600
Lasten määrä ostopalveluna tuotetussa palvelussa	18	18	18
Yksityisen hoidon tuen piirissä olevien lasten määrä	123	123	100
Kotihoidontuen piirissä olevien lasten määrä	766	766	690
Sijaispalvelun ostot Seutukry Oy:ltä	53 345 h	45 000 h	35 000 h
Oman varhaiskasvatuksen käyttöaste	85,15	90,00	90,00

OPETUS, NUORISO JA LASTENKULTTUURI

Opetus-, nuoriso-, ja lastenkulttuuripalvelut huolehtivat perusopetuslain ja -asetuksen mukaisesta opetuksen järjestämisestä, nuorisolain mukaisesta nuorisotyön järjestämisestä sekä lastenkulttuurin tuottamisesta.

Osana lastenkulttuuripalveluja toimii Aiomokoulu, joka antaa visuaalisten taiteiden opetussuunnitelman mukaista taiteen perusopetusta. Lisäksi taiteen perusopetusta tanssin ja musiikin osalta tuotetaan Sibelius-opiston toimesta.

Ammatillisen toisen asteen koulutukseen ja lukiokoulutuksen tuottamiseen Hämeenlinnan kaupunki osallistuu koulutuskuntayhtymä Tavastian jäsenkuntana. Vapaan sivistystyön palvelut tuottaa Vanajaveden Opisto osana Tavastian koulutuskuntayhtymää.

Opetus-, nuoriso-, ja lastenkulttuuripalvelut vastaavat kaupungin alueen oppilaitosten oppilas- ja opiskelija-huoltolain mukaisten palvelujen järjestämisestä. Palvelut tuottavat Hämeenlinnan kaupunki ja koulutuskuntayhtymä Tavastia. Selvitetään myös Ohjaamo-toiminnan seudullistamista.

Opetus-, nuoriso- ja lastenkulttuuripalvelut vastaavat perusopetuslain mukaisesta aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisestä yhdessä Hämeenlinna-Vanajan seurakunnan, Lasten Liikunnan Tuki ry:n ja 4H-yhdistyksen kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Erityistä tukeva tarvitsevien oppilaiden määrä on kasvanut ja kasvu näkyy jo alkuluokista lähtien. Tämä tarkoittaa lisääntyvää pien- ja joustoluokkien tarvetta. Talousarvioesitykseen sisältyy yhden erityisluokanopettajan ja sosiaaliohjaajan vakanssit.

Erityisopetuksen ja erityisvarhaiskasvatuksen sekä niihin kiinteästi liittyvien sosiaalipalvelujen resursseista ja organisoinnista laaditaan arviointi ja kehittämis ehdotukset. Varhaisen tuen vahvistamisella ja resurssien oikealla kohdentamisella tavoitellaan myös lastensuojelumenojen kasvun hillitsemistä.

Tavoitteena on opetussuunnitelmien pohjalta toimintakulttuurin jatkuva kehittäminen, jossa korostuvat oppilaslähtöisyys, osallisuus, laaja-alaiset taidot, oppiainekohtainen ja monialainen osaaminen. Palveluverkkopäätöksen pohjalta toteutetaan investointiohjelmaa, jonka tavoitteena ovat turvalliset, terveelliset ja uutta opetussuunnitelmaa tukevat opimistilat.

Kehittämistyötä tehdään laajasti hankerahoituksen avulla. Keskeisimpiä hankkeita ovat Tutor-opettajatoiminta, tasa-arvohanke ja Kerhoilo-hanke.

Oppiminen tapahtuu entistä enemmän verkossa ja sähköisten materiaalien avulla. Kaikille 4.- ja 7.-luokkalaistalle hankitaan henkilökohtaiset päätelaitteet lukuvuoden 2019–20 aikana. Kolmessa vuodessa kaikilla ikäluokilla 4. ja 7. luokasta eteenpäin on näin henkilökohtaiset laitteet. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on 1 kannettava laite/4 esioppilasta.

Lastenkulttuurin osalta painopisteenä ovat Lasten taidefestivaali Hippaloiden kehittäminen sekä väistötiloihin siirtyminen. Tärkeää on ARXin brändin säilyttäminen väistötiloihin siirtymisestä huolimatta. Myös Verkatehtaan opistotaloon suunniteltavan uuden lastenkulttuurikeskuksen suunnitteluun panostetaan. Taideharrastus ihan lähellä -toiminnan jatkoon vaikuttaa valtion tuki. Aimokoulun osalta painopisteenä on edelleen uuden opetussuunnitelman toteuttaminen sekä varhaisiän taiteen perusopetuksen kehittäminen Taidetta päivähoidon -hankkeessa. Tärkeää on turvata AIMO-koulun toiminta väistötiloissa.

Hämeenlinnan kaupungin nuorisotyö jatkaa toimintaansa aluemallilla toimintakenttään erityisesti 7 ylä- ja yhtenäiskoulua, 7 alueellista nuorisotilaa, kauppakeskusnuorisotila, Pelitila Bunkkeri sekä skeittihalli. Etsivässä nuorisotyössä laajennetaan toimintakenttää nykyisten lisäksi erityisesti Lammille. Nuorten palvelupiste Ohjaamossa kehitetään moniammatillista toimintamallia edelleen tiiviissä yhteistyössä Ohjaamon laajan toimijajoukon kanssa. Ryhmätoiminta vakiinnutetaan.

Koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa laaditaan sopimus vuodelle 2020 tuotettavista palveluista. Omistaja-ohjausta kehitetään. Jatketaan Lyseon korttelin suunnittelua ja mahdollista toteuttamista yhteistyössä koulutuskuntayhtymä Tavastian kanssa.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Opetus, nuoriso ja lastenkulttuuri			
Toimintatulot	3 363 935	1 910 000	1 798 000
Toimintamenot	-65 369 953	-63 996 000	-66 862 000
Toimintakate	-62 006 018	-62 086 000	-65 064 000

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020
PERUSOPETUS			
oppilasmäärä (20.9)	6 442	6 400	6 474
josta erityisoppilaita	432	410	464
erityisopetuksen oppilaat % ikäluokasta	6,7	6,7	7,1
keskimääräinen ryhmäkoko ilman jakotunteja			
1.-6. luokat	21,4	22	22
7.-9. luokat	19,7	20	20
NUORISOTOIMINTA			
kontaktien määrä nuorisotyössä	47 764	45 000	45 000
etsivä nuorisotyö yksilöllisesti / ryhmätoiminnassa			
suunnitellusti tuetut	380/113	400/100	400/100
LASTENKULTTUURI			
oppilaat / kuvataidekoulu (20.9)	433	430	460
oppilaat / käsityökoulu	50	50	60
Hippalot, kävijämäärä	17 600	18 000	20 000
kulttuuripolku	49 724	50 000	55 000
muu kulttuurikeskustoiminta	34 272	30 000	15 000

KULTTUURI JA VAPAA-AIKA

Liikuntapalvelut

Liikuntapalvelut huolehtivat liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luomisesta liikunnalle. Näitä tehtäviä ovat liikuntapaikkojen tarjoaminen, liikunnan järjestäminen, kansalaistoiminnan tukeminen, paikallisen ja alueellisen yhteistyön kehittäminen sekä terveyttä edistävä liikunta. Liikuntapalvelut huolehtivat palvelujen järjestämisestä avustamalla kolmea eri halliyhtiötä (Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy, Hämeenlinnan Jäähalli Oy ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy), ostamalla palveluja (asiakaspalvelu ja liikunnanohjaus) sekä vuokraamalla tiloja Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:ltä, Hämeenlinnan Jäähalli Oy:ltä ja Hämeenlinnan Palloiluhalli Oy:ltä (päiväkäyttö koulut ja päiväkodit). Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy:n avustukseen sisältyy uimahallin peruskorjauksen pääomamenot eli lainan lyhennys ja korko. Ulkoliikuntapaikkojen ylläpito, rakentaminen ja suunnittelu ovat kaupunkirakennelautakunnan alaista toimintaa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Liikuntahalliyhtiöiden sopimusten hinnat pidetään entisellään lukuun ottamatta rakentamisesta ja peruskorjauksesta aiheutuvia kustannuksia.

Liikuntapalvelujen tavoitteena on taata kaupunkilaisille mahdollisimman laadukkaat liikuntapalvelut. Liikuntapalvelujen tulevaisuuden suuntaviivat ja painopisteet määritellään liikunta- ja kulttuuripoliittisessa ohjelmassa. Liikuntapalvelut toimivat myös yhteistyössä muiden kaupungin toimijoiden kanssa tarjoamalla liikuntapalveluja muiden palvelujen yhteyteen sekä tukemalla matkailua. Liikunnanohjauksessa tehdään muutoksia siten, että ns. yleisiä liikuntaryhmiä vähennetään ja liikunnanohjausta kohdennetaan vähemmän liikkuviin. Lisäksi tiivistetään yhteistyötä terveyspalvelujen kanssa.

Kulttuuripalvelut

Kulttuuri- ja kirjastopalveluihin kuuluvat kirjastopalvelut, museopalvelut, musiikki- ja teatteripalvelut sekä yleiset kulttuuripalvelut. Osto-, yhteistyö- ja palvelusopimuksin tuotetaan monipuolista kulttuuritarjontaa ja -tapah-tumia.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Konserttitoiminnasta on alustavasti neuvoteltu vuodelle 2020 uuden tyyppistä sopimusta, jossa konserttien järjestäjä on kaupunki, mutta koko tuotanto ja viestintä ostetaan Verkatehdas Oy:ltä. Kustannuksiin esitetään varattavaksi 120 000 €, josta 20 000 € katetaan konserttien lipunmyyntituloilla.

Hämeenlinna haluaa strategiansa mukaisesti olla elinvoimainen asumiskaupunki. Kulttuuritoiminnan näkökulmasta tavoitetta voidaan edistää kaupunkikulttuurin ja tapahtumien määrää lisäämällä. Ammattimaisia produktioita ja kaupunkiaktivismia tukemalla lisätään merkittävästi kaupungin kiinnostavuutta sekä asukkaiden että matkailijoiden näkökulmasta. Kaupunkikulttuurin edistämiseen esitetään 20 000 €.

Pääkirjaston peruskorjaus valmistuu kevättälvella 2020. Urakoitsijan ilmoittama luovutuspäivä on 31.1.2020, jonka jälkeen aloitetaan talon kalustaminen, AV-laitteiden ja omatoimikirjastojärjestelmän asennus ja ICT-infran, mm. KV-järjestelmä ja kamerat, tarkistus ja testaus. Pääkirjasto avataan yleisölle 1.9.2020.

Irtaimen omaisuuden investointimäärärahoissa kirjaston kalustamiseen on varattu 750 000 euroa, mistä on käytetty vuonna 2018 hyllyjen hankintaan 296 600 euroa. Taloussuunnitelmaan 2020 esitetään 450 000 euroa hyllyjen ja kalusteiden ensikertaiseen kalustamiseen ja lisäksi ensikertaiseen AV-varustukseen 160 000 euroa. Summat perustuvat KVR-kilpailutuksen irta- ja AV-kalusteiden suunnitelmiin.

Wetterin väistötiloissa kirjaston kokoelmat ja 2. kerros suljetaan asiakaskäytöstä 1.5.2020, mistä lähtien supistettua kirjastopalvelua tarjotaan 1. kerroksessa 18.6.2020 saakka. Juhannuksesta syyskuun alkuun keskuksen kirjastopalvelut on suljettu. Puuttuvaa tarjontaa kompensoidaan esim. kirjastoautopalveluilla.

Pääkirjaston muuttoon on varattu 200 000 euroa. Summa ei sisällä kirjastokalustuksen suunnittelua uudelleen-asennuksen yhteydessä eikä mahdollista erikoiskalusteiden suunnittelutyötä. Väistötiloista Terminaalintien varastotilan määräaikainen vuokrasopimus päättyy 31.7.2020. Kirjastoautopalveluiden väistötilan vuokrasopimus päättyy 31.8.2020, mutta siitä voidaan luopua aikaisemmin remonttiaikataulun nopeuduttua.

Hämeenlinnan kaupunginmuseo ja Hämeenlinnan taidemuseo ovat hakeneet Kaupunginhallituksen 18.2.2019 tekemän päätöksen mukaisesti valtiosuosulainsäädännön uudistuksen mukaisia alueellisen vastuumuseon tehtäviä. Uudistus tulee vaikuttamaan sekä museotoiminnan rahoitukseen, että tehtäväkenttään. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee päätöksen kuluvana syksynä ja uudet tehtävät alkavat 1.1.2020 alkaen.

Kaupunginmuseon osalta aluevastuumuseon tehtävien edellyttämistä arkeologin, rakennustutkijan ja rakennuskorjausneuvojan vakanssien perustamisesta on tehty aiempää päätös ja ne täytetään, mikäli kaupunginmuseo saa aluevastuumuseon aseman. Raamiesitykseen sisältyy edellytetyt vakanssit, kulttuuriympäristöyksikön työtilat ja niiden varustaminen, työvälineistö, aineistohankinnat sekä matkakustannukset alueen viranomaismatkoihin.

Kaupunginmuseon nykyisten kokoelmatilojen työterveys- ja esineturvallisuusongelmien vuoksi kokoelmavarastot sekä tekstiilikonservointi ja museomestarin verstaas muutetaan vaihteittain Kokevalle. Talousarvio sisältää kokoelmien, tekstiilikonservoinnin ja verstaas muuton sekä kokoelmatilojen varustamisen. Kokoelmien muuttamiseen tarvitaan projektihenkilöstöä noin 3 henkilötyövuotta (konservaattori, tutkija ja avustaja). Muuton kustannukseksi on arvioitu 90 000 €. Uusien kokoelmatilojen vaikutus vuokriin tarkentuu myöhemmin.

Taidemuseossa avataan vuonna 2020 kuvataiteilija Anni Rapinon yksityisnäyttely Luonnon helmassa, Suomalaisen taidesäätiön yhdistyksen kokoelmia esittelevä maisemataiteeseen keskittyvä näyttely ja ITE-taiteen näyttely sekä kokoelmanäyttely omista kokoelmista.

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy, Verkatehdas Oy ja Hämeenlinnan Miniteatteri-yhdistys ry ovat neuvottelleet ratkaisusta, jossa Miniteatteri siirtyy teatterilta vapautuvaan Teatteri Verstaaseen. Tämä pienentäisi Kaupungin Teatterin kiinteistökustannuksia ja lisäisi Miniteatterin kustannuksia. Vastaavasti siirrettäisiin avustusta Kaupungin Teatterilta Miniteatterille. Miniteatterin kanssa tehtäisiin toiminnan turvaava palvelusopimus, johon siirretään Miniteatterin aikaisemmin saamaa järjestöavustusta vastaava summa.

Koska säätiöt eivät uusittujen kriteerien mukaisesti voi enää saada järjestöavustusta, avustetaan Valola-säätiötä vuonna 1992 tehdyn sopimuksen perusteella erillisellä 5 000 euron avustuksella yleisten kulttuuripalveluiden määrärahoista.

Samalla selvittävät mahdollisuuksia Verkatehtaan alueen toimijoiden tiiviimpään yhteistyöhön.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Kulttuuri- ja vapaa-aika			
Toimintatulot	444 601	290 000	325 000
Toimintamenot	-14 569 682	-14 318 000	-15 090 000
Toimintakate	-14 125 082	-14 028 000	-14 765 000

Tunnusluvut	TP 2018	TA2019	TA 2020
Kirjaston lainaus	1 045 774	1 000 000	1 000 000
Hämeenlinnan kaupunginmuseon kävijämäärät	26 005	26 000	29 000
Taidemuseon kävijämäärät	28 636	24 000	24 000

Tunnusluvut	TP 2018	TA2019	TA 2020
Uimahallien kävijämäärä, Hml ja Lammi yhteensä	261 551	280 000 kävijää	260 000 kävijää
Ohjausten lukumäärä/viikko; kevät ja syksy erikseen	100 kpl/vk	95kpl/vk	95 kpl/vk

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Sosiaali- ja terveyslautakunta vastaa Hämeenlinnan kaupungin kaikista lakisääteisistä, julkisista sosiaali- ja terveyspalveluista. Lautakunta vastaa sosiaali- ja terveystoimialan palveluiden järjestämisestä, viranomaistoinnasta, palveluiden sisällöstä ja kehittämisestä. Lautakunnan yksilöjaosto käsittelee yksilöpäätösten oikaisupyynnöt.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden toimiala jakaantuu neljään tulosalueeseen, jotka ovat asiakasohjaus ja hankinnat, perhe- ja sosiaalipalvelut, terveyspalvelut sekä ikäihmisten palvelut. Vuoden 2020 talousarviota valmistellaan uudessa toimintaympäristössä, sillä maan hallituksen vaihtumisen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamista valmistellaan uudelta pohjalta ja kansallisen reformin toteutusaikataulu on siirtynyt tulevaisuuteen. Kanta-Hämeen maakunnan kunnat selvittävät samalla vapaaehtoisien kuntayhtymän perustamista. Talousarvion valmistelun näkökulmasta on tärkeä keskittyä talouden ja toiminnan kehittämiseen Hämeenlinnassa, seurata uudistusten etenemistä sekä liittyä kansalliseen ja maakunnalliseen valmisteluun tarpeen mukaan.

Hämeenlinnan kaupungin strategiset päämäärät ovat ”Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset”, ”Elinvoimainen asumiskaupunki” ja ”Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous”. Lautakunta sitoutuu edistämään näitä päämääriä ja valtuuston niille asettamia tavoitteita sekä asettaa omat tavoitteensa siten, että ne toimeenpaneuvat näitä.

Lautakunnan valtuustokauden tavoitteet

Päämäärä: Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset	
Valtuuston tavoitteet	Sosiaali- ja terveyslautakunnan valtuustokauden tavoitteet
Hämeenlinnalaisien hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät	• Toiminnan kehittäminen kytketään tiiviimmin hyvinvointikertomukseen ja hyvinvointisuunnitelmaan • Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota ja yhteistyötä parannetaan • Pidetään jo aikaisessa vaiheessa huolta ihmisistä, joilla on pulmia toimintakyvyssä tai taloudellisessa tilanteessa • Laadukkailla palveluilla ennaltaehkäistään hyvinvointi- ja terveyserojen kasvua • Innostetaan asukkaita mukaan palveluiden suunnitteluun ja kehittämiseen • Tuetaan ja kannustetaan asiakkaita ottamaan aktiivisesti vastuuta omasta hyvinvoinnista ja terveydestä • Asiakas on aktiivinen oman asiakassuunnitelmansa tekemisessä ja toteuttamisessa • Palveluneuvonta ja palveluohjaus kaikissa palveluissa on helposti saatavissa ja sujuvaa • Kaikki palvelut perustuvat hyvään palvelutarpeen tai hoidontarpeen arviointiin • Resurssit mitoitetaan asiakastarpeen perusteella • Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti • Painopistettä palveluissa siirretään edelleen ennaltaehkäisevään suuntaan • Palvelut toimivat asiakaslähtöisesti hyvässä yhteistyössä eri toimialojen kanssa
Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja kuntalaisten terveyttä	
Oikein mitoitettut peruspalvelut vastaavat kuntalaisten tarpeisiin	

Päämäärä: Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous	
Valtuuston tavoitteet	Sosiaali- ja terveyslautakunnan valtuustokauden tavoitteet
Kiinteistöt ovat terveitä, turvallisia ja energiatehokkaita sekä tehokkaassa käytössä	• Mahdollistetaan tilojen käyttö eri toimijoiden ja kuntalaisten tarpeisiin • Edistetään ratkaisuja, joiden myötä palveluiden tuottamiseen on käytössä tarkoituksenmukaiset ja riittävät tilat • Asiakaspalvelutiloissa huomioidaan esteettömyys
Hiilidioksidipäästöt vähenevät	• Hyödynnetään ja kehitetään edelleen etäpalveluja, sähköisiä palveluja, sähköisiä työmenetelmiä • Henkilöstön työhyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityistä huomiota • Osaaminen tunnistetaan ja sitä hyödynnetään kehittämisessä • Lähiesiämyötä ja johtamista tuetaan erityisesti sote-uudistuksessa • Perusterveydenhuoltoa vahvennetaan
Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta	
Päämäärä: Elinvoimainen asumiskaupunki	
Valtuuston tavoitteet	Sosiaali- ja terveyslautakunnan valtuustokauden tavoitteet
Hämeenlinna on hyvä työllisyyskaupunki	• Hyvä imago houkuttaa töihin kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluihin • Edistetään sote-palveluntuottajien sijoittumista Hämeenlinnaan • Sosiaali- ja terveyspalveluilla tuetaan kuntalaisten työkykyä ja työllisyyttä • Tuetaan maahanmuuttajaperheiden asettumista Hämeenlinnaan • Viestitään uusista toimintamalleista, tiloista ja teknologioista • Houkutellaan Hämeenlinnaan sosiaali- ja terveysalan seminaareja ja tapahtumia • Tehdään aktiivisesti yhteistyötä oppilaitosten, yritysten ja järjestöjen kanssa • Edistetään monipuolisen ja monitoimijaisen, kuntalaisten tarpeisiin vastaavan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen syntymistä Hämeenlinnaan • Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta • Erityisryhmien asumisen kehittäminen integroidaan kaupungin yleiseen asumisen ohjelmaan
Hämeenlinna kuuluu Suomessa viiden suosituimman matkailukaupungin joukkoon	
Kaupungin, elinkeinoyhtiön, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yritysilmapiiriä	

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Valtuustokaudelle määritellyistä tavoitteista on valittu talousarviovuodelle 2019 seuraavat sitovat tavoitteet ja mittarit:

Tavoite	Mittarit
Kuntalaiset saavat tarvitsemansa vaikuttavat palvelut oikea-aikaisesti.	Vastaanotolle pääsyn määräaikaisten toteutuminen Palvelutarpeen arvioinnin määräaikaisten toteutuminen Asiakaslähtöinen toimintatapojen muutos lasten-, nuorten ja perheiden palveluissa. Tavoite: avohuollon kokonaiskustannukset alenevat 0,2 M€

Tavoite	Mittarit
Henkilöstön hyvinvoinnin turvaamiseen muutostilanteissa kiinnitetään erityisesti huomiota	Sosiaalisen pääoman mittari Sairauspoissaolot

Tavoite	Mittarit
Rakennetaan kustannuksiltaan kilpailukykyistä sote-kokonaisuutta	Hämeenlinnan asema (39/55) paranee suhteessa verrokkeihin (tarvevakioidut sote-kustannukset) Ikäihmisten palveluiden rakennetavoitteet toteutuvat

Lautakunnan talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	7 455 187	7 090 800	6 489 700	6 763 900	6 797 900
Maksutulot	18 001 962	17 902 300	18 488 400	18 356 200	18 365 200
Tuet ja avustukset	2 751 359	1 963 000	1 963 000	1 963 000	1 963 000
Muut toimintatulot	3 091 446	3 022 900	3 230 900	3 230 900	3 230 900
Toimintatulot	31 299 955	29 979 000	30 172 000	30 314 000	30 357 000
Henkilöstömenot	-57 844 693	-59 996 500	-64 086 000	-65 868 600	-66 983 500
Palvelujen ostot	-171 460 656	-170 873 700	-175 366 800	-181 351 100	-185 865 200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4 533 766	-4 392 300	-4 615 000	-4 817 200	-4 988 100
Avustukset	-7 480 569	-7 757 800	-7 648 800	-7 757 800	-7 757 800
Muut toimintamenot	-13 758 765	-13 251 700	-13 887 400	-13 833 300	-14 018 400
Toimintamenot	-255 078 450	-256 272 000	-265 604 000	-273 628 000	-279 613 000
Toimintakate	-223 778 495	-226 293 000	-235 432 000	-243 314 000	-249 256 000

Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2020 ja suunnitelmavuosille 2021–2022

Valtakunnallinen sote-uudistus on saanut maan hallituksen vaihtumisen yhteydessä ainakin osittain uuden sisällön. Valtakunnallinen reformi toteutunee aikaisintaan 2023. Kanta-Hämeen maakunnan vapaaehtoisen kuntayhtymän valmistelu on käynnissä Hämeen liiton toimesta. Osallistutaan valtakunnalliseen ja maakunnalliseen valmisteluun, mutta painopisteenä on Hämeenlinnan oman sosiaali- ja terveydenhuollon asiakaslähtöisyyden, vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden lisääminen vuonna 2020. Osana yhteistyön kehittämistä selvitetään Ohjaamo-toiminnan laajentamista seudulliseksi. Ministeriöt suunnittelevat laajaa kehittämisrahoitusta vuosille 2020–2022 erityisesti ainakin tulevaisuuden sote-keskusten ja yleisesti digitalisaation edistämiseen. Rahat suunnataan maakunnille, joten on tärkeää aktiivisesti suunnitella ja hakea kehittämisresursseja maakunnan muiden toimijoiden kanssa.

Lapsiperheillä on edelleen kasvavaa tuen tarvetta ja erityisesti lastensuojelun tilanne jatkuu haastavana sekä avohuollon että sijaishuollon palveluissa. Lasten, nuorten ja perheiden palveluissa toteutetaan etupainotteisesti palvelurakenteen muutos. Omia palveluita vahvennetaan avohuollossa ostopalveluiden kustannuksella. Tavoitteena on vuoden 2020 aikana kääntää avohuollon kustannuskehitys vähintään 0,2 milj. euron laskuun. Muutoksella tavoitellaan lastensuojelun sijaishuollon kustannusten vakiintumista ja laskua 2–4 vuoden aikajänteellä. Avohuollon resurssivahvennukset toteutetaan vaiheittain 2019–2020 aikana. Muutosta tuetaan liittyvällä kuntien vertaiskehittämisen hankkeeseen ja kehittämällä lastensuojeluun toiminnanohjausjärjestelmä. Muutoksen tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti. Sosiaali- ja kriisipäivystys saatetaan lain edellyttämälle tasolle.

Maan hallituksella on käynnissä lainsäädäntöhankkeita, joilla on vaikutusta sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan. Lainsäädäntöhankkeita seurataan ja lakiesityksistä annetaan tarvittaessa lausuntoja koskien erityisesti palvelujen rahoitusta. Palveluja vahvennetaan valtion rahoitusvastuun toteutuminen on vallitsevassa taloudellisessa tilanteessa ensiarvoista.

Vuoden 2020 talousarvion painopisteenä on perusterveydenhuollon vahventaminen. Vuodesta 2017 käynnissä ollut vapaan valinnan kokeilu lopetetaan lokakuuhun 2019 mennessä. Kehittämistyötä avosairaanhoidossa jatketaan. Muun muassa kokeiluun käytetyllä kuntarahoituksella vahvennetaan perusterveydenhuollon avosairaanhoidon saatavuuden parantamiseksi sekä kotihoidon lääketieteellistä osaamista. Vanajaveden sairaalan ja suun terveydenhuollon palvelukykyä parannetaan. Osa parantamisesta rahoitetaan maksutulojen lisääntymisen ja sijaistalustusten vähenemisen kautta.

Erikoissairaanhoidon tilanne on haastava uuden sairaalan suunnittelun ja vanhan sairaalan tasearvojen alaskirjausten paineissa. Erikoissairaanhoidon talouden tasapainotusohjelma on taitevaiheessa, ja on keskeistä varmistaa sairaanhoitopiirin kuntayhtymän talouden tasapaino mahdollisimman maltillisella kuntamaksujen nousulla. Talousarvioesityksessä sairaanhoitopiirin kuntamaksuihin on varattu 3,26 %:n kasvu, jonka käytön mukainen tasaus nostaa Hämeenlinnan kustannukset 3,9 %:n tasolle. Tällä rahoituksella kuntayhtymältä edellytetään tilikaudelle ylijäämäistä tulosta.

Yli 75-vuotiaiden väestöosuus kasvaa tasaisesti. Ikääntyminen aiheuttaa sosiaali- ja terveydenhuoltoon kasvavaa kysyntää, joihin on vastattava kotiin annettavien palvelujen palvelukirjon laajentamisella sekä parantamalla jatkuvasti palvelujen kohdentamista.

Iso osa lautakunnan hankinnoista umpeutuu vuoden 2020 lopussa. Hankintojen uudistaminen on taitevaihe, jossa arvioidaan hankinnan kohteet, hankittavat tuotteet sekä hankintamenetelmät siten, että lautakunnan ohjauksessa syntyy mahdollisimman laadukas ja asiakastarpeeseen vastaava palvelukokonaisuus eri asiakasryhmille.

Toimialalla kehitetään palvelupolkujen kuvauksia, esimerkiksi Nepsy-lasten ja mielenterveyspalvelujen palvelupolut, ja poistetaan palvelujen päällekkäisyyksiä.

SOSIAALI- JA TERVEYSLAUTAKUNTA

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Sosiaali- ja terveyslautakunta			
Toimintatulot	2 088	0	
Toimintamenot	-951 977	-1 137 000	-1 328 000
Toimintakate	-949 889	-1 137 000	-1 328 000

ASIAKASOHJAUS JA OSTOPALVELUT

Asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosalueen tehtäviin kuuluvat ikäihmisten ja vammaisten asiakasohjaus sekä mielenterveys- ja päihdekuntoutujien asiakasohjaus. Asiakasohjausyksikkö vastaa em. asiakasryhmien neuvonnasta ja ohjauksesta, palvelutarpeen selvittämistä, palvelusuunnitelman laatimisesta, palvelujen myöntämisestä, maksupäätöksistä ja asiakaslaskutuksesta. Maakunnallinen perhehoitoyksikkö Kanerva vastaa lasten perhehoitajien rekrytoinnista, tuesta ja koulutuksesta yhteistyössä kuntien kanssa. Maakunnallinen ikäihmisten perhehoito siirtyy Kanervasta lokakuusta 2019 alkaen asiakasohjausyksikköön tavoitteena lisätä yhteistyötä vammaispalvelujen perhehoidon kanssa ja saada synergiaetuja koulutusten, perheiden tuen ja asiakasohjauksen kesken.

Vammaispalvelujen osalta myös järjestämisvastuu ja rahoitus ovat tällä tulosalueella. Muiden asiakasryhmien osalta rahoitus ja järjestämisvastuu ovat niiden omilla tulosalueilla.

Vammaispalvelut kuuluvat toissijaisen lainsäädännön piiriin. Sosiaalihuoltolaki korostaa yleislakien ensisijaisuutta ja siten myös vammaispalvelujen kohdentumista vain vaikeavammaisille. Vammaispalvelulaki ja kehitysvammaisten erityishuoltolaki tarjoavat palveluja ja etuuksia niille, jotka eivät saa apua muun lainsäädännön nojalla. Palvelualueeseen kuuluvat vammaisten sosiaalityö, vammaispalvelulain mukaiset palvelut ja tukitoimet, vammaisten asumispalvelut, vaikeavammaisten päivä- ja työtoiminta, kehitysvammaisten avopalvelut, niiden ohjaus ja asumispalvelut sekä vammaisten perhe- ja tilapäishoito. Vammaispalveluilla tuetaan vammaisten henkilöiden itsenäistä selviytymistä, edistetään yhdenvertaisuutta ja poistetaan vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja osallistumisen esteitä. Vammaisten henkilöiden terveydenhoitoon liittyvät palvelut kuuluvat terveydenhuollon vastuualueelle.

Asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosalue vastaa asiakasohjausyksikön tekemien yksilöpäätösten lisäksi niistä tehtyjen oikaisuvaatimusten valmistelusta ja esittelystä yksilöjaostossa sekä lausuntojen antamisesta muutoksenhakuelimille ja valvontaviranomaisille. Tulosalueen viranhaltijat vastaavat myös yksityisten palveluiden lupa- ja valvontaprosesseista sekä sosiaalihuollon tukipalveluja tuottavien yritysten rekisteriin merkitsemisestä.

Tulosalue vastaa vuosittaisen hankintasuunnitelman mukaisten ostopalvelujen hankintaprosesseista, sopimusneuvotteluista sekä sopimusvalvonnasta yhteistyössä muiden tulosalueiden kanssa.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Asiakasohjausyksikön työssä korostuu asiakkaiden pääsy tarpeen mukaisiin, oikean tasoihin palveluihin tavoiteajassa. Keskeistä on palvelutarpeiden ennakoiminen, asiakkaiden omatoimisuuden tukeminen sekä heidän ohjaamisensa mahdollisimman kevyiden, vaikuttavien ja kustannustehokkaiden palvelujen piiriin. Tavoitteena on neuvontapalvelujen saatavuuden parantaminen. Tavoitteena on perhehoidon ja omaishoidon kattavuuden lisääminen sekä lyhytaikaisen ympärivuorokautisen hoivan kohdentaminen omaishoidettaville ja kuntoutusasiakkaille.

Vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuoltolain yhdistyminen tuo tulosalueelle mahdollisesti lisää taloudellisia haasteita. Vammaispalveluun voi syntyä ennakoimattomia isoja kustannuksia mm. onnettomuuksien seurauksena. Esimerkiksi yhden vaikeavammaisen asiakkaan tarpeen mukaisen hoidon ja palvelujen kustannukset voivat nousta 250 000 euroon vuodessa.

Vammaisten henkilöiden omaishoidon tuen vapaissa ja henkilökohtaisen avun järjestämisessä on vaihtoehtona käytössä palveluseteli. Henkilökohtainen budjetointi on käytössä kokeiluluonteisesti joidenkin asiakkaiden kohdalla. Tavoitteena on käynnistää henkilökohtaisen budjetin kokeiluja myös ikäihmisten palveluissa.

Toimintavuoden aikana selvitetään vammaisten työ- ja päivätoimintojen järjestämisen vaihtoehtoja ja Virvelin toimintakeskuksen tilojen tehokkaampaa käyttöä vammaisten tilapäishoitoon.

Kilpailu sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisessa näkyy yritys- ja kiinteistökauppoina ja rakennusinvestointeina. Markkinat ovat keskittyneet muutamille isoille palveluntuottajille. Näihin ilmiöihin varaudutaan hankintojen suunnittelussa, tonttipolitiikassa ja kaavoituksessa. Painopisteenä on hankintojen sopimussisältöjen ja sopimusohjauksen kehittäminen eri tulosalueilla sekä hankintaosaamisen edelleen kartuttaminen.

Tulosalueen painopisteet:

- Asiakasohjaus, neuvonta ja palvelutarpeen arviointi lain edellyttämällä tasolla
- Hyvällä neuvonnalla ja palvelutarpeen arvioinnilla asiakkaalle taataan riittävä tuki ja tarpeiden mukaiset ja kustannustehokkaat palvelut
- Asiakasohjauksen vaikuttavuuden arviointiin kehitetään työkaluja (sopimus tehty vertailukehittämisestä NHG:n kanssa)
- Hankinnoissa vaikuttavuuselementti ja kannusteet mukana aina kun se on mahdollista
- Työtoimintojen, kuntouttava työtoiminta, Ovat-ryhmät ym. hankinnan uudistaminen ja palvelusetelin käyttöönotto
- Edesautetaan markkinoiden toimivuutta. Riittävästi palveluntuottajia, Hämeenlinna houkutteleva paikka yrityksille

Ostopalvelusopimukset ja hankintojen kilpailuttaminen

Lautakunta hyväksyy vuosittain hankintasuunnitelman. Vuoden 2020 aikana päätetään sopimusten optioiden käytöstä ja kilpailutetaan nykyiset päättyvät sopimukset. Kaikkiin ostopalvelusopimuksiin sisällytetään raportointi kuten omissa palveluissa. Merkittäviä valmisteltavia hankintoja ovat ikäihmisten ympärivuorokautisen hoivan hankinta sekä vammaisten asumispalvelut ja vammaisten tilapäishoito ja kotona asumisen avustaminen.

Merkittävimmät sopimukset ja sopimusaajat:

	sopimuksen nimi	arvo euroissa/vuosi	sopimusaika
Ikäihmisten palvelut	tehostettu palveluasuminen ja kotihoito palvelutalossa	20Me/vuosi	1.10.2016-31.12.2018 1+1 optio
	Kauriala-Myllymäen kotihoito	1,2 Me/v	1.1.2012- toistaiseksi
	Kotipalvelun turvapalvelut	0,2 Me/v	1.6.2014- toistaiseksi
	Hämeenlinnan Erytisasuntosäätiö: tehostettu palveluasuminen ja päivätoiminta	2,66Me/v	puitesopimus ja vuosisopimus toistaiseksi
	Lääkkeiden koneellinen annosjakelu	0,25Me/v	toistaiseksi
Lastensuojelu	Varhaisen tuen lastensuojelun ja jälkihuollon hankinta	4,1Me/v	1.6.2017-31.12.2018 1+1 optio
	Lastensuojelun sijaishuollon palveluiden maakunnallinen hankinta	5,2Me/v	1.1.2019-31.12.2020 + 1+1 optio
Henkisen hyvinvoinnin palvelut	Mielenterveyskuntoutujien kuntouttavat asumispalvelut, maakunnallinen hankinta	3Me/v	1.11.2018-31.10.2020 + 1+1 optio
	Mielenterveyskuntoutujien työtoiminta, Luotsi-säätiö.	0,3Me/v	toistaiseksi voimassaolevat sopimukset
	Erytisasuntosäätiö: asumispalvelut ja psyk.kotihoito	0,653Me/v	In-house-hankinta
	Klubitalo- yhteistoimintasopimus; Sopimusvuori ry	0,16Me/v	Avustus
Päihdepalvelut	Kriisityösopimus, Hyvinkään mielenterveysseura	20.000 e/v	Avustus
	Kumppanuussopimus päihdepalveluiden tuottamisesta/A-klinikkasäätiö	2,46Me/v	Toistaiseksi
	Samaria rf Hämeen Mokia ry	44.000 e 45.000 e	Avustus Avustus
Sosiaalipalvelut ja kuntouttava työtoiminta	Kuntouttava työtoiminta	0,87Me/v	1.1.2019 - 31.12.2019
	OVAT-toiminta	0,16Me/v	1.1.2019 - 31.12.2019
	Yhteistoimintasopimus/Setlementti	0,07Me/v	1.1.2019 - 31.12.2019
	Arjen tuki/Erytisasuntosäätiö	0,07Me/v	1.1.2019 - 31.12.2019

	sopimuksen nimi	arvo eu-roissa/vuosi	sopimusaika
Vammaispalvelut	Vammaisten henkilöiden tilapäishoidon ja kotona asumisen avustamisen palvelujen hankinta	1 Me/v	1.1.2017 - 31.12.2018 1 + 1 optio
	Kehitysvammaisten henkilöiden (myös autismin kirjo) asumispalveluiden hankinta	5 Me/v	1.1.2017 - 31.12.2018, 1 + 1 optio
	Vammaisten henkilöiden asumispalveluiden hankinta	2,7 Me/v	1.1.2018 - 31.12.2018, 1 + 1 optio

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Asiakasohjaus ja ostopalvelut			
Toimintatulot	1 356 185	1 301 000	1 335 000
Toimintamenot	-21 806 013	-22 073 000	-22 291 000
Toimintakate	-20 449 828	-20 772 000	-20 956 000

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Palvelutarpeen selvittämisen käsittelyaika keskimäärin		10 pvä	10 pvä
Vammaisten henkilöiden ja kehitysvammaisten asumispalvelut, asiakkaiden lkm	155	153	153
Oikaisuvaatimukset (ikäihmisten palvelut ja vammaispalvelut)	28	mahdollisimman vähän	mahdollisimman vähän

PERHE- JA SOSIAALIPALVELUT

Tulosalue jakautuu lapsiperheiden tukipalveluihin ja sosiaalisen tuen palveluihin, jotka on suunnattu aikuisille. Lapsiperheiden palvelut sisältävät ennaltaehkäisevät terveyspalvelut, psykososiaalisen tuen palvelut sekä lastensuojelun.

Ennaltaehkäisevät terveyspalvelut sisältävät neuvolatoiminnan, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon, lasten puhe- ja toimintaterapian, nuorten terveysneuvontapisteiden sekä kehitysvammaisten asumispalveluyksikön Matinkulmakodit sekä Virvelinrannan päivätoiminnan ja tilapäishoidon. Nuorten terveysneuvontapisteiden palvelut on suunnattu nuorille ja nuorille aikuisille, jota eivät kuulu minkään oppilaitoksen terveydenhuollon tai työterveyshuollon piiriin.

Psykososiaalisen tuen palveluihin kuuluvat lapsiperheiden sosiaalityö, lapsiperheiden kotipalvelu, varhaisen tuen perhetyö, Toppari, perheneuvola sekä maakunnallinen perheoikeudellinen yksikkö, jonka vastuukuntana toimii Hämeenlinna. Lapsiperheiden sosiaalityö vastaa lapsiperheiden sosiaaliohjauksesta, sosiaalityöstä sekä taloudellisesta tuesta. Toppari on nuorisoikäisille suunnattu henkisen hyvinvoinnin palvelu. Maakunnallisessa perheoikeudellisessa yksikössä huolehditaan isyysasioista siltä osin, kun ne eivät hoidu neuvolassa sekä lasten huoltoa, asumista, elatusta ja tapaamisia koskevista sopimuksista, valvotuista tapaamisista, adoptioneuvonnasta sekä olosuhdeselvityksistä tuomioistuimille koko Kanta-Hämeen kunnissa. Valvotut tapaamiset ja adoptioneuvonta toteutetaan ostopalveluna.

Lastensuojelun palveluita ovat avohuolto, sijaishuolto, jälkihuolto, oma lastensuojelulaitos Perhekeskus, Ankuri sekä sosiaalipäivystys. Lastensuojelun sijaishuolto ja osa avohuollosta ja jälkihuollosta toteutetaan ostopalveluina. Ankkurin tavoitteena on varhainen puuttuminen nuorten päihteidenkäyttöön ja rikoksiin sekä lähisuhteiden välittämiseen. Sosiaalipäivystys on maakunnallinen palvelu, jonka vastuukuntana Hämeenlinna.

Sosiaalisen tuen palveluita ovat sosiaalipalvelujen neuvonta, sosiaaliohjaus, sosiaalityö, taloudellinen tuki, pakolaisten vastaanotto, maahanmuuttajatyö sekä työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu (MYP). Sosiaalisen tuen palveluissa koordinoidaan myös kuntouttavaa työtoimintaa.

Aikuissosiaalityö vastaa yksinasuvien ja pariskuntien sosiaaliohjauksesta, sosiaalityöstä ja taloudellisesta tuesta. Sen palveluihin kuuluvat neuvonta ja ohjaus, palvelutarpeen arviointi sekä tavoitteellinen, suunnitelmaan perustuva muutostyö ja eläkeselvitykset.

Pakolaisten vastaanotto vastaa pakolaisten ja myönteisen oleskeluluvan saaneiden, alaikäisten turvapaikanhakijoiden sekä myönteisen A-oleskeluluvan saaneiden neuvonnasta, palvelutarpeen arvioinnista ja kotouttamisesta sekä muista alansa asiantuntijatehtävistä maahantulosta kolmen ensimmäisen vuoden ajan.

Maahanmuuttajatyö koordinoi ja yhteen sovittaa maahanmuuttajien tarvitsemia palveluja ja kotoutumista edistäviä kokonaisuuksia koko kaupungin tasolla. Yhteistyötä tehdään palvelujen yleisen kehittämisen, suunnittelun, ohjauksen ja opastuksen osalta.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu MYP on sosiaalityön, TE-toimiston ja Kelan yhteinen työllisyyspalvelu, jonka toiminta-alueena on koko kaupunki.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Lapsiperheiden palveluissa tavoitteena on lapsiperheiden tukipalveluiden ja lastensuojelun prosessien tehostaminen siten, että lastensuojelun avohuollon lasten ja huostaanottojen määrä saadaan käännettyä laskusuuntaan. Lastensuojelun rakenteita muutetaan siten, että lastensuojelun avohuollon ostopalveluun siirretään lähes 1,4 miljoonaa euroa ja painopistettä siirretään ostoista omaan toimintaan. Tavoitteena on avohuollon kokonaismenojen vähentyminen vähintään 0,2 milj. eurolla vuonna 2020 sekä sijaishuollon käytön aleneva kehitys 2–4 vuoden aikajänteellä.

Varhaisen tuen perhetyössä yhtäältä panostetaan pikkulapsiperheisiin ja toisaalta ostopalveluun kotiuttamalla saadaan kaksi työntekijää lisäresurssiksi haastavissa tilanteissa olevien perheiden perhetyöhön. Perheneuvolan prosessia uudistetaan siten, että palvelu olisi paremmin asiakkaiden saatavilla.

Palvelutarpeen arvioinnin rooli laadukkaassa asiakasohjauksessa on tärkeä. Lapsiperheiden keskitettyyn palvelutarpeen arviointiin tulee osana rahan kotiuttamista oma esimies ja palvelusihteeri. Tiimi siirtyy lastensuojelun organisaatiosta psykososiaalisen tuen palveluihin.

Osana ostopalvelun kotiuttamista perustetaan oma perhekuntoutusyksikkö, jossa on esimies, kuusi amk-tasosta työntekijää ja toimintaterapeutti. Ostetun perhekuntoutuksen määrä on kasvanut viime vuosina, mutta työn vaikutukset eivät ole aina olleet toivotun kaltaiset. Perhekuntoutuksella on onnistuessaan tärkeä rooli huostaanottojen ehkäisemisessä.

Lastensuojelun systeemistä mallia ja tiimien työskentelyä kehitetään edelleen yhteistyössä sihterien kanssa. Avohuollon ostopalveluun kotiuttamalla vahvistetaan jo olemassa olevia systeemiä tiimejä siten, että oma työskentely perheiden kanssa olisi paremmin mahdollista. Samalla perustetaan kokonaan yksi tiimi lisää. Resurssia lisätään myös lastensuojelun johtamiseen siten, että sijaishuolto saa oman esimiehen ja jälkihuolto tiimivastaavan. Yhteensä avo- ja sijaishuoltoon tulee lisää yksi johtava sosiaalityöntekijä, kolme sosiaalityöntekijää, yhdeksän amk-tasosta työntekijää, palvelusihteeri ja systeemisien mallin koordinaattori. Jälkihuollon ikäraja nousee vuoden alusta 25 ikävuoteen ja sinne tulee kolme työntekijää lisää.

Lastensuojelun toimintaa ja kustannuksia seurataan edelleen tiiviisti sovitulla indikaattoreilla ja toimintatavalla. Lastensuojelun sijaishuollossa varattiin vuodelle 2019 vähemmän 1,6 miljoonaa euroa rahaa kuin mitä sitä oli ennen vuodenvaihdetta kulunut ja samanlainen tilanne on vuoteen 2020 mennessä. Sijaishuollon määrässä ei tapahdu nopeita muutoksia, joten tilanne on iso riski myös jatkossa.

Hämeenlinna on hakenut yhdessä muiden kuntien kanssa kuntien digitalisaatioon ja tiedolla johtamisen tueksi suunnattua hankerahaa. Suunnitelmana on ottaa käyttöön toiminnanohjausjärjestelmä Pirkko lastensuojelussa, varhaisen tuen perhetyössä ja perheneuvolassa johtamisen ja prosessien seurannan tueksi. Perhe- ja

sosiaalipalvelut ovat myös mukana NHG:n vetämässä lapsiperhepalveluiden vertaiskehittämisen pilotissa. Pilotissa kertynyttä tietoa käytetään hyödyksi lapsiperhepalveluiden, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen resurssien suuntaamisessa ja tarvittavien rakennemuutosten suunnittelussa.

Hämeenlinnan kaupungin lapsia ja nuoria koskeissa palveluissa jatketaan lasten, lapsiperheiden ja nuorten hyvinvoinnin edistämistä koskevan vaikuttavuusinvestoinnin mallin toteuttamista. Sitä koskevia Icehearts-ryhmiä täydennetään ja rahoitusmallia ja toiminnan vaikutuksia koskevaa indikaattoritietoa aletaan kerätä.

Sosiaalipäivystystä laajennetaan kriisipäivystyksen suuntaan. Sosiaalipäivystyksen tehtävien määrä on kasvanut ja vaikeusaste lisääntynyt eikä sosiaalipäivystyksen suoraa asiakasnumeroa ole mahdollista pitää avoinna ympärivuorokautisesti nykyisellä resurssilla. Talousarvio sisältää yhden uuden sosiaalityöntekijän viran, jonka kustannuksista ohjautuu osa muiden kuntien maksettavaksi. Lisäksi henkilöstösuunnitelmassa on esitetty kolmea kriisityöntekijää, joiden kustannukset katettaisiin kotiuttamalla kuntien kriisityön ostoihin suunnattu raha. Hämeenlinnalaisten osalta pilotoidaan myös virka-aikaista päivystystä osana sosiaalipäivystystä.

Neuvolatyössä kuvataan asetuksen mukaisten käyntien rinnalla toteutettujen lisäkäyntien sisältö. Samoin selvitetään digitalisaation mahdollisuuksia mm. etäneuvolakokeilua jatkamalla. Myös ryhmäneuvolatoimintaa systematisoidaan.

Sosiaalisen tuen palveluissa tehostetaan kuntouttavan työtoiminnan, sosiaalisen kuntoutuksen ja työkyvyn arvioinnin prosesseja ja toimintamalleja. Myös yhteistyötä strategian ja kehittämisen alaiseen työllisyystiimiin tiivistetään. Osana työllisyyspalveluiden kehittämistä Hämeenlinna on hakenut hankerahaa, jonka yhteydessä MYP siirtyisi osaksi strategian ja kehittämisen toimialaa hankkeen ajaksi.

Valinnanvapauspilotissa aloitettua sosiaaliohjausta terveyskeskuksessa jatketaan. Yhdessä terveyspalveluiden kanssa luodaan yhteinen prosessi valituille asiakassegmenteille kuten esimerkiksi mielenterveys- ja päihdeasiakkaille. Myös sosiaalipalveluiden neuvontaa uudistetaan.

Pakolaisten vastaanotossa otetaan käyttöön ns. kotoutumisen runko, jonka on kuvattuna työskentelyn sisällöt 1–3 ensimmäiselle vuodelle ja siten luoda laatukriteerit ja rakenteet kotoutumista koskevalla työllä ja yhteistyöllä eri palvelualueiden kesken. Pakolaisten vastaanotossa jatketaan myös maassa luvatta oleskeleviin henkilöihin ja hätämajoituspalveluihin liittyvää työtä ja seurantaa.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Sosiaali- ja perhepalvelut			
Toimintatulot	5 740 587	4 957 000	5 474 000
Toimintamenot	-34 642 922	-32 235 000	-34 207 000
Toimintakate	-28 902 335	-27 278 000	-28 733 000

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Lapsiperheiden palvelutarpeen arviointi määräajassa %	94,9	100	100
Ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen käsittely määräajassa %	93,8	100	100
Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden määrä elokuussa	564	585	540
Kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0-17v määrä (huostaanotot, kiireelliset sijoitukset, avohuollon sijoitukset)	177	188	180
Uusien asiakkaiden määrä /pakolaisten vastaanotto		126	
"Paperittomien" turvapaikasta kielteisen päätöksen saaneiden määrä/järjestetty hätämajoitusta	12/5	20/15	> 20/15

HÄMEENLINNAN TERVEYSPALVELUT

Terveyspalvelujen tulosalueen palveluja ovat avosairaanhoito, terveyskeskussairaala ja geriatriset palvelut, suun terveydenhuollon palvelut sekä henkisen hyvinvoinnin palvelut. Palveluja tuotetaan sähköisinä palveluina sekä lähipalveluna terveysasemilla ja hammashoitoloissa, henkisen hyvinvoinnin yksikössä ja Vanajaveden sairaalassa. Tulosalueelle kuuluvat lisäksi erikoissairaanhoito, johon sisältyy sairaanhoitopiirin yhteispäivystys, sekä sairaankuljetus ja ensihoito. Suun terveydenhuollon viikonloppu- ja arkipyhäpäivystys järjestetään ostopalveluna yhdessä muiden Kanta-Hämeen kuntien kanssa Kanta-Hämeen keskussairaalassa.

Ostopalveluina hankitaan saattohoitoyksikkö Koivikko-kodin palveluita ja Ilveskodin kuntoutuspalveluita. Mielen-terveys- ja päihdepalveluina hankitaan asumis-, osasto- ja avopalveluita. Terveyspalvelujen tulosalue tuottaa lääkäripalvelut muille lautakunnan tulosalueille.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Terveyspalveluiden keskeinen haaste tulevina vuosina tulee olemaan perusterveydenhuollon vahvistaminen, julkisen palvelutuotannon saatavuuden parantaminen ja asiakaskokemuksen parantaminen. Valinnanvapauskokeilusta on saatu arvokasta tietoa terveyspalveluiden kehittämiseen. Terveyspalveluiden vahvuudet ovat moniammatillinen laaja osaaminen, luonteva perinteinen esh-yhteistyö ja palvelujen varmistaminen paljon palveluja käyttävien osalta. Valmius- ja varautumistoiminta sekä terveydenhuollon ammattilaisten kouluttaminen kuuluvat myös terveyspalveluiden toimialaan.

Tärkeät kehityskohteet ovat imagon vahvistaminen monipuolisena palvelutuottajana, kustannustehokkaat prosessit, työnjako erikoissairaanhoidon kanssa, alueellinen yhteistyö sekä yhteistyö kolmansien osapuolien ja yksityisten palveluntuottajien, kuten Sydänsairaalan kanssa. Kehityskohteita ovat myös terveyserojen kaventaminen ja syrjäytymisen ehkäisy esimerkiksi työttömien, maahanmuuttajien ja nuorten osalta.

Omaolo-palvelun käyttöönoton laajeneminen ja muut sähköiset palvelut vaativat kehittämistyöpanosta vuonna 2020. Käytössä ovat etäyhteydet, konsultaatiot, älykkäiden teknologioiden käyttö kuten oirearviot ja etämitaukset.

Tietoon perustuvan johtamisen tavoitteena on, että johdolla, esimiehillä ja ammattilaisilla on riittävät tiedot toiminnan määrästä, laadusta ja vaikuttavuudesta. Vuonna 2020 kiinnitetään huomiota niiden asukkaiden palvelukokonaisuuksiin, joiden palveluja tuottavat myös ikäihmisten tulosalue, lasten ja nuorten tulosalue sekä erikoissairaanhoito. Välineinä käytetään mm. sairaanhoitopiirin kanssa yhteistä ProDacapo region -järjestelmää. Useita palveluja tarvitsevien hoitokokonaisuuksia tarkastellaan yhdessä muiden palvelualueiden ja sairaanhoitopiirin kanssa.

Vanajaveden sairaalan tavoite on edelleen hyvä hoidon saatavuus ja siirtoviivemaksujen pitäminen lähes nollassa. Tavoitteena on toiminta akuuttisairaalana, jossa ei ole pitkäaikaishoitopaikkaa odottavia potilaita. Viime vuosina Vanajaveden sairaala on kohentanut tuottavuuttaan erittäin merkittävästi. Toiminnan profiili on siirtynyt akuuttisairaanhoitoon ja erikoissairaanhoidon välittömään jatkohoitoon. Hoitojaksojen määrä on kaksinkertaistunut ja kustannukset laskeneet reilulla kolmanneksella ilman inflaatiokorjausta. Siirtoviivemaksut on poistettu miljoonan euron vuositasolta lähes nolnaan.

Tämänhetkinen sairaalan hoitajamitoitus on liian alhainen akuuttisairaalatoimintaan. Jotta sairaalan toiminta, potilas- ja työturvallisuus voidaan turvata jatkossakin, esitetään viiden sairaanhoitajavakanussin perustamista. Sairaalan kaikkien osastojen yhteensä laskettu keskimääräinen mitoitus nykyisellä henkilöstöresurssilla on 0.68, viiden vakanssin lisäyksen jälkeen mitoitus olisi 0.74.

Sairaala ja geriatriset palvelut- palveluosasto vastaa Hämeenlinnan kaupunkikeskustan säännöllisen kotihoidon ja hoitokotien lääkäripalveluista tällä hetkellä 5 lääkärin työpanoksella. Nykyinen lääkäriresurssi ei riitä täyttämään Vanhuspalveluin asettamia edellytyksiä vuosittaisista lääkäriarvioista kotihoidossa ja palveluasumisessa. Lääkärivajeen korjaamiseksi esitetään yhden uuden lääkärinviran perustamista kotihoidon lääkäripalveluihin. Rahoitus tälle vakanssille on varattu Ikäihmisten palveluihin.

Henkisen hyvinvoinnin palvelualueen tavoitteena on hoitoon pääsyn matala kynnyks ja nopeus: suora kontakti psykiatriseen sairaanhoitajaan, kriisiaika sairaanhoitajan vastaanotolle viiden arkipäivän kuluessa ja psykiatrisen hoitotyön hoidon tarpeen arviointi viimeistään yhteydenottoa seuraavana arkipäivänä. Erityisenä painopisteenä on asiakkaan perheen tuen tarpeen selvittäminen.

Ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisyä painotetaan erityisesti nuorten aikuisten mielenterveyskuntoutujien kohdalla.

Suun terveydenhuollossa luodaan toimintakäytäntö suun terveydenhuollon järjestämiseksi ikäihmisten tehostetun palveluasumisen yksiköissä. Toiminnanohjausjärjestelmän käyttöön ottoa selvitetään.

Terveyspalvelut on mukana Huomisen terveystakeskus -hankkeessa maakunnan muiden perusterveydenhuollon toimijoiden kanssa yhdessä Sitran ja THL:n kanssa. Osallistumme myös yhteisten toimintakäytäntöjen kehittämiseen. Terveyspalvelut edistää omalla panoksellaan aktiivisesti uuden Ahveniston sairaalan suunnittelua. Lähtökohtana pidetään, että uuteen sairaalaan voidaan tulevaisuudessa integroida suun terveydenhuollon, Vanajaveden sairaalan ja Viipurintien tähtystysyksikön toiminnot.

Väestön ikääntyessä ja tehostetun palveluasumisen korvatus hoivaa aiheutuu kasvupaineita hoitotarvikkeiden kustannuksiin. Lisäksi kustannusnousun taustalla on kehittyvän teknologian myötä yhä kallistuvat hoitotarvikkeet (esim. diabeteksen hoitotarvikkeet, katetrit).

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Hämeenlinnan terveyspalvelut			
Toimintatulot	8 735 939	8 526 000	8 078 000
Toimintamenot	-135 321 789	-136 992 000	-142 748 000
Toimintakate	-126 585 850	-128 466 000	-134 670 000

Terveyspalvelujen kustannuksiin sisältyy talousarviossa 2020 yhteensä 90,7 milj. euroa erikoissairaanhoidon osuutta.

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TA 2018	TA 2019	TA2020
Avosairaanhoito saatavuus: 3. vapaa kiireetön aika (vrk, keskiarvo)	<21	<21	<14
Avosairaanhoidon saatavuus: kiireettömissä ajanvaraushetkestä annettuun aikaan (vrk)	<14	<14	<14
Suun terveydenhuolto: kiireetön hoito ajanvarauksesta annettuun aikaan (vrk)	<120 vrk	<120 vrk	<120 vrk
Suun terveydenhuolto: puheluihin vastaaminen 5 min. sisällä ja vastasoitto 2018 aikana (%)	>80 %	>95 %	>95 %
Vanajaveden sairaalan hoitoon pääsy: siirtoviivemaksujen määrä, €	< 10000 €	< 10000 €	< 10000
Toimintakatteen kasvu (%)	0,17 %	<1 %	<1 %
Asiakastytytyväisyyskyselyn arvo (asteikko 1 – 5)	>4	>4	
Uusi sähköinen NPS (Net promoter Score) kysely vuonna 2020			

IKÄIHMISTEN PALVELUT

Ikäihmisten palvelujen tulosalueen tehtävänä on tukea ikäihmisten mahdollisuuksia asua turvallisesti kotonaan mahdollisimman pitkään sekä järjestää tarpeenmukaisia asumisen ja palvelujen yhdistäviä ratkaisuja aina ympärivuorokautiseen hoivaan saakka. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluna sekä palveluseteleillä.

Ikäihmisten palveluihin kuuluvat neuvonta ja ohjaus, tukipalvelut, päivätoiminta, kotihoito, omaishoidon tuki, perhehoito, lyhytaikaishoito, tehostettu palveluasuminen ja laitospuolitoiminen vanhainkotihoiva. Lisäksi kaupunki ja seurakunta yhteistyössä rahoittavat vapaaehtoiskeskus Pysäkin toimintaa. Ikäihmisten asiakasohjaus ja ostopalveluiden hankinta on organisoitu asiakasohjaus ja ostopalvelut -tulosyksikön alaisuuteen. Ikäihmiset ohjautuvat palveluihin asiakasohjausyksikön kautta, jossa palveluntarve selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa ja järjestetään hänelle soveltuvimmat palvelut.

Tukipalvelut koostuvat ateriat- ja turvapalveluista sekä sosiaalihuoltolain mukaisista kuljetuspalveluista. Kotona asuvien ateriapalvelut toteutetaan vuoden 2020 alusta asiakaskohtaisesti sovitulla tavalla hyödyntäen markkinoilla toimivia yrityksiä. Lisäksi ikäihmisillä on mahdollisuus ruokailla palvelukeskuksissa ja muutamilla kouluilla. Kotona asuville on tarjolla turvapuhelinpalvelu, johon sisältyy turvaranneke ja asiakkaan tarpeen mukaan muita turvalaitteita, hälytyskeskustoiminta sekä ympäri vuorokauden toteutettavat auttajakäynnit. Mehiläinen turvapalvelut Oy vastaa laite- ja hälytyskeskustoiminnasta ja kotihoidon henkilöstö toteuttaa auttajakäynnit.

Päivätoiminnalla tuetaan ikäihmisten kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Säännöllisiä päivätoimintaryhmiä on kaupungin omana toimintana neljässä yksikössä ja ostopalveluna Hämeenlinnan erityisasun-
tosäätiöltä.

Hämeenlinnassa kotipalvelu ja kotisairaanhoito on yhdistetty kotihoidoksi. Kotihoidosta on noin 80 % kaupungin omaa toimintaa. Attendo Oy tuottaa kotihoidon palvelut Kauriala-Myllymäen alueella. Kotihoidossa on käytössä myös palveluseteli ja kotihoito palvelutalossa -tuote, joiden käyttö on ollut vähäistä, mutta kasvavaa.

Omaishoidon tukea myönnetään palkkiona tai palveluina hoivaa tarvitsevan kuntalaisen kotona tapahtuvan hoidon toteuttamiseen lautakunnan vahvistamien myöntämisperusteiden mukaisesti. Perhehoidossa perhehoitaja tarjoaa ikääntyneille hoivaa ja huolenpitoa joko omassa kodissaan tai asiakkaan kodissa.

Tehostettu palveluasuminen ja laitospuolitoiminen vanhainkotihoiva on tarkoitettu ikäihmisille, jotka eivät enää tehostettujenkaan palveluiden tuella pysty asumaan kotona. Kaupungin omia tehostetun palveluasumisen paikkoja on tällä hetkellä 247 ja vanhainkotihoivan paikkoja 59, osa näistä on lyhytaikaishoivan kohdennettuja. Yksityisiltä palveluntuottajilta ostetaan noin 500 pitkäaikaishoivan paikkaa sekä lyhytaikaishoivan palvelua. Lisäksi Hämeenlinnan erityisasun-
tosäätiöltä hankitaan konsernin sisäisenä inhouse-hankintana tehostettua palveluasumista.

Ilveskoti on osa kaupunkikonsernia ja sieltä hankintaan lähinnä kuntoutuspalveluja. Säätiön tarkoituksena on tuottaa hoito- ja kuntoutuspalveluja sotainvalideille sekä heidän puolisoilleen ja leskille sekä tämän tarpeen väistyessä muille ikääntymisen tai sairauden tai vammautumisen vuoksi kuntoutusta ja hoitoa tarvitseville. Ilveskodin kanssa tehdään vuosittain palvelusopimus, jossa määritellään tarkemmin hankittavat palvelusisällöt.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Hämeenlinnassa oli 7460 75 vuotta täyttäneitä 31.12.2018. Tämä on noin 11 % koko Hämeenlinnan väestöstä. Väestöennusteen mukaan 75 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa noin 27 % vuodesta 2018 vuoteen 2025.

Ikääntyneiden määrän kasvaessa myös ikäihmisten palvelujen asiakasmäärien ja palvelutarpeiden ennakoidaan kasvavan eikä niihin pystytä vastaamaan raskaalla palvelurakenteella. Palvelurakenteen keventäminen on ollut tavoitteena useiden vuosien ajan. Muutoksessa onnistuminen on strategisesti keskeinen tekijä, joten sitä tulee edelleen jatkaa ja vahvistaa. Tavoitteena on, että vuoden 2025 loppuun mennessä kotona asuu 75 vuotta täyttäneistä 94 %, mikä edellyttää, että ympärivuorokautisessa pitkäaikaishoivassa saavutetaan portaittain 6 %:n kattavuus 75 vuotta täyttäneistä vuoden 2025 loppuun mennessä.

Palvelurakenteen uudistamisessa keskeistä on onnistua tukemaan ikäihmisten kotona asumista oikea-aikaisilla ja vaikuttavilla palveluilla. Nykyisiä resursseja tulee suunnata vahvistamaan turvallista kotona asumista,

toimintakyvyn ylläpitämistä ja kuntoutumista tukevia palveluja. Ikääntyneiden määrän samaan aikaan kasvaessa tarvitaan paitsi resurssien uudelleen kohdentamista, myös toimintamallien kehittämistä sekä investointeja kotihoitoon, kotihoitoa tukeviin palveluihin ja kuntoutuksen kehittämiseen.

Kuntoutuksen toimintamalleja kotihoidossa, päivätoiminnassa, lyhytaikashoidossa ja ympärivuorokautisessa hoivassa kehitetään ja vahvistetaan edelleen. Uutena toimintamallina on tulossa kuntoutus- ja arviointijakso ennen säännöllisen kotihoidon aloitusta ja muistikuntoutusta kehitetään. Voutilakeskuksen, Uppsalankaaren ja Hoivatuulen profiilia vahvistetaan edelleen lyhytaikaisen kuntoutuksen ja arvioinnin yksiköinä. Konsultaatioikäntänteitä ja kotisairaalamaisia toimintoja kehitetään asiakkaiden tarpeettomien päivystys- ja sairaalakäyntien vähentämiseksi.

Virtuaalipalveluiden ja hyvinvointiteknologian hyödyntämistä laajennetaan lisäämällä lääkeautomaattien määrää asiakkaille ja ottamalla käyttöön videovälitteiset yhteydet osana asiakaspalveluprosesseja sekä selvittämällä erilaisten digipalveluiden ja kotona asumista tukevien teknologisten ratkaisujen käyttöönottomahdollisuuksia. Myös henkilöstön työssä tai työn organisoinnissa hyödynnettävää teknologiaa lisätään mahdollisuuksien mukaan.

Omais- ja perhehoitoa vahvistamalla voidaan korvata kalliimpia hoitomuotoja ja edistää palvelujen monimuotoisuutta. Omaishoidon tuki myönnetään vuonna 2020 edelleen kaikille myöntämiskriteerit täyttävillä omaishoitajille omaishoidon kattavuuden lisäämiseksi. Omaishoitoa tukevien toimenpiteiden kehittämistä ja lisäämistä jatketaan ja perhehoito vakiinnutetaan osaksi palveluvalikkoa.

Kotihoidon osalta selvitetään mahdollisuudet laajentaa osaukoistuksen osuutta uuden kilpailutuksen kautta. Tällä hetkellä kotihoidosta on ulkoistettu Kauriala-Myllymäen alue, jossa toteutettiin vuonna 2018 noin 16,5 % kotihoidon palvelutunneista. Kaupungin omassa kotihoidossa jatketaan toimenpiteitä, joilla saavutetaan välitömmän työajan tavoitteet.

Ympärivuorokautisessa hoivassa palvelurakennetta kevennetään luopumalla laitospalveluista pitkäaikaishoivasta ja siirtymällä osittain tehostetusta palveluasumisesta kohti hybridimäistä hyvinvointikeskusmallia, jossa asumiseen yhdistetään yksilöllisen tarpeen mukaan tukipalveluja ja kotihoitoa. Hyvinvointikeskuksen toimintamallia kehitetään erityisesti Keinukamarissa, Voutilassa, Sauvolassa ja syksyllä 2020 valmistuvassa Lammin hyvinvointikeskuksessa. Lammin hyvinvointikeskuksen valmistuttua Lammin vanhainkodin ja Naskalin tehostetun palveluasumisen toiminta päättyy ja Palkkisillasta tulee siirtymävaiheen kautta tehostettua palveluasumista.

Palvelurakenteen edelleen keventäminen tulee edellyttämään erilaisia esteettömän ja yhteisöllisen asumisen vaihtoehtoja, jotka houkuttelevat ikääntyneitä. Keskeistä on asumisen tarpeiden muutosten ennakointi riittävän ajoissa ja näihin tarpeisiin varautuminen. Asumisohjelma tulee laatia yhteistyössä kaupungin eri toimijoiden kesken.

Asiakkaiden, heidän lähipiirinsä ja muiden verkostojen aktiivista toimijuutta tulee vahvistaa. Keskeistä on edellytysten luominen asiakkaan toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja parantamiseksi sekä asiakkaan omien ja heidän lähipiirinsä voimavarojen hyödyntäminen parhaalla mahdollisella tavalla. Tavoitteena on saada tämä luontevaksi osaksi palveluiden suunnittelua, toteuttamista ja arviointia.

Myös vapaaehtoisia ja järjestötoimijoita kannustetaan enenevässä määrin osallistumaan ikääntyneiden hyvinvoinnin edistämiseen, toimintakyvyn tukemiseen ja julkisten palvelujen täydentämiseen. Keskeisimpiä tavoitteita on yksinäisyyden vähentäminen vapaaehtoistoimintaa kehittämällä. Vapaaehtoiskeskus Pysäkin toimintaa uudistetaan vuoden 2020 aikana vastaamaan entistä paremmin tämän hetken tarpeisiin uudenalaisin toimintamallein sekä vapaaehtoistoimijoiden että toimintavalikon osalta.

Henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden edistämiseksi ammattirakennetta lähdetään suunnitelmallisesti monipuolistamaan ja uudenlaista asiakaslähtöistä, itseohjautuvaa toimintakulttuuria rakennetaan systemaattisesti edelläkävijätiimien johdolla.

Vanhuspalvelulakia ja laatusuosituksia uudistetaan syksyn 2019 aikana. Uudistustyöllä saattaa olla kustannusvaikutuksia jo vuoden 2020 toimintaan, mutta talousarviovalmistelua varten tietoa ei ole vielä käytettävissä. Esimerkiksi mahdollinen henkilöstömitoituksen nostaminen on kustannus, johon talousarviossa ei ole varauduttu. Tehostetun palveluasumisen ostopalveluiden määrärahaa on vähennetty palvelurakennemuutoksen tavoitteen mukaisesti 0,41 milj. euroa. Kotihoidon palvelutarpeen kasvua varten talousarvioon on lisätty 0,1 milj. euroa kotihoidon ostopalveluihin. Asiakasmaksukertymän ennakoidaan vähenevän 0,2 milj. eurolla toteutettujen ja suunniteltujen rakenteellisten muutosten myötä. Maksutuottojen vähenemistä kompensoimaan esitetään ateriapalveluiden maksuihin 2 % korotusta (noin 0,082 milj. euroa).

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Ikäihmisten palvelut			
Toimintatulot	15 465 155	15 195 000	15 285 000
Toimintamenot	-62 355 749	-63 835 000	-65 030 000
Toimintakate	-46 890 594	-48 640 000	-49 745 000

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020
Kotona asuvien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä (31.12.tilanne)	90,5 %	vähintään 92 %	vähintään 92 %
Säännöllisen kotihoidon piirissä olevien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä (Hilma-laskenta 30.11.)	10,2 %	11 %	11 %
Pitkäaikaishoivassa olevien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä enintään(Hilma-laskenta 30.11.)	9,5 %	enintään 8 %	enintään 8 %
Omaishoidon tukea saavien % -osuus 75 vuotta täyttäneistä (asiakkaat vuoden aikana)	5,0 %	5,5 %	6 %

Investoinnit

Kaupunginvaltuusto on 9.11.2015 § 138 edellyttänyt, että investointien suunnittelussa huomioidaan erityisesti kustannustehokkuus. Kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Hankesuunnitteluvaiheessa selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot ja lopullisesti kustannustasosta päättävät kaupunginhallitus ja -valtuusto.

Lautakunnan investoinnit

Terveyspalvelut / Viipurintien E-rakennuksen peruskorjauksen jatko

Pääterveysaseman E-rakennus talotekniikka -hanketta jatketaan E-rakennuksen 3. kerroksen suun hoidon sekä fysikaalisen kuntoutuksen tiloissa. Pääterveysaseman E-rakennus talotekniikka vaihe 2:ssa uusitaan lisäksi käyttöikänsä päässä oleva, erittäin huonokuntoinen pohjaviemäri. Samassa yhteydessä tehdään kellari-kerroksessa sijaitseviin sosiaali-tiloihin välttämättömät sisäilmaolosuhdeparannukset. Kokonaisinvestoinnin arvio vuodelle 2020 on 900 000 €. Remontin kustannusvaikutus pääomavuokriin on noin 60 000 € vuodesta 2021 alkaen.

Suun terveydenhuollossa käyttöikänsä päähän tulevia hammashoitoyksiköitä uusitaan suunnitelmallisesti kaksi per vuosi ja uuteen toiminnanohjausjärjestelmään suun terveydenhuollossa siirrytään vuonna 2020.

Ikäihmisten palvelut

Lammin hyvinvointikeskus valmistuu loppuvuodesta 2020. Uudisrakennus sijoittuu Isolukkarintielle, Lammin keskusta. Rakennukseen tulee ikäihmisten asumista ja palveluita, yhteisiä monikäyttötiloja, päivätoiminnan tiloja ja valmistuskeittiö. Hyvinvointikeskus on Hämeenlinnan vanhusten asuntosäätiön rakennushanke, jossa säätiö toimii rakennuttajana. Säätiö on saanut hankkeelle ARA:n päätöksen avustuksesta ja korkotukilainasta. Hyvinvointikeskukseen on tulossa yhteensä 42 asuntoa, yhteensä noin 1400 m². Hyvinvointikeskus korvaa valmistuessaan nykyisen Lammin vanhainkodin ja muuttaa myös kahden muun ikäihmisten yksikön palveluprofiilia Lammilla. Hyvinvointikeskuksesta kaupungille kohdentuvat kustannukset koostuvat kaupun-

gin toimintaa varten vuokrattavista tiloista. Lisäksi Lammin hyvinvointikeskuksen ensikertaiseen kalustamiseen sekä Palkkisillan profiilimuutoksen edellyttämään uudiskalustamiseen liittyen määrärahaa on varattu yhteensä 0,32 milj. euroa.

Tuuloksen Hoivatuudessa jatketaan vuonna 2019 aloitettua peruskorjaushanketta, jonka kustannusvaikutus sisäisiin tilavuokriin on noin 0,045 milj. euroa vuodessa. Peruskorjaus sisältyy tilapalvelun investointimäärärahoihin.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan kalustoinvestoinnit

	2020	2021	2022
Terveyspalvelujen koneet ja kalusto	300 000	300 000	300 000
Lammin hyvinvointikeskus, ensikertainen kalustaminen (sisältyy tilapalvelun kalustoinvestointeihin)	200 000		
Lammin Palkkisillan palveluprofiilin muutokseen liittyvä kalustaminen (sisältyy tilapalvelun kalustoinvestointeihin)	120 000		

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA

Kaupunkirakennelautakunta vastaa maankäytön suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta, viranomaispalveluista sekä kaupungin tilapalveluista.

Maankäytön suunnittelu käsittää maaomaisuuden kehittämisen, yleis- ja asemakaavoituksen, viheralue- ja katusuunnittelun, liikennesuunnittelun sekä joukkoliikennetehtävät. Joukkoliikennetehtävistä vastaa seudullinen lautakunnan joukkoliikennejaosto. Yksityistieasioista vastaa lautakunnan tiejaosto.

Infra käsittää infran rakennuttamisen ja rakentamisen, luontopalvelut sekä kunnossapidon. Tilapalvelut -tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta, tilojen suunnittelusta, rakennuttamisesta, isännöinnistä ja kiinteistökehityksestä.

Kaupunkirakennelautakunta toimii kaupungin ympäristöterveydenhuollon, ympäristönsuojelun, luonnonsuojelun, leirintäalueiden, rakennusvalvonnan, pysäköinti- ja aluevalvonnan, infran lupa-asioiden sekä maa-ainesten oton lupa- ja valvontaviranomaisena. Lisäksi lautakunnalle kuuluu viranomaisvalvonta koskien katujen ja yleisten alueiden kunnossapitoa. Maaseutuasiat ja maatalouslomitus ovat lautakunnan alaista toimintaa. Lautakunta toimii ympäristöasioiden osalta Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan yhteislautakuntana.

Toiminnan keskeinen painopiste on elinvoiman edistäminen hallituilla suunnittelun, rakentamisen ja kunnossapidon prosesseilla. Organisaation toimintaa pyritään muokkaamaan siten, että toiminta on tehokasta ja merkittävät strategisesti tärkeät hankkeet edistyvät. Rakennemuutos toteutetaan infran palveluissa lakkauttamalla omajohtoisen rakentamisen yksikkö. Rakentamisen suuret hankkeet toteutetaan kilpailuttamalla ne eri toimijoille. Asukasluvun kasvu on asetettu yhteiseksi tavoitteeksi kaupunkirakenteen toimialalle. Toimialaorganisaatio toimii korostaen yhdessä tekemistä sekä organisaation sisällä, toimialojen kesken että asukkaiden, yritysten ja kolmannen sektorin kanssa. Alueiden kehittämisessä tehdään vahvaa yhteistyötä Linnan Kehitys Oy:n, HS-Vesi Oy:n, muiden viranomaisten sekä verkostoyhtiöiden kanssa.

Keskeisinä hankkeina edistetään 1) Keskustan kehittämistä, etenkin keskeisiä kaavoitushankkeita ydinkeskustassa ja P-tori -hankkeen kaavaa, 2) Engelinrannan ensimmäistä asemakaavaa, Areena-hanketta ja puistoalueen viimeistelyä, 3) Asemanrannan yleisten alueiden suunnittelua ja toteutusta 4) uuden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukeskuksen, Ahveniston sairaalan rakentamista, 5) Moreenin elinkeinoalueen kehittämistä sekä alueen uutta eritasoliittymää, 6) investointiohjelmien ja palveluverkon pitkän aikavälin suunnitelmien toteuttamista. Asumisen monimuotoisuutta tuetaan kaavoituksen avulla laatimalla kerrostaloasumista, pientalovaltaisten alueiden rakentamista, tiivistyvää kaupunkirakennetta sekä uudenlaisia asumisen ratkaisuja.

Liikkumista pyörällä ja kävellen edistetään suunnittelun avulla. Joukkoliikenteen uudistunutta linjastorakennetta kehitetään edelleen. Asiakslähtöisyyttä edistetään yleisneuvonnassa ja etenkin viranomaispalvelujen tulosalueella pyrkien nopeaan ja sujuvaan asiakaspalveluun rakennusvalvonnassa ja lupa-asioissa. Tilapalvelujen toimintaa kehitetään, energiatehokkuusohjelman toimeenpanoon kiinnitetään erityistä huomiota.

Palveluiden tavoitteena on edelleen saavuttaa tilanne, jossa

- strategisesti merkittävät kaavoitus- ja infran rakennushankkeet toteutetaan tavoiteaikataulussa
- tonttimyynnissä päästään nykyistä korkeammalle tasolle
- infran kunnossapidon toiminta on tuloksellista ja taloudellista, rakennuttamisen osaamiseen kiinnitetään huomiota
- kaupungilla on 2–3 vuoden omakotitontti- ja kunnallistekninen suunnitelmavaranto
- elinkeinohankkeet toteutuvat kaupungin toiminnassa tavoiteajassa

Yhdyskuntarakenteen palvelujen osalta jatkuva muutostekijä on infran kasvu ja samanaikainen verkostojen vanheneminen nopeammin kuin kunnostamiseen sijoitettujen investointien määrä. Näin katujen ja verkostojen korjaustarve kasvaa, jolloin infran rakentamisinvestointien painopiste on tarkoituksenmukaista suunnata ylläpitoon ja kunnan parantamiseen. Korjausvelan kartoituksen perusteella pureudutaan kunnossapitotyöllä korjausvelan pienentämiseen.

Lautakunnan tavoitteet valtuustokaudelle

Päämäärä: Elinvoimainen asumiskaupunki

Kaupunkistrategian tavoite	Kaupunkirakenteen valtuustokauden tavoitteet
1. Hämeenlinna on hyvä työliikennekaupunki 2. Hämeenlinna kuuluu Suomessa viiden suosituimman matkailukaupungin joukkoon 3. Kaupungin, elinkeinoyhtiön, yritysten ja oppilaitosten yhteistyö tuottaa työpaikkoja, verotuloja ja hyvää yritysilmapiiriä.	Monipuolinen ja ennakoiva tonttituotanto elinkeinoalueilla Sujuva liikenne Moreeniin Hämeenlinna on hyvä pendelöintikaupunki Parantuneet joukkoliikenne-, pyöräily-, ja kävely-yhteydet Toimiva keskustan pysäköintiratkaisu Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut Houkutteleva ja monipuolinen Linnanpuisto Virkistys ja matkailukäyttöön sopivat kaupunkikeskustan rannat Osallistavat ja viestivät sekä tiedottavat kaupunkirakenteen palvelut Sujuva Hämeenlinnan oppilaitosten kanssa tapahtuva yhteistyö Asumisen monipuoliset ratkaisut

Päämäärä: Resurssiviisas kaupunki

Kaupunkistrategian tavoite	Kaupunkirakenteen valtuustokauden tavoitteet
1. Hiilidioksidipäästöt vähenevät 2. Kiinteistöt ovat terveitä, turvallisia ja energiatehokkaita sekä tehokkaassa käytössä. 3. Henkilöstö on osaavaa, hyvinvoivaa ja motivoitunutta	Lisääntynyt jalankulku, pyöräily ja joukkoliikenteen käyttö Vaihtoehtoisia energiamuotoja otetaan enenevässä määrin käyttöön rakentamisessa ja liikenteessä. Kiinteistöjen kestävä ja tehokas käyttö Hyvä pyöräilyverkosto Viheromaisuuden hyvä hallinta Maa-ainesten ja purkumateriaalien hyödyntäminen Elinkaarikustannukset otetaan huomioon kaavoituksen ja infrasuunnittelussa ja kiinteistöjen rakentamisessa sekä kunnossapidossa. Kaupunkirakenteen prosesseja on yksinkertaistettu ja palveluja on digitalisoitu. Turvallinen työympäristö.

Päämäärä: Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset

Kaupunkistrategian tavoite	Kaupunkirakenteen valtuustokauden tavoitteet
1. Hämeenlinnalaisien hyvinvointi- ja terveyserot pienenevät 2. Aktiiviset ja osallistuvat hämeenlinnalaiset edistävät yhteistä hyvinvointia ja kuntalaisten terveyttä 3. Oikein mitoitettut peruspalvelut vastaavat kuntalaisten tarpeisiin (Sovitaan arvioitavat palvelut)	Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit, lähiliikuntapaikat sekä virkistys- ja retkeilyolosuhteet Asukkaiden talkootoiminta viheralueilla, retkeilyalueilla ja ulkoliikuntapaikoilla. Asukkaiden ja kumppaneiden osallisuuden lisääminen kaupunkirakenteen kehittämisessä ja ylläpidossa. Pitkäaikaisten kumppanuuksien rakentaminen kaikkeen toimintaan Salliva ja rohkeaan kokeiluun kannustava ilmapiiri ja toimintakulttuuri Asiakaslähtöinen palvelukulttuuri. Kaupunkirakenteen palvelut tunnetaan ja viestintä on tehokasta ja oikea-aikaista Hanke- ja lupaprosessit toimivat hyvin

Kaupunkirakennelautakunnan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet 2020

Päämäärä: Elinvoimainen asumiskaupunki

Tavoite	Mittarit
Nopeat ja sujuvat viranomaispalvelut	Lupaprosessien sujuvuus • Rakennusluvat keskimääräinen käsittelyaika 3 viikkoa • Ympäristö- ja maa-ainesluvat keskimääräinen käsittelyaika 5 kk • Sijoittamis- ja katulupia n. 400 kpl • Viranhaltijapäätöksiä n. 100 kpl

Päämäärä: Resurssiviisas kaupunki

Tavoite	Mittarit
Hiilineutraali Hämeenlinna –ohjelman edistäminen:	Energiatehokkuuden toimintasuunnitelma on laadittu Joukkoliikenteen palvelutasoselvitys on tehty.

Päämäärä: Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset

Tavoite	Mittarit
Kaupunkirakenne on aktiivisesti ja aikataulun mukaisesti mukana palveluverkon kehittämisessä	Investoinnit etenevät aikataulussa Kouluverkon liikenneturvallisuusselvitys valmistuu palveluverkon tahdissa Ahveniston sairaalan asemakaava ja katusuunnitelmat valmistuvat Leikkipaikka- ja lähiliikuntaohjelma on laadittu.

Lautakunnan vuoden 2020 sitovat tavoitteet

Päämäärä: Elinvoimainen asumiskaupunki

Tavoite	Mittarit
Virkistys ja matkailukäyttöön sopivat kaupunkikeskustan rannat	Rantareitin valaistuksesta uusittu 1/3 Valmiita kioskipaikkoja on tarjottavana 3 kpl

Tavoite	Mittarit
Alueella toimivien oppilaitosten kanssa tapahtuvan yhteistyön syventäminen	Rekrytoidaan 30 harjoittelijaa eri oppilaitoksista Teetetään 3 kpl opinnäytetöitä Järjestetään Aalto-yliopiston kesäleiri syksyllä 2020

Tavoite	Mittarit
Tori ja Reskan alue ovat kehittyneet yhteisöllisiksi kohtaamispaikoiksi	Kaupunkirakenne esittelee Parkissa (Business parkissa) 3 kertaa suunnittelun tai infran keskeisiä hankkeita Keskustavision toteuttamissuunnitelma on laadittu

Päämäärä: Resurssiviisas kaupunki

Tavoite	Mittarit
Hiilineutraali Hämeenlinna Maa-ainesten ja purkumateriaalien hyödyntäminen	Infrahankkeissa syntyvistä ylijäämämassoista kierrätetään 60 %. Moreeniin on tehty tasaussuunnitelma.

Tavoite	Mittarit
Kaupunkirakenteen prosesseja on yksinkertaistettu ja palveluja on digitalisoitu	Valmistellaan kilpailutus projektipankin hankkimiseksi infran rakennuttamiseen. Selvitetään Haahtela-kiinteistö-tieto-ohjelmiston korvaava ohjelmisto ja valmistellaan ohjelmiston kilpailutus

Tavoite	Mittarit
Hämeenlinnan kaupungin kaupunkirakenteessa on osaava ja motivoitunut henkilöstö kuntalaisien palvelussa	Työn ilo Teen yhdessä -prosessi on toteutettu kaikissa kaupunkirakenteen yksiköissä

Päämäärä: Hyvinvointia edistävä kaupunki, jossa on aktiiviset kansalaiset

Tavoite	Mittarit
Houkuttelevat kevyen liikenteen reitit, lähiliikuntapaikat, tapahtuma-alueet sekä virkistys- ja retkeilyolosuhteet	Linnanpuistoon on valmistunut yleissuunnitelma Asemanrantaan on valmistunut yleisten alueiden suunnitelma

Tavoite	Mittarit
Asiakaslähtöinen palvelukulttuuri.	Aloitetaan esteettömyysohjelman laatiminen Rannalla-asumisen periaatteet asiakirja on valmistunut.

Tavoite	Mittarit
Kaupunkirakenteen palvelut tunnetaan ja viestintä on tehokasta ja oikea-aikaista	On pidetty yksi asukasilta, jossa käydään läpi tulevan vuoden suunnittelukohteita On pidetty työpaja lapsille Raksakamera on käytössä kahdessa rakennuttamiskohteessa Tilapalvelujen uudisrakentamiskohteet ja peruskorjauskohteet on sijoitettu kartalle ja lisätty verkkosivuille

Lautakunnan talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	10 227 792	9 423 400	8 693 800	8 824 000	8 971 000
Maksutulot	4 765 788	3 783 000	3 806 000	3 863 000	3 921 000
Tuet ja avustukset	754 604	687 600	687 600	688 000	688 000
Muut toimintatulot	47 126 332	50 881 000	50 584 600	52 951 000	53 939 000
Toimintatulot	62 874 517	64 775 000	63 772 000	66 326 000	67 519 000
Valmistus omaan käyttöön	9 981 609	8 965 000	10 195 000	11 195 000	11 195 000
Henkilöstömenot	-13 358 453	-14 315 400	-14 311 000	-14 526 000	-14 744 000
Palvelujen ostot	-31 069 987	-29 434 100	-33 050 100	-33 576 000	-34 080 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 171 289	-9 292 000	-9 356 500	-9 497 000	-9 639 000
Avustukset	-653 291	-720 400	-528 300	-498 000	-498 000
Muut toimintamenot	-14 732 392	-16 054 100	-15 256 100	-15 965 000	-16 200 000
Toimintamenot	-69 985 412	-69 816 000	-72 502 000	-74 062 000	-75 161 000
Toimintakate	2 870 714	3 924 000	1 465 000	3 459 000	3 553 000

Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2020 ja suunnitelmavuosille 2021–2022

Maankäytön suunnittelun tulosalueen merkittävimmät muutokset koskevat maaomaisuuden tuottoja, joukkoliikennettä sekä koko tulosalueen suunnitteluresurssien riittävyttä vaativien hankkeiden toteutuksen turvaamiseksi.

Infran suunnitteluun esitetään asiantuntijapalveluiden ostoon 100 000 euroa lisää. Tarve on lisääntynyt vaativien aluekehityshankkeiden myötä. Lisäksi ennakoivan suunnittelun varmistamiseksi keskeisiä suunnitelmia tullaan laatimaan nykyistä aiemmin. Infran suunnitteluun on osoitettu uusi henkilöresurssi viheraluesuunnitteluun, sillä tavoitteena on ennakoivien ylätasen suunnitelmien laatiminen. Resurssi lisää kustannuksia noin 45 000 euroa. Pidemmällä aikavälillä on tutkittava kolmannen liikennesuunnittelijan tarve.

Joukkoliikenteen lipputulot kasvavat arviolta 385 000 eurolla ja vastaavasti kuljetuspalveluiden ostot kasvavat 425 000 euroa. Vuonna 2020 siirrytään kaupunkiliikenteessä kokonaisuudessaan bruttomalliseen liikenteeseen. Palvelutasomuutoksena otetaan käyttöön opiskelijalippu, mikä pienentää edellä mainittuja lipputuloja 110 000 eurolla. Toimintakustannuksia nostaa näiden lisäksi lisätyt Walthi-korttien myyntipisteet, maksukorttien käytöstä vuoden 2020 alusta lähtien perittävät palvelumaksut sekä matkustajainformaatiojärjestelmän käyttöönotto. Tulevina vuosina muutoksien arvioidaan olevan maltillisia, mikäli palvelutaso säilyy nykyisenä. Lisäksi maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen toiminnan tukemiseksi määräaikaista kuljetussuunnittelijan resurssia on jatkettu vuoden 2020 heinäkuuhun saakka, mikä nostaa kustannuksia noin 20 000 eurolla.

Tontti- ja mittauspalveluissa ei ole suuria muutoksia tuotoissa aiempiin vuosiin verrattuna. Paikkatieto-ohjelmistojen kulut kasvavat noin 50 000 euroa johtuen hintatason noususta sekä vuonna 2019 käyttöön otetuista laajennuksista. Niillä on mahdollistettu digitalisaation lisääminen kaupungin toiminnassa. Maaomaisuuden tuottojen arvioidaan laskevan 1 300 000 euroa. Lasku johtuu arviosta kerrostalotonttien myynnistä vuonna 2020. Tulevina vuosina ei ole nähtävissä suuria muutoksia.

Kaavoituksen maksutuotot kasvavat 120 000 euroa, mikä johtuu ennakoituista autopaikkojen vapaaksi ostoista. Lähivuosina tulee arvioitavaksi yleiskaavaresurssin riittävyys maankäyttö- ja rakennuslain uudistuessa.

Infran omajohtoisen rakentamisen supistamisen myötä omajohtoisen rakentamisen hallinnosta säästetään 160 000 euroa. Tästä summasta siirretään 40 000 euroa rakennuttamisen hallintoon. Omajohtoisen rakentamisesta siirtyä kuusi henkilöä kunnossapitotöihin. Tämän siirron käyttökustannuksia lisäävä vaikutus kunnossapitoon on 230 000 euroa. Siirron ansiosta palvelujen ostoa voidaan pienentää 170 000 eurolla. Näin ollen siirron nettolisäys kunnossapidon käyttötalouteen on 60 000 euroa. Infra -tulosalueelle esitetään uusiksi resursseiksi rakennuttajainsinööriä (kierotalous- ja pilaantuneet maat) ja sähköasiantuntijaa. Näiden käyttö-kustannuksia lisäävä vaikutus kunnossapitoon on 30 000 euroa ja rakennuttamiseen 25 000 euroa.

Ahveniston sairaalan katu- ja kunnallistekniikan toteuttamisen kustannusarvio on 5,0 milj. euroa. Ennusteen mukaan vuoden 2020 aikana rahoitusta tarvitaan 2,9 milj. euroa ja seuraavana vuonna 2,1 milj. euroa.

Viranomaispalveluihin ei esitetä henkilöstölisäyksiä. Kokonaisuutena viranomaispalveluiden toimintatulot ja toimintamenot alenevat johtuen lähinnä muutoksista maatalouslomituksessa sekä pysäköinti- ja aluevalvon-
nassa.

Tilapalvelujen tulosalueella merkittävimpiä muutoksia ovat TEKME Oy:n myyntiin liittyvä palveluiden kilpailut-
tamisten valmistelu ja kilpailutuksen aloittaminen syksyllä 2020. Kilpailutuksen vaiheistuksesta ja aikatauluista
ei ole vielä tietoa, joten sen vaikutuksia palveluiden hintoihin ei ole talousarviossa huomioitu.

Kiinteistöjen kunnossapitomäärärahaa esitetään nostettavaksi 0,3 milj. euroa. Korotettu kunnossapitomäärä-
raha mahdollistaisi asteittain kiinteistöjen suunnitelmallisen kunnossapidon laadittujen PTS-suunnitelmien mu-
kaisesti.

Valtuusto on päättänyt, että kaupunki solmii energiatehokkuussopimuksen. Sopimus solmitaan vuoden 2019
loppuun mennessä ja siihen liittyvä energiatehokkuuden toimintasuunnitelma tehdään vuonna 2020. Haahtela
kiinteistötieto-ohjelmiston korvaavan ohjelman selvitystyö ja kilpailutus tehdään vuoden 2020 aikana.

Hämeenlinnan Palvelukiinteistöt Oy:n lakkauttaminen vuodenvaihteessa 2019 merkitsee rakennusten ja niihin
liittyvien palveluiden siirtymistä tilapalvelulle. Muutoksen Vaikutukset talousarvioon on huomioitu sekä tuloissa
että menoissa. Kaupungintalolla, Raatihuoneenkatu 9–11 toimivien yksiköiden siirtyminen väistötiloihin on ta-
lousarviossa arvioitu tapahtuvan kesällä 2020. Väistötilojen selvitystyö on vielä kesken, joten tarkkoja laskel-
mia väistötilojen lopullisista kustannuksista on mahdotonta tehdä talousarvion laadintavaiheessa.

Talousarviossa on huomioitu henkilöstökuluissa sähköasiantuntijan palkkaus kokoaikaisesti tilapalvelulle (li-
säys 50 % palkasta). Tiedottamista ja avoimuutta lisäämme raksameroiden käyttöön otolla ja nettisivuja uu-
distamalla.

Lautakunnan investoinnit

Infran rakentamisen investoinnit

TA 2020 / investointiehdotus	Merkittävimmät kohteet	TA 2020 (1000€)
912 Asuinalueet	Venerannantie, Lammi	70
913 Elinkeinoalueet	Rautamonojankatu ja Sanikatu, Salpakuja ja Porttikatu, moreeni	1 670
914 Infra / Katusaneeraus	Ruis-, Kaura-, ja Vehnätien saneeraus Brahenkadun hulevesipumppaamon saneeraus	1 905
	Ahveniston sairaala kadut ja kunnallistekniikka	2 900
916 Kevytliikenne	Härkätien jk+pp -väylän rakentaminen, Ruutukaavakeskustan jalkakäytävät	400
917 Liikenne	Liikenteenohjauslaitteet, pyörätelineet, linja-autokatokset, hi- dastetöyssyt, liikennevalot, opasteet	270
918 Sillat ja vesistö	Lukiokadun sillan saneeraus, Viipurintien kaiteiden kunnostus	800
919 Puistot ja leikkipaikat / Viherrakenta- minen	Kolmen leikkipaikan peruskorjaus, Mensan puiston rakentaminen, litalan Lasimäen alueen kehittäminen, Engelinrannan leikkipaikan rakentaminen	575
920 Liikuntapaikat / Ulkoliikunta ja virkistys	Untulan kentän kunnostaminen, Lammi Rautatiesillan laiturit	240
921 Kansallinen kaupunkipuisto		170
922 Ulkovalaistus	Katujen ja yleisten alueiden valaistus, investoinnit ja perus- korjaukset	800
YHTEENSÄ		9 800

Talonrakennus	2020	2021	2022
Tulot			
Menot	16 150 000	16 150 000	17 550 000
Netto	-16 150 000	-16 150 000	-17 550 000

	Kust.arvio	2020	2021	2022
HML pääkirjaston peruskorjaus	9 000 000	1 600 000		
Päätterveysaseman E-rakennus talotekniikka vaihe 2	900 000	900 000		
Rakennusten perusparannushankkeet		4 000 000	4 000 000	3 500 000
Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton		150 000	150 000	150 000
Verkatehdas / Lyseon koulu ja ARX (ARX-talon peruskorjaus ja muutos yläkouluksi)	6 000 000	4 000 000	2 000 000	
Katuman päiväkot	3 000 000	2 000 000		
Ruununmyllyn vanhan kivikoulun korvaava uudisrakennus	2 750 000	1 500 000		
Hämeenlinnan yhteiskoulun (HYK) uudisrakennus (sis. piharakentamisen)	15 400 000		2 000 000	7 400 000
Kaurialan koulun uudisrakennus (sis. piharakentamisen)	15 000 000	2 000 000	8 000 000	5 000 000
Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus	5 000 000			1 500 000
Lyseon korttelin päärakennuksen peruskorjaus	10 000 000			
Investoinnit yhteensä		16 150 000	16 150 000	17 550 000

IRTAIN OMAISUUS	2020	2021	2022
TULOT			
MENOT	1 370 000	930 000	880 000
NETTO	-1 370 000	-930 000	-880 000
Ensikertainen kalustaminen			
HML pääkirjaston peruskorjaus	450 000		
HML pääkirjaston peruskorjaus/ AV -varustus	160 000		
Lammin Palkkisillan profiilimuutokseen liittyvä kalustaminen ja muutostyöt	120 000		
Lammin hyvinvointikeskuksen kalustaminen	200 000		
Katuman päiväkot	40 000		
Ruununmyllyn vanhan kivikoulun korvaava uudisrakennus	150 000		
Verkatehdas/ Lyseon koulu ja ARX (ARX-talon peruskorjaus ja muutos yläkouluksi)		450 000	
Sairion päiväkodin peruskorjaus		30 000	
Seminaarin koulun D-rakennuksen peruskorjaus		200 000	
Hämeenlinnan yhteiskoulun (HYK) uudisrakennus			450 000
Lyseon kortteli (päärakennuksen peruskorjaus ja liikuntatila-uudisrakennus alatalon tilalle)			
Kaurialan koulun uudisrakennus			
Keskustan ja Kaurialan päivähoidon uudisrakennus			180 000
Ensikertainen kalustaminen yhteensä	1 120 000	680 000	630 000
Muu irtain			
Infran kalusto	200 000	200 000	200 000
Tilapalvelut, suurkeittolaitteet	50 000	50 000	50 000
Irtain omaisuus yhteensä	1 370 000	930 000	880 000

KAUPUNKIRAKENNELAUTAKUNTA JA HALLINTO

Kaupunkirakennelautakunta vastaa koko toimialan toiminnan kehittamisestä ja tavoitteiden toteutumisesta. Lautakunnan päätöstehtäviin kuuluvat myös yksityistieavustukset, joihin on 200 000 euron rahoitus.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Kaupunkirakennelautakunta ja hallinto			
Toimintatulot	15 735	0	
Toimintamenot	-1 146 947	-1 382 300	-1 265 000

SUUNNITTELU

Suunnittelun tulosalue jakautuu kaavoitukseen, infran suunnitteluun sekä tontti- ja mittauspalveluihin.

Kaavoitus vastaa Hämeenlinnan kaupunkisuunnittelusta, johon kuuluu yleis- ja asemakaavoitus sekä eri hankkeisiin liittyvä yleissuunnittelu. Kaavoitus vastaa myös poikkeuslupa- ja suunnittelutarveharkintaan liittyvien päätösten valmistelusta. Maankäytön strategisen suunnittelun merkitys on kasvanut viime vuosina. Kehityksen nähdään edelleen voimistuvan. Vuonna 2018 valmistuneen kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti edistetään tonttituotannon ohella Hämeenlinnan elinvoimaa ja tiivistetään olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta. Tavoitteena on tuoda myös uudenlaisia asumisen muotoja Hämeenlinnaan. Edistetään vapaa-ajanasuntojen muuttamista vakinaiseen asumiseen kylämaisilla alueilla.

Infran suunnittelun tehtävänä on varmistaa maarakentamisen investointien toteutusedellytykset. Tähän liittyy suunnittelun tarvitsemien tietojen tuottaminen, mm. maaperätutkimukset ja mittaukset sekä investointien tarvitsemien yleis- ja rakennussuunnitelmien tuottaminen. Suunnitteluun sisältyy väylien ja verkostojen suunnittelua sekä liikenne- ja viheraluesuunnittelua. Infran suunnitteluun kuuluu myös joukkoliikennepalvelut. Joukkoliikennepalvelut vastaavat seudullisesta joukkoliikenteestä ja koulukuljetuksista Hattulan, Hämeenlinnan ja Janakkalan alueella. Liikenne järjestetään yhteistyössä liikenteenharjoittajien kanssa. Hämeenlinnassa on käytössä Waltti-kortti.

Kiinteistö- ja mittauspalvelut pitää yllä kiinteistörekisteriä ja tekee tonttijaot sekä kiinteistötoimitukset omalla rekisterinpitäjäalueellaan. Lisäksi se vastaa maaomaisuuden hallinnasta sekä paikkatietojärjestelmän ja -ohjelmiston kehittämisestä, kantakartan tietojen keräämisestä ja ylläpidosta sekä erilaisten karttojen tuotannosta, maastomittauspalveluista ja valmistelee yksityistielain mukaan tielautakunnalle kuuluvat yksityistietoimitukset. Tehtävät ovat peruspalveluja, jotka tukevat kaupungin kehittämistä ja rakentamista. Osa tehtävistä on viranomaistehtäviä. Maaomaisuuden hallintaan kuuluvat kaupungin maaomaisuusjärjestelmän ylläpito, maanhankinta ja tonttien luovutus. Lisäksi se vastaa tontinvuokrajärjestelmän ylläpidosta laskutuksineen sekä maankäyttösopimuksista.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Vuonna 2020 tullaan keskittymään keskeisten aluerakennushankkeiden toteutuksen mahdollistavaan suunnitteluun. Vuonna 2020 tullaan edistämään erityisesti keskustahankkeiden kaavoitusta ja infran suunnittelua sekä Moreenin yritystonttien ja uuden eritasoliittymän suunnittelua. Keskustassa edistettäviä hankkeita ovat mm. Areena-hanke, Engelinranta 1:n asemakaavan muutos, linja-autoasema, P-tori, Linnanpuisto ja Asemanrannan yleiset alueet.

Kaavoituksen keskeisiä hankkeita vuonna 2020 ovat ruutukaavakeskustan ja Engelinrannan ensimmäisen korttelin, ykköskorttelin ja Areenan kumppanuuskaavoitus. P-torin kaavoitus aloitetaan, mikäli se päätetään toteuttaa. Moreeniin kaavoitetaan uuden eritasoliittymän lähialue. Muiden elinkeinoalueiden asemakaavoitusta edistetään hankelähtöisesti. Uuden pientaloalueen kaavoitusta edistetään Vuorentakana.

Vuoden 2020 keskeisimpiä infran suunnitteluhankkeita ovat Ahveniston uuteen sairaalaan liittyvien katujen suunnittelu, Moreenin eritasoliittymän tiesuunnitelman laatiminen sekä Linnanpuiston, Asemanrannan yleisten alueiden ja linja-autoaseman kentän suunnittelu. Asuntokatujen saneeraussuunnittelussa pyritään suosimaan aluesuunnittelua, isoimpana aluesuunnittelukohteena on Voutilan Asevelikylä. Moreenin eritasoliittymän suunnittelua jatketaan suunnittelusopimuksella yhdessä Janakkalan kunnan ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa. Tulevien vuosien keskeisimmät suunnitelmat koskevat Moreenin eritasoliittymän ympäristöä sekä Engelinrannan katualueita. Vuonna 2020 laaditaan myös lähiliikunta- ja leikkipaikkaohjelma.

Joukkoliikenteessä tehtiin iso linjastouudistus kesällä 2017. Muutoksen vaikutuksia ja mahdollisia lisämuutos- tarpeita analysoidaan asiakaspalautteista ja matkustajamääristä edelleen. Vuonna 2020 laaditaan palvelutasosuunnitelma sekä parannetaan joukkoliikenteen houkuttavuutta brändityöllä. Maakunnallisen kuljetuspalvelukeskuksen ohjaaminen ja liikenteen vaatimien lisäkuljetusten kilpailutus jatkuvat edelleen vuoden 2020 alkupuolella. Henkilökuljetuksissa pyritään kehittämään prosessia yhdessä kolmen kunnan koulutoimien kanssa siten, että kuljetukset toimisivat nykyistä paremmin heti koulujen alkaessa.

Kiinteistö- ja mittausspalvelujen toiminnan painopisteessä ovat työyksikön toiminnan kehittäminen, kiinteistö- ja rakennus- ja huoneistorekistereiden parantaminen, kantakartan ajantasaisuuteen panostaminen kaavoituksen ja tonttutuotannon tueksi sekä osallistuminen tiiviisti kansallisiin laki- ja kehitysyhteistyöhankkeisiin. Tavoitteena on lisäksi edelleen kehittää paikkatiedon hyödyntämistä koko kaupungin toiminnassa.

Maaomaisuuden hallinnan vuoden 2020 toiminnan pääpaino on tulotavoitteiden toteutumisen varmistaminen. Painopisteenä on kehittää edelleen sähköisten palveluiden tehostamista mm. maanvuokrasopimuksissa.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Suunnittelu			
Toimintatulot	10 105 399	12 298 000	11 478 000
Toimintamenot	-8 880 348	-9 063 700	-9 815 000
Toimintakate	1 225 051	3 234 300	1 663 000

INFRA

Infra -tulosalue ostaa palveluna tai tuottaa omana työnä infran uudisrakennus- ja peruskorjauspalveluita, katujen, teiden ja yleisten alueiden, rakennettujen puistojen ja leikkipaikkojen, ulkoliikunta-alueiden kunnossapitopalveluita sekä kaluston korjaamopalveluita, metsäalueiden hoitoa, sekä virkistysalueiden, kuten venerantojen, reittien ja vuokrattavien kohteiden kunnossapitopalveluita.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Kaupunkirakenne vähentää asteittain omajohtoista rakentamista. Vuoden 2020 alussa omajohtoisen rakentamisen yksikkö lakkautetaan ja resurssit siirretään kunnossapitoon tai rakennuttamiseen.

Kaupungin infran investointibudjetti vuodelle 2020 on 9,8 milj. euroa. Vuonna 2020 rakennuttamisen osuus investointien toteutuksessa kasvaa merkittävästi. Omajohtoisesti investointibudjetista toteutetaan loppuja vuonna 2019 omajohtoisesti käynnistettyjä katuhankeita sekä joitakin pienempiä rakennus- tai saneeraus-hankkeita sekä päällystämiseen, ulkoliikuntaan ja viherrakentamiseen kuuluvia kohteita. Omajohtoisia hankkeita tehdään reilulla 2,5 milj. eurolla.

Ulkoa hankitaan rakennusurakoita tai muita rakentamiseen liittyviä palveluita noin 7,3 milj. eurolla, josta perusinfraan käytetään noin 6,5 milj. euroa ja 0,8 milj. euroa edellisvuosien tapaan valaistusverkkoon.

Kaupungin infran investointiohjelmassa uutta infraa asuin- ja elinkeinoalueille rakennetaan reilulla 1,7 milj. eurolla. Elinkeinohankkeita toteutetaan mm. Kirstulassa ja Moreenissa.

Varsinaiseen katusaneeraukseen käytetään 1,9 milj. euroa. Lisäksi käynnistetään uuden Ahveniston sairaalan edellyttämä Ahvenistontien katusaneeraus, jonka vuoden 2020 kustannusarvio on 2,9 milj. euroa. Liikenneinvestointeihin käytetään noin 1,5 milj. euroa. Sillä korjataan mm. Lukiokadun silta ja Viipurintien ratasillan kaikeet sekä jatketaan pyöräilyn parannushanketta Härkätiellä. Puistoihin, leikkiapaikkoihin ja ulkoliikuntakohteisiin käytetään vajaa 1,0 milj. euroa, jolla kehitetään mm. Iittalan Lasimäen infraa ja rakennetaan Engelinrantaan uusi lasten leikkiapaikka. Merkittävin ulkoliikuntakohde on Lammin Untulan kentän kunnostus.

Ulkovaistutusverkkoon kohdistuu merkittäviä investointitarpeita, mm. pylväiden ja ohjauskeskusten uusimisen osalta. Ensi vuoden aikana jatketaan myös kaupungin omistamien alueiden pilaantuneiden maiden kunnostamista. Lisäksi toteutetaan vanhojen kaatopaikkojen ja muiden kaupungin vastuulla olevien alueiden seurantaohjelmien mukaisia tutkimuksia.

Katujen ja yleisten alueiden kunnossapitoa sekä ulkoliikuntapaikkojen ja puistojen hoitoa toteutetaan työohjelmien mukaisesti. Uuden aluerukan valmistelua kantakaupungin alueelle jatketaan vuonna 2020. Metsäomaisuuden hoitoon liittyvät työohjelmat muodostuvat metsän- ja maisemanhoidollisista, maankäytön, ulkoilun ja virkistystarpeista. Pieni osa palveluista liittyy maatalousalueiden ja viljelypalstojen vuokraukseen. Vuonna 2020 metsänmyynnin tulot ovat noin 690 000 euroa.

Infra -tulosalueella viedään käytäntöön kahden merkittävän kehityshankkeen, korjausvelka- ja kiertotaloushankkeiden, tulokset ja hankkeissa sovitut toimenpiteet. Lisäksi jatketaan rakennuttamisen ja hankintatoiminnan kehittämistä sekä digitalisaation edistämistä. Omajohtoisen rakentamisen supistamisesta johtuen rakennuttamiseen panostetaan voimakkaasti.

Syyskuussa 2019 valmistunut korjausvelkahanke tuotti päivitetyn katuomaisuuden arvon sekä korjausvelan määrän. Tämän pohjalta määritetään saneerausohjelma tuleville vuosille siten, että korjausvelan määrää voidaan tehokkaasti pienentää ja infraan tehtävistä panostuksista saadaan paras hyöty infran käyttäjille.

Kiertotaloudessa vuoden 2020 päätavoite on saada uudet toimintatavat käytäntöön koko kaupunkisuunnitteluprosessissa. Tällöin infran toiminnoissa syntyville leikkausmassoille ja materiaaleille suunnitellaan kohteet jo kaavoitusvaiheessa sekä arvioidaan määrät infran suunnittelussa, jolloin massojen kierrätyskäyttö voidaan suunnitella ennen rakentamisen aloitusta. Viime kädessä tavoitteena on merkittävästi vähentää maankaatopaikalle päätyviä leikkausmassoja ja niiden kuljetusmatkoja. Lisäksi parannetaan leikkausmassojen kierrättämistä ja minimoidaan uusiomateriaalien hankintaa.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Rakentaminen ja kunnossapito			
Toimintatulot	5 472 571	4 874 000	4 201 000
Valmistus omaan käyttöön	9 803 414	8 600 000	9 800 000
Toimintamenot	-24 453 688	-22 595 300	-23 273 000
Toimintakate	-9 177 704	-9 121 300	-9 272 000

Tunnusluvut

Toimintaa kuvaavat seuraavat tunnusluvut, 1.1.2019:

- kunnossapidettäviä ajoratoja 434 km
- kunnossapidettäviä kevyen liikenteen väyliä 308 km
- ryhmäkasveja noin 12 700 kpl
- rakennettuja viheralueita 258 ha
- hoidettavaa metsää noin 5 900 ha
- leikkipaikkoja 107 kpl
- kunnossapidettäviä jääkenttiä 37 kpl, kesäkenttiä 31 kpl
- valaistuja latu- ja polkuverkostoja 41 km
- kunnossapidettäviä muita ulkoilureittejä noin 115 km
- kunnossapidettäviä uimarantoja ja -paikkoja 34 kpl
- kunnossapidettäviä venepaikkoja 1568 kpl

VIRANOMAISPALVELUT

Viranomaispalveluihin kuuluvat ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu, pysäköinti- ja aluevalvonta, rakennusvalvonta, infran lupa-asiat sekä maaseutu- ja maatalouslomituspalvelut. Lisäksi hallinnollisesti yhteisen jätehuoltoviranomaisen henkilöstö sisältyy viranomaispalveluihin. Henkilöstömäärä viranomaispalveluissa on noin 95. Vuonna 2020 keskitytään lupa- ja valvonta-asioiden sujuvuuteen.

Ympäristöterveydenhuolto koostuu elintarvikevalvonnasta, terveydensuojelusta, tupakan ja nikotiinivalmisteiden valvonnasta sekä eläinlääkintähuollosta. Toimintaa ohjaa ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma. Peruseläinlääkäripalveluihin sisältyy kotieläinten perustason terveyden ja sairauksien hoito sekä eläinlääkäripäivystys. Eläintautivalvonnan tavoitteena on tiettyjen eläimestä toiseen eläimeen tai ihmiseen tarttuvien tautien vastustaminen ja ennalta ehkäiseminen. Eläinsuojeluvalvonnan tavoitteena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta ja edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.

Ympäristönsuojelun tehtävä on ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä edistää luonnon kestäväää käyttöä ja kuntalaisten ympäristötietoutta sekä seurata ympäristön tilaa ja raportoida siitä. Toimintaa ohjaa ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma. Ympäristönsuojelu toimii osaltaan asiantuntijana mm. maanhankinnan, maankäytönsuunnittelun ja infran suunnittelun ja rakentamisen hankkeissa.

Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun osalta jatketaan yhteistoimintaa Hattulan kunnan kanssa voimassa olevan yhteistoimintasopimuksen perusteella. Virka-ajan ulkopuolinen eläinlääkäripäivystys toteutetaan yhteistyössä useamman kunnan kanssa. Päivystysalueeseen kuuluvat Hämeenlinnan ja Hattulan lisäksi Hausjärvi, Hyvinkää, Janakkala, Loppi ja Riihimäki.

Pysäköinti- ja aluevalvonnan tehtäviin pysäköinnin valvonnan lisäksi sisältyy myös kaupunki-infran havainnointiin ja raportointiin liittyvä seurantavelvoite sekä hylättyjen ja romutettavien ajoneuvojen viranomais tehtävät. Pysäköinti- ja aluevalvonnan toimintatuotot muodostuvat kadunvarsien pysäköintiautomaattien maksuista ja pysäköintivirhemaksuista. Automaattituloilla kaupunki kattaa yleisten alueiden ja pysäköintipaikkojen kunnossapidosta syntyviä kustannuksia. Kaupungin ja Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n välinen sopimus määrittelee pysäköintitoimintojen vastuut ja kustannusten jakautumisen kaupungin ja yhtiön välillä.

Rakennusvalvonta edistää ohjauksen, neuvonnan ja rakentamisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan avulla terveellisen, turvallisen ja ekologisesti kestävä ja viihtyisän rakennetun ympäristön sekä hyvän kaupunkikuvan muodostumista ja ylläpitoa. Rakennusvalvonnan tehtävänä on yleisen edun kannalta valvoa rakennustoimintaa, kaavojen, rakennusjärjestyksen sekä lainsäädännön noudattamista. Rakennusvalvonta huolehtii rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupien valmistelemisesta, päätöksenteosta sekä rakennusaikaisesta valvonnasta. Lupakäsittelyn yhteydessä tarkastellaan maisema- sekä kaupunkikuvan säilymistä kaupungin ja lainsäädännön asettamien tavoitteiden kannalta. Rakentamisen sekä rakennetun ympäristön valvontaan liittyy rakennus- ja huoneistorekisterin ylläpitoon liittyvä tietojen välitys valtiolle. Rekisteritietojen oikeellisuuden parantamiseen kiinnitetään huomiota myös kiinteistöverotuksen näkökulmasta. Lisäksi hoidetaan maa-aineslupien mukaista ottamistoiminnan valvontaa. Rakennusvalvonnan tehtäviin kuuluu koko tehtäväkentän osalta yleinen ohjaus sekä neuvonta. Viranomaistoiminnassa käytetään myös hallintopakkoa kun neuvottelukeinot eivät johda tuloksiin.

Infran lupa-asioina käsitellään kaupungin maalle asennettavan uuden putken, johdon, kaapelin, muuntamon jne. sijoittamissopimuksia, lupia kaivu- tai nostotöiden tekemiseen tai työmaa-alueen perustamiseen katualueelle tai yleisille alueille sekä tapahtumalupia kaupungin maa-alueille. Lisäksi kaupungin katualueiden ja yleisten alueiden vuokraaminen esimerkiksi terassien ja kioskien sijoittamiseen tapahtuu ko. yksikössä. Infran lupa-asioiden hoidon keskeinen tavoite on, että kaupungin alueella kaikki rakentajat ja toimijat noudattavat kaupungin toimintaperiaatteita ja ohjeita ja siten turvataan kaupungin infraomaisuuden arvo.

Hämeenlinnan kaupunki hankkii Maaseutupalveluysikkö Hämeeltä alueensa maatalousyrittäjien viljelijätukiin liittyvät palvelut. Maaseutupalveluysikkö Häme hoitaa viljelijätukiin liittyviä hallinnollisia palveluita Hämeenlinnan ja Riihimäen kaupunkien sekä Hattulan, Hausjärven, Janakkalan ja Lopen kuntien alueella. Hämeenlinnassa on yksi toimipiste Tuulosessa.

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulain mukaisesti järjestetään maatalousyrittäjien lakisääteiset lomituspalvelut ja niihin liittyvät hallinnolliset toimenpiteet. Huolehditaan, että kaikki palvelut, joihin maatalousyrittäjät ovat oikeutettuja, voidaan toteuttaa lomituspalvelulain tarkoittamalla tavalla ja tähän toimintaan on olemassa tarvittava määrä ammattitaitoista henkilöstöä. Toiminta-alueena on Hämeenlinnan, Hyvinkään, Karkkilan ja Riihimäen kaupungit sekä Hausjärven, Hattulan, Janakkalan, Lopen ja Vihdin kunnat.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Ympäristöterveydenhuollossa tulee vuonna 2020 voimaan uudistettu valvontasuunnitelma. Alkutuotannon osalta jatketaan riskiperusteisen valvontasuunnitelman tarkentamista. Suunnitelmassa huomioidaan aikaisempaa enemmän myös toimijoiden ohjaus ja neuvonta mm. mahdollisten tilaisuuksien ja palautekyselyjen osalta.

Ympäristönsuojelumääräykset päivitetään. Tavoite ympäristö- ja maa-aineslupien keskimääräiseksi käsittelyajaksi viimeisestä täydennyksestä päätöksentekoon on viisi kuukautta. Valtioneuvoston asetus talousjättesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla merkitsee, että enintään 100 metriä vesistöä tai meren rannasta tai vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella jätevesien käsittely tulee saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta. Tästä lain mukaisesta perustason puhdistusvaatimuksesta on perustellusta syystä mahdollista hakea kunnalta poikkeusta enintään viiden vuoden määräajaksi. Hämeenlinnassa poikkeamislupan käsittely on delegoitu ympäristötarkastajille. Vuoden 2020 aikana laaditaan suunnitelma hajajätevesiasetuksen valvomiseksi osana ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaa.

Rakennusvalvonnassa kuten koko viranomaispalveluiden toimialalla uudistuva lainsäädäntö vaatii jatkuvaa laaja-alaista koulutusta. Koko toiminnan muuttuminen sähköiseksi asettaa työn tekemiselle uusia vaatimuksia ja mahdollisuuksia. Asiakaspalvelun kehittämiseen keskeisesti liittyvää digitalisaatiota edistetään ja rakennusvalvonnassa siirrytään yhä enemmän sähköiseen toimintakulttuuriin. Käytössä olevaa resurssia tullaan kohdentamaan lupakäsittelystä jatkuvaan valvontaan sekä rakentamisen aikaiseen valvontaan. Prosesseja pyritään selkeyttämään edelleen asiakasnäkökulma huomioiden. Rakennusvalvonnan paperista arkistoa pyritään saattamaan sähköiseksi asiakaspalvelun sekä lupakäsittelyn ja kaavoituksen sujuvoittamiseksi. Rakennuslupien keskimääräisen käsittelyajan tavoite on kolme viikkoa. Olemassa olevia paperisia lupia ja niiden liitteitä digitoidaan edellyttäen, että digitoinnin vaatima lisäresurssi on käytettävissä. Lupapisteiden nettikauppa asiakkaille on tarkoitus avata vuoden 2020 aikana. Sähköisen asioinnin käyttö on tehostunut. Lupahakemuksista yli 95 % on sähköisiä ja myönnetyt luvat arkistoidaan sähköisesti.

Infran lupa-asioiden sujuva hoitaminen ja riittävä työmaavalvonta pyritään vakiinnuttamaan resurssin lisääntyä. Tarkastellaan, onko mahdollista luopua joistakin luvista tai siirtyä esimerkiksi ilmoitusmenettelyyn. Hämeenlinnan kaupungin yleisten alueiden käyttöön liittyvä uusi ohjeistus ja taksa saatetaan voimaan.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos (MELA) on alustavasti tiedustellut Hämeenlinnan kaupungin kiinnostusta laajentaa maatalouslomituksen toiminta-alueita. Asiaa selvitetään vuoden 2020 aikana. Lomituspalvelulain mukaisesti toiminnan käyttökustannuksiin saadaan kustannusperusteinen valtionkorvaus vähennettynä toiminnan sisäisillä tuotoilla. Lomitushallintoon saadaan laskennallista valtionosuutta, joka määräytyy edellistä varainhoitovuotta edeltäneen vuoden aikana lomitusyksikön alueella toteutettujen lomituspäivien määrän perusteella. Hallinnon rahoitukseen vaikuttaa merkittävästi lomituspäivien määrän jatkuva pieneneminen. Toiminnallisena tavoitteena on tehdä jokaiselle tilalle työsuojelullinen tarkastelu vähintään kolmen vuoden välein. Tuotantoym-
päristön muutokset edellyttävät henkilöstön jatkuvaa perehdyttämistä ja koulutusta.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Viranomaispalvelut			
Toimintatulot	6 090 938	6 102 000	5 736 000
Toimintamenot	-5 881 137	-6 226 700	-5 829 000
Toimintakate	209 800	-124 700	-93 000

TILAPALVELU

Tilapalvelut-tulosalue vastaa kaupungin toimitilahallinnosta, tilojen suunnittelusta, rakennuttamisesta, isännöinnistä ja kiinteistökehityksestä. Tilapalvelut vuokraa toimitilat ensisijaisesti kaupungin omille hallinto- ja palveluyksiköille sekä hankkii tiloihin käyttäjien tarvitsemat kiinteistöpalvelut. Ulkoa kaupungin toimintojen tarvitsemat tilat vuokraa tilapalvelut. Kaupungin oman palvelutuotannon kannalta tarpeettomien rakennusten ja kiinteistön myynti hyväksytyn toimenpideohjelman mukaisesti on myös tilapalvelun tehtävä.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Toiminnan painopisteitä ovat hyvä hankesuunnittelu ja onnistunut rakentaminen palveluverkkopäätöksen mukaisissa talonrakennuksen investointihankkeissa. Rakennuttamisessa painotetaan edelleen hinta-laatu-kilpailutuksia ja rakentamista sääsuojatusti ja P1-puhtaustasovaatimusten mukaisesti. Mikäli kunnossapitomäärärahaa saadaan korotettua, se mahdollistaa PTS-suunnitelmien ajantasaisen toteuttamisen ja kiinteistöjen kunnan asteittaisen paranemisen. Suunnitelmallisella kunnossapidolla taattaisiin myös uusien ja vasta peruskorjattujen kohteiden kunnan säilyminen. Viime vuonna kunnossapitomääräraha korotettiin 300 000 eurolla ja määrärahaa korotetaan vuosittain 300 000 eurolla vuoteen 2022 asti. Kaikessa toiminnassa on keskeistä hyvä yhteistyö tilapalvelun, tilojen käyttäjien, urakoitsijoiden sekä kiinteistöhuolto- ja siivoushenkilöstön kesken. Palmia Oy:n kiinteistöhoito-, kunnossapito- ja siivouspalveluiden kilpailutuksen valmistelu aloitetaan. Kilpailutuksessa otetaan huomioon myös ekologisten pesuaineiden käyttö ja myrkyttömät siivoukset. Energiatohokkuussopimuksen solmiminen vaatii tilapalveluilta kiinteistöjen energiansäästöohjelman laatimista ja entistä tarkempaa energian seurantaa ja raportointia. Tavoitteena on muuttaa ainakin öljylämmityskohteita uusiutuvalla energialle, selvittää aurinkoenergian ja maalämmön käytön mahdollisuuksia uudisrakennus- ja peruskorjauskohteissa sekä teettää kiinteistöjen energiakatselmointeja.

Tilapalvelu jatkaa kiinteistöomaisuuden toimenpideohjelman mukaisen toimenpiteiden toteuttamista tarpeettomista tiloista luopumiseksi. Myytävien kohteiden määrä on olennaisesti vähentynyt ja sen myötä myös myyntivoittotavoite on 250 000 euroa. Talousarvio ja taloussuunnitelmakaudelle 2020–2024 ajoittuu paljon suuria investointikohteita, joiden toteuttamiseen liittyy isoja rakennusten purkamisia.

Talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Tilapalvelu			
Toimintatulot	41 189 874	41 501 000	42 357 000
Valmistus omaan käyttöön	178 196	365 000	395 000
Toimintamenot	-29 623 291	-30 548 000	-32 320 000
Toimintakate	11 744 779	11 318 000	10 432 000

Tilapalvelun talonrakennusinvestoinnit ja irtaimen omaisuuden investoinnit on esitetty myös jäljempänä laskelmien kohdalla.

YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA

Yhteinen jäteautakunta on Kiertokapula Oy:n osakaskuntien yhteinen jätehuoltoviranomainen, joka vastaa jätelain (646/2011) mukaisten kunnille kuuluvien jätehuollon viranomaistehtävien hoitamisesta. Osakaskuntia ovat Hattula, Hausjärvi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Janakkala, Järvenpää, Kerava, Loppi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Riihimäki, Tuusula ja Valkeakoski. Vastuukuntana toimii Hämeenlinna. Osakaskunnat ovat sopineet yhteisestä jätelauskunnasta erillisellä sopimuksella ja jätelauskunnan toimialue kattaa kaikkien sopijakuntien alueen. Lautakunta toimii voimassa olevan lainsäädännön sekä vastuukunnan hyväksymän lautakunnan johdossäännon ja hallintosäännon mukaisesti.

Lautakunnalle kuuluvia jätehuollon viranomaistehtäviä jätelain (646/2011) mukaisesti ovat mm.

- yleisten jätehuoltomääräysten hyväksyminen ja kunnan keräys- ja käsittelypaikoista päättäminen,
- jätehuoltomääräyksistä poikkeaminen yksittäisissä tapauksissa,
- jätteenkuljetukseen liittyvistä asioista päättäminen,
- jätteenkuljetusrekisterin pitäminen,
- kunnalliseen jätehuoltoon kuulumisesta poikkeaminen yksittäisissä tapauksissa palvelujen ja hallinnon jätteen osalta,
- jätetaksan hyväksyminen,
- jätemaksujen määrääminen, kohtuullistamisesta päättäminen ja muistutusten käsittely,
- jätemaksujen ulosottoon laittaminen sekä
- muut kunnallisen jätehuollon järjestämiseen liittyvät viranomaistehtävät.

Jätehuoltoviranomaisen toiminnan tavoitteena on tarjota riippumatonta yhtenäistä, luotettavaa ja tasapuolista viranomaispalvelua koko toiminta-alueella. Lisäksi tavoitellaan päätöksenteon nopeutumista ja tehostumista sekä jätehuoltoasioiden kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä kehittämistä yli kuntarajojen. Jätehuoltoviranomainen toimii tiiviissä yhteistyössä jäteyhtiö Kiertokapula Oy:n kanssa.

Vuonna 2020 siirrytään kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen seka-, kuiva- ja biojätteessä Janakkalassa ja seka- ja kuivajätteessä Nurmijärvellä. Muutokset vaativat henkilökunnan työaikaa ja resursseja muun muassa asiakkaiden opastamiseen ja palvelemiseen sekä jätehuoltoon liittymisen seurantaan. Lisäksi jatketaan yhtenäisen ja tasapuolisen palvelun ja päätöksenteon tuottamista ja kehittämistä koko toiminta-alueella. Toimintaan ei tule merkittäviä muutoksia vuoteen 2019 verrattuna.

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Resurssiviisas kaupunki, jolla on kestävä talous

Tavoite	Mittarit
Kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen ja aluekeräyspaikkojen saavutettavuuden tarkastelu ja arviointi. Huomioidaan jätelainsäädäntö ja sen nojalla annetut asetukset ja määräysten velvoitteet. Tarkastelu tehdään niissä kunnissa, joissa on kunnan järjestämä jätteenkuljetus seka- ja kuivajätteessä.	Tarkasteltujen kuntien määrä ja mahdolliset aluerajauspäätökset.

Tavoite	Mittarit
Jätehuoltomääräysten noudattamisen seuranta tarkastuksin vakituksilla ja vapaa-ajan asunnoilla. Tarkastetaan pidennettyjä tyhjennysvälejä ja keskeytyksiä, joita on haettu jätehuoltoviranomaiselta tai ilmoitettu jäteyhtiön asiakaspalveluun.	100 toteutunutta tarkastusta.

Elinvoimainen asumiskaupunki

Tavoite	Mittarit
Yhtenäinen ja tasapuolinen päätöksenteko koko alueella.	Palvelut, kuten viranomaispäätökset, toteutuvat tavoiteajassa 1,5 kk.

Lautakunnan talous

Yhteinen jätelautakunta on nettoyksikkö: Hämeenlinnan kaupunki ja Kiertokapula Oy ovat tehneen sopimuksen yhteisen jätelautakunnan toiminnan rahoittamisesta. Jätelautakunnan kustannusosuus sisällytetään yhdyskuntajätteen jätteenkäsittelymaksuun, jonka veloittamisesta ja perimisestä huolehtii Kiertokapula Oy.

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
YHTEINEN JÄTELAUTAKUNTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	190 365	339 000	413 000	412 000	418 000
Tuet ja avustukset	36				
Toimintatulot	190 401	339 000	413 000	412 000	418 000
Henkilöstömenot	-146 163	-242 300	-262 700	-269 400	-273 600
Palvelujen ostot	-30 624	-64 700	-119 000	-110 900	-112 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 876	-15 000	-16 200	-16 400	-16 600
Muut toimintamenot	-10 739	-17 000	-15 100	-15 300	-15 500
Toimintamenot	-190 401	-339 000	-413 000	-412 000	-418 000
Toimintakate	0	0	0	0	0

Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2020 ja suunnitelmavuosille 2021–2022

Jätelautakunnan budjettikehyksessä vuodelle 2020 suurin muutos on jätteenkuljetusrekisteriin ja seurantatehtävien kehittämiseen, eli jätehuoltoviranomaisen asianhallintaohjelmiston hankintaan, varautuminen.

Suunnitelmavuosille 2021–2022 varataan edelleen mahdollisuus jätteenkuljetusrekisterin kehittämiseen, mikäli se ei aiempina vuosina toteudu. Muita muutoksia tai investointeja ei ole tällä hetkellä tiedossa.

Lautakunnan tavoitteet ovat valtuustoon nähden sitovat. Lautakunnan toimintakate on sitova (nettositovuus).

KANTA-HÄMEEN PELASTUSLAITOS

Kanta-Hämeen alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimen palvelutasosta ja pelastuslaitoksen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Pelastustoimi huolehtii osaltaan alueen asukkaiden hyvinvoinnin ja turvallisuuden ylläpitämisestä, tavoitteena vaikuttaa kansallisen yhteisen pelastustoimen vision toteutumiseen: Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi – yhteistyössä. Kanta-Hämeen alueen pelastustoimi vastaa pelastustoimesta Kanta-Hämeen maakunnan alueella kuntien välisen yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Kanta-Hämeen pelastuslaitos huolehtii alueellaan: 1) pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, valistuksesta ja neuvonnasta, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa; 2) pelastustoimen valvontatehtävistä; 3) väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä; 4) pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä; 5) öljyntorjunnasta.

Lisäksi Kanta-Hämeen pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluita Kanta-Hämeen sairaanhoitopiirin kanssa tehdyn yhteistoimintasopimuksen mukaisesti.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen tavoitteena on vastata kaikissa olosuhteissa luotettavasti, tasapuolisesti ja tehokkaasti lainsäädännön sekä sopijakuntien siltä edellyttämistä tehtävistä. Toimintamalli ja organisaatiorakenne mahdollistavat kustannustehokkaan ja asiakaslähtöisen palvelutuotannon palvelutasopäätösten ja yhteistoimintasopimusten mukaisesti.

Toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Henkilöstön työssäjaksamisesta huolehtiminen. Palvelutasopäätöksen päätösosan mukaisten palveluiden tuottaminen. Palvelutasopäätösluonnoksessa 2020-2021 esitetään, että tehokas pelastustoiminta alkaa vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä.

Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten vahvistaminen huomioiden nykyiset ja tulevaisuuden haasteet sekä erityispiirteet.

Valmistellaan osaltaan pelastustoimien järjestämisen siirtämistä maakuntien tehtäväksi hallitusohjelman mukaisesti.

Lautakunnan sitovat tavoitteet

Tavoite	Mittarit
Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ja turvallisuusviestintä tehdään suunnitelman mukaisesti.	Merlot-palotarkastusohjelman ja Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit.

Tavoite	Mittarit
Palvelutasopäätöksen mukainen tehokas pelastustoiminta alkaa tavoiteajassa vähintään 50 prosentissa kiireellisistä tehtävistä.	Pronto-onnettomuus- ja resurssitietokannan toteumaraportit.

Tavoite	Mittarit
Ensihoitopalveluiden toteuttaminen ja hätätilapotilaiden tavoittaminen tilaajan asettamien tavoitteellisten osuuksien (minuuttitavoitteet) mukaisesti riskialueluokittain.	Codea-johtamisjärjestelmästä tuotetut raportit.

Lautakunnan talous

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
PELASTUSTOIMINTA					
Tuloarviot ja määrärahat					
Myyntitulot	18 327 574	18 192 000	19 736 000	20 225 000	20 590 000
Maksutulot	345 708	300 000	300 000	300 000	300 000
Tuet ja avustukset	3 079 341	3 113 000	3 278 000	3 272 000	3 272 000
Muut toimintatulot	52 674	30 000	50 000	30 000	30 000
Toimintatulot	21 805 297	21 635 000	23 364 000	23 827 000	24 192 000
Henkilöstömenot	-13 732 090	-13 730 600	-14 500 600	-14 945 000	-15 216 000
Palvelujen ostot	-2 565 828	-2 473 100	-2 578 400	-2 548 000	-2 586 000
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 302 309	-1 241 900	-1 252 600	-1 280 000	-1 298 000
Avustukset	-739 140	-620 000	-629 000	-639 000	-648 000
Muut toimintamenot	-2 775 051	-2 878 400	-3 547 400	-3 559 000	-3 588 000
Toimintamenot	-21 114 417	-20 944 000	-22 508 000	-22 971 000	-23 336 000
Toimintakate	690 880	691 000	856 000	856 000	856 000

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Pelastuslaitoksen hallinto ja pelastustoiminta			
Toimintatulot	12 185 279	12 398 000	13 567 000
Toimintamenot	-11 494 399	-11 707 000	-12 711 000
Toimintakate	690 880	691 000	856 000

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
Ensihoito ja ensivaste			
Toimintatulot	9 620 018	9 237 000	9 797 000
Toimintamenot	-9 620 018	-9 237 000	-9 797 000
Toimintakate	0	0	0

Kuntien maksuosuus käyttötalouden menoihin on 12 307 000 euroa (sitova erä).

Tunnusluvut

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
RISKIENHALLINTA JA TEKNIikka	Toteutuma	Tavoite	Tavoite	Tavoite	Tavoite	Tavoite
Valvontasuunnitelman mukaisten määräaikaisten palotarkastusten toteutuminen suhteessa tarkastettavien kohteiden määrään -tarkastettavat kohteet (määrä / toteutuma %)	790 (100 %)	788 kpl	802	794	770	889
Valistus- ja neuvontatilaisuuksien osuus (%) pelastustoimen alueen asukasmäärästä.	24,3 %/20 %	20 %	20 %			

Tunnusluvut	TP 2018	TA2019	TA2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
PELASTUSTOIMINTA	Toteutuma / tavoite	Tavoite	Tavoite	Tavoite	Tavoite	Tavoite
Palvelutasopäätöksen mukaisen pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutuminen ja sen suhde tavoitteisiin. Palvelutasopäätöksen mukainen pelastusyksikön kohteeseen saapumisen nopeus riskiluokan mukaisessa tavoiteajassa.						
I riskialue	50 % / 80 %	80 %	50 %	50 %	50 %	50 %
II riskialue	83 % / 80 %	80 %	50 %	50 %	50 %	50 %
III riskialue	99 / 80 %	80 %	50 %	50 %	50 %	50 %
Keskimääräinen onnettomuuspaikan saavuttamisaika koko maakunnassa	8 min 29 s / 12 min	< 12 min	12 min	12 min	12 min	12 min

Tunnusluvut	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2022
ENSIHOITOPALVELUT	Toteutuma/ tavoite					
Palvelutasopäätöksen mukaisen pelastustoiminnan toimintavalmiusajan toteutuminen ja sen suhde tavoitteisiin. Palvelutasopäätöksen mukainen pelastusyksikön kohteeseen saapumisen nopeus riskiluokan mukaisessa tavoiteajassa.						
TAAJAMALUOKKA	AB 50 %	AB 50 %	AB 50 %	AB 50 %	AB 50 %	AB 50 %
Ydintaajama	5:43/6:00	6:00	6:00			
Muu taajama	7:50/8:00	8:00	8:00			
Haja-asutusalue	13:32/15:00	15:00	15:00			
Muu alue	15:55/ -	-				
TAAJAMALUOKKA	AB 90 %	AB 90 %	AB 90 %	AB 90 %	AB 90 %	AB 90 %
Ydintaajama	9:28/10:00	10:00	10:00			
Muu taajama	14:42/16:00	16:00	16:00			
Haja-asutusalue	23:07/30:00	30:00	30:00			
Muu alue	27:31/ -	-	-			
TAAJAMALUOKKA	C 90 %	C 90 %	C 90 %	C 90 %	C 90 %	C 90 %
Ydin-, muu- ja haja-asutusalue	27:03/30:00	30:00	30:00			
Muu alue	49:15/ -	-	-			
TAAJAMALUOKKA	D 90 %	D 90 %	D 90 %	D 90 %	D 90 %	D 90 %
Ydin-, muu- ja haja-asutusalue	54:49/120:00	120:00	120:00			
Muu alue	81:06/ -	-	-			

Keskeiset muutokset talousarviovuodelle 2020 ja suunnitelmavuosille 2021–2022

Sairaanhoitopiirin vahvistama ensihoidon palvelutasopäätös vuodesta 2018 eteenpäin on muuttunut valtakunnallisen mallin mukaisesti Suomen ympäristökeskuksen taajama-alueuokituksen mukaisiin riskialueisiin ja TAYS erva-alueen yhteisiin minuuttitavoitteisiin kiireellisten A- ja B-tehtävien osalta. Sairaanhoitopiiri vahvistaa palvelutasopäätöksen vuosittain.

Tavoitteena on saavuttaa 50 % A- ja B-tehtävistä

- Ydintaajama: 6 minuuttia
- Muu taajama 8 minuuttia
- Haja-asutusalue 15 minuuttia

Tavoitteena on saavuttaa 90 % A- ja B-tehtävistä

- Ydintaajama: 10 minuuttia
- Muu taajama 16 minuuttia
- Haja-asutusalue 30 minuuttia

Eläkeiän nousun myötä pelastustoiminnan henkilöstö tulee olemaan aiempaa ikääntyneempää, mikä vaikuttaa henkilöstön työssäjaksamiseen työuran loppuvaiheessa. Haasteena on ikääntyvän henkilöstön työllistäminen siten, että työtehtävät ja ansiotaso motivoivat jaksamaan vanhuuseläkkeeseen saakka. Pelastajan tehtäviä ei käytännössä voi suorittaa eläkeikään saakka, joten pelastustoimen henkilöstölle on suunniteltava vaihtoehtoisia urapolkuja työuran myöhempiin vaiheisiin, jolloin pelastajan tehtävät eivät enää ole mahdollisia. Pelastuslaitokselle perustetaan urapolkuvirkoja.

Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen henkilöstön (vakinainen, sivutoiminen ja sopimuspalokuntien henkilöstö) työurien pidentämiseksi ja ennen aikaisten eläköitymisten ehkäisemiseksi perustetaan liikuntakoordinaattorin toimi, jonka tehtävänä on fyysisen kunnon testaaminen ja kehittäminen, työergonomian parantaminen raskaissa pelastustehtävissä sekä sairauksien/tapaturmien jälkeisten sairauslomien lyhentäminen riittävän ohjauksen ja kuntoutuksen ansiosta.

Vuodelle 2020 kohdistuvat neljän uuden urapolkuviran sekä liikuntakoordinaattorin toimen henkilöstökulut.

Lautakunnan investoinnit

Kaluston investoinnit suunnitellaan palvelutasopäätöksen voimassaolokautta tarkastelevan investointiohjelman avulla, joka on esitetty palvelutasopäätöksen perustelumuistiossa. Muistiossa on esitetty myös kaluston ohjeelliset uusimisvälit. Investointiohjelman mukaiset hankinnat vahvistetaan vuosittain talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Investointimäärärahan taso on nostettu vuodesta 2020 alkaen 5 euroon per asukas, mikä mahdollistaa sopimuspalokuntien kalustollisen valmiuden parantamisen kohdentamalla yhden raskaan pelastusajoneuvon hankinnan sopimuspalokunnille joka toinen vuosi.

Investointimäärärahaa korotetaan 1 eurolla per asukas. Kuntien maksuosuus investointimenoihin on 856 000 euroa (5,00 €/asukas). Investointituloiksi (avustukset) on budjetoitu 226 000 euroa. Pelastuslaitoksen investointimenot ovat kokonaisuudessaan 1 082 000 euroa.

LASKELMAT

Tuloslaskelma 2020 (ml. sisäiset erät)

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020
TOIMINTATUOTOT	136 363 360	130 000 000	129 624 000
Myyntituotot	42 764 796	41 238 000	41 868 500
Maksutuotot	26 144 343	25 028 800	25 362 400
Tuet ja avustukset	10 026 755	7 920 800	7 871 600
Muut toimintatuotot	57 427 466	55 812 400	54 521 500
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	9 981 609	8 965 000	10 195 000
TOIMINTAKULUT	-502 843 036	-504 908 000	-521 742 000
Henkilöstökulut	-148 165 436	-152 857 300	-159 476 800
Palvelujen ostot	-246 656 044	-245 030 000	-253 576 800
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-18 958 017	-17 628 000	-17 955 300
Avustukset	-31 971 260	-30 922 200	-31 213 100
Muut toimintakulut	-57 092 279	-58 470 500	-59 520 000
TOIMINTAKATE	-356 498 066	-365 943 000	-381 923 000
VEROTULOT	281 231 662	296 100 000	301 500 000
VALTIONOSUUEDET	91 263 517	88 400 000	100 700 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-2 285 844	260 000	-800 000
Korkotuotot	2 212 205	2 140 000	1 990 000
Muut rahoitustuotot	5 666 520	4 610 000	4 100 000
Korkokulut	-6 150 736	-5 860 000	-6 260 000
Muut rahoituskulut	-4 013 832	-630 000	-630 000
VUOSIKATE	13 711 269	18 817 000	19 477 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-25 569 686	-19 181 000	-19 600 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 445 311	-18 868 000	-19 376 000
Arvonalentumiset	-7 124 375	-313 000	-224 000
TILIKAUDEN TULOS	-11 858 417	-364 000	-123 000
VARAUSTEN JA RAHASTOJEN MUUTOKSET	7 687 729	429 000	159 000
Poistoeron muutos	741 344	7 000	79 000
Varausten muutos	-542 492	109 000	-144 000
Rahastojen muutos	7 488 877	313 000	224 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-4 170 688	65 000	36 000

Ulkoinen tuloslaskelma 2020

	TA 2020 yhteensä	TA 2020 sisäiset	TA 2020 ulkoiset
TOIMINTATUOTOT	129 624 000	49 601 100	80 022 900
Myyntituotot	41 868 500	10 853 500	31 015 000
Maksutuotot	25 362 400	64 000	25 298 400
Tuet ja avustukset	7 871 600	338 000	7 533 600
Muut toimintatuotot	54 521 500	38 345 600	16 175 900
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	10 195 000		10 195 000
TOIMINTAKULUT	-521 742 000	-49 601 100	-472 140 900
Henkilöstökulut	-159 476 800		-159 476 800
Palvelujen ostot	-253 576 800	-11 255 500	-242 321 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-17 955 300		-17 955 300
Avustukset	-31 213 100		-31 213 100
Muut toimintakulut	-59 520 000	-38 345 600	-21 174 400
TOIMINTAKATE	-381 923 000	0	-381 923 000
VEROTULOT	301 500 000		301 500 000
VALTIONOSUUDET	100 700 000		100 700 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-800 000		-800 000
Korkotuotot	1 990 000		1 990 000
Muut rahoitustuotot	4 100 000		4 100 000
Korkokulut	-6 260 000		-6 260 000
Muut rahoituskulut	-630 000		-630 000
VUOSIKATE	19 477 000	0	19 477 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-19 600 000		-19 600 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-19 376 000		-19 376 000
Arvonalentumiset	-224 000		-224 000
TILIKAUDEN TULOS	-123 000	0	-123 000
VARAUSTEN JA RAHASTOJEN MUUTOKSET	159 000		159 000
Poistoeron muutos	79 000		79 000
Varausten muutos	-144 000		-144 000
Rahastojen muutos	224 000		224 000
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	36 000	0	36 000

Taloussuunnitelma 2020–2022

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
Käyttötaloulosa					
TOIMINTATUOTOT	136 363 360	130 000 000	129 624 000	132 466 000	134 170 000
Myyntituotot	42 764 796	41 238 000	41 868 500	42 834 900	43 462 900
Maksutuotot	26 144 343	25 028 800	25 362 400	25 287 200	25 354 200
Tuet ja avustukset	10 026 755	7 920 800	7 871 600	7 876 000	7 896 000
Muut toimintatuotot	57 427 466	55 812 400	54 521 500	56 467 900	57 456 900
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	9 981 609	8 965 000	10 195 000	11 195 000	11 195 000
TOIMINTAKULUT	-502 843 036	-504 908 000	-521 742 000	-534 261 000	-544 065 000
Henkilöstökulut	-148 165 436	-152 857 300	-159 476 800	-162 373 000	-164 959 100
Palvelujen ostot	-246 656 044	-245 030 000	-253 576 800	-260 375 000	-265 994 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-18 958 017	-17 628 000	-17 955 300	-18 322 600	-18 788 700
Avustukset	-31 971 260	-30 922 200	-31 213 100	-31 371 800	-31 468 800
Muut toimintakulut	-57 092 279	-58 470 500	-59 520 000	-61 818 600	-62 853 900
TOIMINTAKATE	-356 498 066	-365 943 000	-381 923 000	-390 600 000	-398 700 000
VEROTULOT	281 231 662	296 100 000	301 500 000	310 300 000	319 400 000
VALTIONOSUUDET	91 263 517	88 400 000	100 700 000	100 900 000	101 900 000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	-2 285 844	260 000	-800 000	-400 000	400 000
Korkotuotot	2 212 205	2 140 000	1 990 000	1 950 000	1 910 000
Muut rahoitustuotot	5 666 520	4 610 000	4 100 000	3 840 000	3 780 000
Korkokulut	-6 150 736	-5 860 000	-6 260 000	-5 560 000	-4 660 000
Muut rahoituskulut	-4 013 832	-630 000	-630 000	-630 000	-630 000
VUOSIKATE	13 711 269	18 817 000	19 477 000	20 200 000	23 000 000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-25 569 686	-19 181 000	-19 600 000	-20 200 000	-20 700 000
Suunnitelman mukaiset poistot	-18 445 311	-18 868 000	-19 376 000	-20 200 000	-20 700 000
Arvonalentumiset	-7 124 375	-313 000	-224 000	0	0
TILIKAUDEN TULOS	-11 858 417	-364 000	-123 000	0	2 300 000
VARAUSTEN JA RAHASTOJEN MUUTOKSET	7 687 729	429 000	159 000	-47 000	-19 000
Poistoeron muutos	741 344	7 000	79 000	65 000	-243 000
Varausten muutos	-542 492	109 000	-144 000	-112 000	224 000
Rahastojen muutos	7 488 877	313 000	224 000	0	0
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-4 170 688	65 000	36 000	-47 000	2 281 000

Investoinnit

Kaupunginvaltuusto on 9.11.2015 § 138 edellyttänyt, että investointien suunnittelussa huomioidaan erityisesti kustannustehokkuus. Kaupunkikonsernin palveluihin liittyvät tilat rakennetaan perustasoisiksi ja tilaratkaisut ovat yksinkertaisia. Rakennusten ei tarvitse olla yksilöllisiä, vaan niiden tulee olla turvallisia vakioratkaisuja. Hankesuunnitteluvaiheessa selvitetään edullisimmat toteutusvaihtoehdot ja lopullisesti kustannustasosta päättävät kaupunginhallitus ja -valtuusto. Erityisesti uudisrakennuskohteissa ja irtaimen omaisuuden investoinneissa valmistelijoiden tulee kyetä osoittamaan, että em. valtuuston päätös on toteutunut.

	2020	2021	2022
INVESTOINNIT YHTEENSÄ			
TOIMINTATUOTOT	726 000	726 000	726 000
TOIMINTAKULUT	-37 500 000	-31 060 000	-32 410 000
TOIMINTAKATE	-36 774 000	-30 334 000	-31 684 000

Investointiohjelman suuruus lisää kaupungin käyttötalouden kuluja merkittävästi jo lähitulevaisuudessa.

Investointien erittely:

Kiinteä omaisuus	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT	500 000	500 000	500 000
TOIMINTAKULUT	-2 000 000	-2 000 000	-2 000 000
TOIMINTAKATE	-1 500 000	-1 500 000	-1 500 000

Osakkeet ja osuudet	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-6 778 000	-778 000	-778 000
TOIMINTAKATE	-6 778 000	-778 000	-778 000

Osakkeet ja osuudet:

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy pääomitus 2 500 000 euroa

Ratahanketta valmistelevan yhtiön mahdolliseen osakehankintaan 1 000 000 euroa

Oman pääoman ehtoiset sijoitukset 778 000 euroa

Verkatehdas Oy, paviljonkihankkeen mahdolliseen pääomitukseen 2 500 000 euroa

Talonrakennus	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-16 150 000	-16 150 000	-17 550 000
TOIMINTAKATE	-16 150 000	-16 150 000	-17 550 000

Talonrakennus erittely:

Talonrakennus	2020	2021	2022
Tulot			
Menot	-16 150 000	-16 150 000	-17 550 000
Netto	-16 150 000	-16 150 000	-17 550 000

	Kust.arvio	2020	2021	2022
HML pääkirjaston peruskorjaus	9 000 000	1 600 000		
Päätterveysaseman E-rakennus talotekniikka vaihe 2	900 000	900 000		
Rakennusten perusparannushankkeet		4 000 000	4 000 000	3 500 000
Muu rakennussuunnittelu, kohdistamaton		150 000	150 000	150 000
Verkatehdas / Lyseon koulu ja ARX (ARX-talon peruskorjaus ja muutos yläkouluksi)	6 000 000	4 000 000	2 000 000	
Katuman päiväkoti	3 000 000	2 000 000		
Ruununmyllyn vanhan kivioulun korvaava uudisrakennus	2 750 000	1 500 000		
Hämeenlinnan yhteiskoulun (HYK) uudisrakennus (sis. piharakentamisen)	15 400 000		2 000 000	7 400 000
Kaurialan koulun uudisrakennus (sis. piharakentamisen)	15 000 000	2 000 000	8 000 000	5 000 000
Lyseon korttelin liikunta- ja ruokailutilojen uudisrakennus	5 000 000			1 500 000
Lyseon korttelin pääärakennuksen peruskorjaus	10 000 000			
Investoinnit yhteensä		16 150 000	16 150 000	17 550 000

Kunnallistekniikka	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-9 800 000	-9 800 000	-9 800 000
TOIMINTAKATE	-9 800 000	-9 800 000	-9 800 000

Kunnallistekniikan erittely:

Asuntoalueet	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-70 000	-720 000	-720 000
TOIMINTAKATE	-70 000	-720 000	-720 000

Elinkeinoalueet	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-1 670 000	-2 120 000	-2 120 000
TOIMINTAKATE	-1 670 000	-2 120 000	-2 120 000

Infra	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-4 805 000	-3 065 000	-3 065 000
TOIMINTAKATE	-4 805 000	-3 065 000	-3 065 000

Kevytliikenne	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-400 000	-400 000	-400 000
TOIMINTAKATE	-400 000	-400 000	-400 000

Liikenne	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-270 000	-280 000	-280 000
TOIMINTAKATE	-270 000	-280 000	-280 000

Sillat	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-800 000	-820 000	-820 000
TOIMINTAKATE	-800 000	-820 000	-820 000

Puistot ja leikkipaikat	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-575 000	-1 185 000	-1 185 000
TOIMINTAKATE	-575 000	-1 185 000	-1 185 000

Liikuntapaikat	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-240 000	-240 000	-240 000
TOIMINTAKATE	-240 000	-240 000	-240 000

Kansallinen kaupunkipuisto	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-170 000	-170 000	-170 000
TOIMINTAKATE	-170 000	-170 000	-170 000

Valaistus	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-800 000	-800 000	-800 000
TOIMINTAKATE	-800 000	-800 000	-800 000

Irtain omaisuus yhteensä	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT	226 000	226 000	226 000
TOIMINTAKULUT	-2 772 000	-2 332 000	-2 282 000
TOIMINTAKATE	-2 546 000	-2 106 000	-2 056 000

Irtaimen omaisuuden erittely:

Taideteokset	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-20 000	-20 000	-20 000
TOIMINTAKATE	-20 000	-20 000	-20 000

Terveyspalvelut kalusto	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-300 000	-300 000	-300 000
TOIMINTAKATE	-300 000	-300 000	-300 000

Kaupunkirakenteen koneet ja kalusto	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-200 000	-200 000	-200 000
TOIMINTAKATE	-200 000	-200 000	-200 000

Ensikertainen kalustaminen	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-1 120 000	-680 000	-630 000
TOIMINTAKATE	-1 120 000	-680 000	-630 000

Suurkeittiölaitteet	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT			
TOIMINTAKULUT	-50 000	-50 000	-50 000
TOIMINTAKATE	-50 000	-50 000	-50 000

Kanta-Hämeen Pelastuslaitoksen kalusto	2020	2021	2022
TOIMINTATUOTOT	226 000	226 000	226 000
TOIMINTAKULUT	-1 082 000	-1 082 000	-1 082 000
TOIMINTAKATE	-856 000	-856 000	-856 000

Rahoituslaskelma

	TP 2018	Muutettu TA 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022
Toiminnan rahavirta					
Vuosikate	13 711 269	18 817 000	19 477 000	20 200 000	23 000 000
Satunnaiset erät	0	0	0	0	0
Tulorahoituksen korjauserät	-14 184 400	-6 210 000	-4 838 000	-98 000	-98 000
	-473 130	12 607 000	14 639 000	20 102 000	22 902 000
Investointien rahavirta					
Investointimenot	-36 177 483	-38 434 000	-37 500 000	-31 060 000	-32 410 000
Rahoitusosuudet investointeihin	271 543	216 000	226 000	226 000	226 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	15 269 666	7 360 000	5 338 000	500 000	500 000
	-20 636 274	-30 858 000	-31 936 000	-30 334 000	-31 684 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-21 109 405	-18 251 000	-17 297 000	-10 232 000	-8 782 000
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainauksen lisäykset	-189 219	0	-250 000	0	0
Antolainauksen vähennykset	971 845	961 000	824 000	565 000	356 000
	782 626	961 000	574 000	565 000	356 000
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	49 570 000	50 300 000	51 000 000	44 300 000	44 200 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-36 581 597	-29 700 000	-33 700 000	-34 200 000	-35 500 000
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 613 452	0	0	0	0
	15 601 856	20 600 000	17 300 000	10 100 000	8 700 000
Oman pääoman muutokset	1 261 829	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	7 377 031	0	0	0	0
Rahoituksen rahavirta	25 023 341	21 561 000	17 874 000	10 665 000	9 056 000
Rahavarojen muutos	3 913 937	3 310 000	577 000	433 000	274 000
Rahavarojen muutos					
Rahavarat 31.12.	106 340 262	109 650 262	110 227 262	110 660 262	110 934 262
Rahavarat 1.1.	102 426 326	106 340 262	109 650 262	110 227 262	110 660 262

TÄYDENTÄVIÄ TAULUKOITA

Määrärahojen sitovuus

	Sitovuus	Määrärahat	Valm. omaan käyttöön	Tuloarviot	Toimintakate
1000 €					
KÄYTTÖTALOUSOSA					
Konsernipalvelut	B	39 900		7 132	
Elinkeinorahaston taseyksikkö	N	0		0	0
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta	B	120 815		4 771	
Sosiaali- ja terveyslautakunta	B	265 604		30 172	
Kaupunkirakennelautakunta	B	72 502	10 195	63 772	
Yhteinen jätelautakunta	N	413		413	0
Pelastustoiminta	N	22 508		23 364	856
Sitova erä: Kuntien maksuosuus käyttötalouteen	12 307				
Sitova erä: Kuntien maksuos. Investointeihin, 5 €/as.	856				
KÄYTTÖTALOUSOSA YHTEENSÄ		521 742	10 195	129 624	
	Sitovuus	Määrärahat		Tuloarviot	Netto
TULOSLASKELMAOSA					
Verotulot				301 500	
Valtionosuudet				100 700	
Yhteenlasketut rahoitustuotot ja rahoituskulut	N	6 890		6 090	-800
TULOSLASKELMAOSA YHTEENSÄ		6 890		408 290	401 400
	Sitovuus	Määrärahat		Tuloarviot	Netto
RAHOITUSOSA					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys, ulkoiset	B	250			
Antolainasaamisten vähennys	B			824	
Lainakannan muutokset					
Pitkäaikaisten ottolainojen lisäys, ulkoiset				51 000	
Pitkäaikaisten ottolainojen vähennys		33 700			
Pitkäaikaisten ottolainojen muutos	N				17 300
Lyhytaikaisten lainojen enimmäismäärä kerralla				80 000	
	Sitovuus	Määrärahat		Tuloarviot	Netto
INVESTOINTIOSA					
Kiinteä omaisuus	B	2 000		500	
Osakkeet	B	6 778			
Talonrakennus	B	16 150			
Kunnallistekniikka	B	9 800			
Irtain omaisuus, terveyspalvelujen kalustohankinnat	B	300			
Irtain omaisuus, kaupunkirakenteen kalustohankinnat	B	200			
Ensikertainen kalustaminen ja muu tilapalvelun kalusto	B	1 170			
Irtain omaisuus, pelastuslaitos	N	1 082		226	856
Muut aineelliset hyödykkeet, taideteokset	B	20			
INVESTOINTIOSA YHTEENSÄ		37 500		726	36 774

YHTEENSÄ

B = Bruttositovuus

N = Nettositovuus

Valmistus omaan käyttöön käsitellään menoja vähentävänä eränä.

Avustukset ja yhteisöjen tuki

Yhteenveto määrärahoista, informatiivinen

	TA 2019	TA 2020
Sivistys- ja hyvinvointilautakunta		
Lapsiystävällinen kunta	30 000	30 000
Koulutuskuntayhtymä Tavastia (sis. Vanajaveden opisto)	1 070 000	1 370 000
Taiteen perusopetus, musiikkiopistot	608 500	609 000
Järjestöavustukset	275 000	275 000
Minipilotit	10 000	10 000
Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy ja muu teatteritoiminnan tuki	1 880 000	1 880 000
Liikuntalaitosten tuki	3 748 500	3 717 000
Nuorisopalvelut		16 000
Sosiaali- ja terveyslautakunta		
Palveluntuottajille myönnettävät avustukset/palvelun ostot	368 300	348 300
Ikäihmisten tukipalvelut	30 000	30 000
Kaupunkirakennelautakunta		
Tieavustukset	200 000	200 000
Hämeenlinnan Pysäköinti Oy	180 000	20 000
Konsernipalvelut		
Kaupunginhallitus	70 000	70 000
Kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas Oy	750 000	750 000
Markkinointiyhteistyö	134 000	134 000
Elinkeinokehittäminen	104 000	104 000
Vanajavesisäätiö	136 000	138 000
Työllistäminen	102 000	535 000
Pelastuslaitos		
Valmiustoiminta, avustukset yhteisöille	620 000	629 000
Investointiosassa		
<i>Hml Liikuntahallit Oy (oman pääoman ehtoinen sijoitus)</i>	<i>493 000</i>	<i>433 000</i>
<i>Hämeenlinnan Jäähalli Oy (oman pääoman ehtoinen sijoitus)</i>	<i>345 000</i>	<i>345 000</i>
<i>Hämeenlinnan Pysäköinti Oy, pääomitus</i>	<i>2 500 000</i>	<i>2 500 000</i>
<i>Verkatehdas Oy, mahdollinen pääomitus paviljonkihankkeeseen</i>		<i>2 500 000</i>

STRATEGISTEN TYTÄRYHTIÖIDEN VALTUUSTOON NÄHDEN SITOVAT TAVOITTEET

Sitovat tavoitteet

Kuntalain (410/2015) 110 §:n mukaan talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Kaupungin tytäryhteisöjen toimintaa ohjaavat Hämeenlinnan kaupungin konserniohjeet (KV 10.12.2018), Hämeenlinnan kaupungin hallintosääntö (KV 15.5.2017) sekä Hämeenlinnan kaupungin omistajapoliittiset linjaukset (KV 14.5.2018).

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on tytäryhteisöjen toiminnan kehittäminen kaupungin strategisten linjausten mukaisesti sekä omistaja-arvon pitkäjänteisen kasvun tukeminen. Keskeisimmille tytäryhtiöille asetetaan valtuustoon nähden sitovat tavoitteet vuodelle 2020. Tavoitteet perustuvat kaupunkistrategiassa esitettyihin arvoihin, visioon ja kaupunkitason tavoitteisiin sekä omistajapoliittisissa linjauksissa yhtiöille asetettuihin pitkän tähtäimen tavoitteisiin. Valtuuston hyväksymät tavoitteet otetaan yhtiöiden kanssa tehtävien palvelusopimusten lähtökohdiksi.

Yhtiökohtaisten tavoitteiden lisäksi kaikille strategisille tytäryhtiöille asetetaan vuodelle 2020 erityiseksi tavoitteeksi työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen. Työllisyystoimenpiteillä tarkoitetaan ensisijaisesti työkokeilua ja kuntouttavaa työtoimintaa sekä palkkatukityöllistämistä. Työllisyystoimenpiteiden ohella yhtiöt voivat raportoida myös osallistumisestaan korkeakoulu- ym. harjoittelun mahdollistamiseen.

Tytäryhteisöt ovat velvollisia raportimaan tavoitteiden toteutumisesta muun raportoinnin yhteydessä. Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet ovat seuraavat:

Hämeenlinnan Asunnot Oy (konserni)

Hämeenlinnan Asunnot Oy omistaa ja vuokraa hallinnoimiaan vuokra-asuntoja. Yhtiö tarjoaa asuntoja kuntalaisille kaikissa elämän vaiheissa.

TAVOITE 2020	MITTARI
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0 €	Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Tilojen käyttöaste yli 95 %	Tilojen käyttöaste (%)
Vuonna 2019 laadittu kiinteistöjen toiminnallinen pitkän tähtäimen suunnitelma toteutuu suunnitellusti	Suunnitelman toteutuminen (% suunnitellusta)
Vuokra-asuntoyhtiöiden energiatehokkuussopimukseen osallistuminen; Yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	Sopimukseen osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Kaupungin hiilineutraalisuustavoitteeseen sitoutuminen; asukkaiden osallistaminen	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy

Hämeenlinnan Kaupungin Teatteri Oy:n tarkoituksena on yleishyödyllisellä tavalla ylläpitää ja harjoittaa teatteritoimintaa Hämeenlinnan seudulla.

TAVOITE 2020	MITTARI
Tilikauden tulos > 0 €	Tilikauden tulos
Yhtiö uudistaa toimintaansa siten, että taloudelliset toimintaedellytykset paranevat pysyvästi; rakenneuudistuksen toteuttaminen	Selostus tehdyistä toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista yhtiön taloudellisiin toimintaedellytyksiin pitkällä tähtäimellä
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos yli 4 (asteikolla 1-5)	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos
Henkilöstötyytyväisyys kehittyy positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna	Henkilöstötyytyväisyyskyselyn tulos (vuodet 2019 ja 2020)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Verkatehdas Oy

Yhtiö ylläpitää ja kehittää Verkatehtaan kiinteistöä kulttuuri- ja kongressitoiminnan ja luovan alan keskuksena. Yhtiö tuottaa kulttuuri- ja kokoustoiminnan palveluita.

TAVOITE 2020	MITTARI
Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0 €	Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Toimitilojen vuokrausaste yli 94 % (pitkäaikainen vuokraus)*	Toimitilojen vuokrausaste (%)
Tapatunaliiketoiminnan** toteutuneiden asiakastapahtumien määrä on yli 270	Asiakastapahtumien lkm
Palveluliiketoiminnan asiakaspalautemittarin arvo on yli 3,4	Asiakaspalautemittauksen tulos
Alueen vuotuinen käyntikertojen määrä on > 550.000	Alueen käyntikertojen lkm
Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	Suunnitelmaan osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

*pois lukien ARX-talon remontin vuoksi käytöstä pois olevat tilat

**lyhytaikainen vuokraus kokous- ja kongressi- ja kulttuuritapahtumiin sekä juhliin

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy (konserni)

Hämeenlinnan Liikuntahallit Oy on osakeyhtiö, joka tuottaa liikuntapalveluita. Yhtiö hoitaa ja hallinnoi areenoita, liikuntahalleja, suurkenttiä, uimahalleja ja sisäliikuntatiloja sekä tuottaa liikunnanohjauspalveluita ja liikuntaan liittyviä tukipalveluita.

TAVOITE 2020	MITTARI
Positiivinen tuloskehitys	Käyttökate, käyttökate-avustukset, tilikauden tulos (vuodet 2019-2020)
Kunnossapito-ohjelma toteutuu suunnitellusta	Kunnossapito-ohjelman toteutuminen (% suunnitellusta)
Liikuntatilojen käytön tehostaminen	Sisä- ja ulkoliikuntatilojen käyttöasteet eriteltynä edelliseen vuoteen verrattuna
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos on vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos
Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	Suunnitelmaan osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy

Hämeenlinnan Pysäköinti Oy:n tehtävänä on julkisten pysäköintipalvelujen järjestäminen, pysäköinninvalvonnan koordinointi sen hallinnassa olevilla alueilla ja pysäköintilaitosten omistaminen, rakennuttaminen ja ylläpito.

TAVOITE 2020	MITTARI
Tilikauden tulos > 0 €	Tilikauden tulos
Pysäköintilaitosten käyttöaste kasvaa 5 % edellisestä vuodesta	Keskimääräinen käyttöaste laitoksittain (%), käyttöasteen kasvu (%), pitkäaikainen ja lyhytaikainen pysäköinti eroteltuna
Yhtiö kehittää katualueen maksullisen pysäköinnin maksujärjestelmiä ja niiden kunnossa pysymistä	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Vuosittaisen pysäköintilaitoskohtaisen kannattavuuslaskennan ja seurannan käyttöönotto	Kannattavuuslaskenta ja seuranta on otettu käyttöön (kyllä/ei)
Yhtiö osallistuu keskustan pysäköintiratkaisun valmisteluun	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	Suunnitelmaan osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos on vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Linnan Kehitys Oy

Elinkeinoyhtiö, jonka tärkeimpänä tehtävänä on lisätä Hämeenlinnan tunnettuutta ja taloudellista kasvua. Yhtiö haluaa kasvaa halutuksi ja luotettavaksi kumppaniksi elinkeinosektorilla.

TAVOITE 2020	MITTARI
Hämeenlinnan vetovoima kasvaa; vierailijoiden määrä kasvaa	Vierailijoiden lkm
Kaupunkimarkkinoinnin tavoitteena on tukea Hämeenlinnan tunnettuuden ja vetovoiman lisäämistä, nettomuuton kasvua, vierailijamäärän kasvua sekä sijoittuvien yritysten saamista Hämeenlinnaan	Selostus tehdyistä toimenpiteistä, mielikuvamittauksen tulokset
Hämeenlinnan alueen kaupunkimarkkinoinnin ja matkailun roolien ja vastuiden selkeyttäminen	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Linnan Kehitys hankkii aktiivisesti uusia sijoittuvia yrityksiä Hämeenlinnaan valitun strategian mukaisesti; Linnan Kehityksen kautta sijoittuvien yritysten avulla saatavien työpaikkojen määrä vähintään 180	Sijoittuvien yritysten lkm, sijoittuvien yritysten avulla saatavien työpaikkojen lkm
Yhtiö toimii aktiivisena osapuolena ekosysteemimallin toimeenpanossa	Selostus tehdyistä toimenpiteistä
Linnan Kehityksen palveluita käyttäneet asiakkaat kokevat palvelut laadukkaiksi ja hyödyllisiksi; asiakastyytyväisyyskyselyn tulos vähintään 3,5 (asteikolla 1-5)	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos
Henkilöstötyytyväisyys kehittyy positiivisesti edelliseen vuoteen verrattuna	Työhyvinvointi-indeksi (vuodet 2019, 2020)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Linnan Kiinteistökehitys Oy (konserni)

Linnan Kiinteistökehitys Oy ostaa, omistaa, kehittää ja myy kiinteistöjä sekä toimii investorina merkittävien elinkeinohankkeiden toteuttamiseksi Hämeenlinnaan.

TAVOITE 2020	MITTARI
Yhtiö toimii markkinalähtöisesti, taloudellisesti ja tuloksellisesti; Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja >0 €	Tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Yhtiö hakee aktiivisesti uusia kiinteistökehityshankkeita joko Hämeenlinnassa sijaitseville yrityksille tai tänne sijoittuville yrityksille; Nimettyjä kiinteistökehityshankkeita vähintään 5/v, joista käynnistetty 1/v	Nimettyjen ja käynnistettyjen kiinteistökehityshankkeiden lkm
Yhtiön kiinteistöjen kunto, imago ja palvelut houkuttelevat asiakkaita; Kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste on keskimäärin yli 85 %	Kiinteistöliiketoiminnan kiinteistöjen käyttöaste (%)
Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentiaalin kartoittaminen	Suunnitelmaan osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy

Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n tehtävänä on huolehtia toiminta-alueellaan talousveden hankinnasta ja jakelusta sekä jätevesien ja hulevesien poisjohtamisesta ja jätevesien puhdistamisesta. Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy tuottaa vesihuoltopalveluita Hämeenlinnan, Hattulan ja Akaan asukkaille, yhteisöille ja elinkeinolämälle.

TAVOITE 2020	MITTARI
Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja > 0	Tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja ja veroja
Yhtiön perimien vesihuollon maksujen* tulee olla keskimääräisiä vesihuoltolaitosten maksuja edullisemmat ns. vertailuhintoina laskettuna	Vesihuollon maksut keskimääräisiin vesihuoltolaitosten maksuihin verrattuna**
Talousveden laadun tulee täyttää talousvedelle asetetut laatuvaatimukset (ei poikkeamia) ja -tavoitteet (enintään 5 poikkeamaa)	Laatuvaatimusten ja laatuavoitteiden poikkeamien lkm velvoitetarkkailuissa
Jätevedenpuhdistamoilla saavutetaan ympäristöluvan mukaiset lupaehdot valvovan viranomaisen hyväksymällä tavalla	Lupaehtoihin pääsy (kyllä/ei)
Talousveden jakelun toimintavarmuutta kuvaavien vastausten keskiarvo vuosittaisessa asiakastyytyväisyyskyselyssä vähintään 8,75 (maksimi 10)	Asiakastyytyväisyyskyselyn tulos
Viemäriverkoston ylivuotojen määrä vähenee	Ylivuotojen % osuus puhdistamoille tulevasta jätevedenmäärästä
Kaupungin energiatehokkuuden toimintasuunnitelmaan osallistuminen; yhtiön energiatehokkuuspotentialin kartoittaminen	Suunnitelmaan osallistuttu ja kartoitus tehty (kyllä/ei)
Yhtiö laatii selvityksen toimintansa hiilijalanjäljestä ja asettaa tavoitteet hiilijalanjäljen pienentämiseksi	Selvitys tehty ja tavoitteet asetettu (kyllä/ei)
Työllisyystoimenpiteisiin osallistuminen	Tehdyt työllisyystoimenpiteet

*Käyttömaksut, perusmaksut ja liittymismaksun vaikutus
€/m3 ja %

**Lähde: vesihuoltoyhdistyksen vuositilasto (VENLA -tunnuslukujärjestelmästä)

Liite

MAANKÄYTTÖ

Kanta-Hämeenlinna

Yleistä

Vuonna 2019 valmistui keskustavisiio 2035. Kaupungin rakentaminen on pääosin asuinkerrostaloja, jotka sijoittuvat olemassa olevan kaupunkirakenteen sisään. Viime vuosina painopiste on siirtynyt keskustan itäosaan, Keinusaareen ja Asemanrantaan. Lähitulevaisuudessa painopiste siirtyy keskustan eteläosaan, Engelinrantaan. Myös Jukolan alue tulee kasvamaan uuden sairaalan ja Ahvenistonmäen asuinalueen rakentumisen myötä. Pientaloja varten kaavoitetaan uusia alueita kantakaupungin itä- sekä länsiosissa. Tulevaisuudessa olemassa olevaa kaupunkirakennetta tiivistetään aiempaa enemmän keskustan lähellä sijaitsevilla pientaloalueilla.

Palvelutoiminnoille syntyy laajenemistilaa keskustan tuntumassa: Länsireunasta, Engelinrannasta, Harvialantien varresta sekä Visämäestä. Keskustan länsireunasta on muodostunut merkittävä yksittäinen liike- ja asumiskokonaisuus. Tiirion alue on rakennettu käytännössä täyteen, joten tulevaisuudessa tilaa vaativa kauppa tulee siirtymään Mäkelään, Kirstulaan ja myöhemmin Radanvarteen keskustan itäpuolelle.

Moreenin–Karanojan alueen kasvu jatkuu erityisesti tuotanto-, logistiikka- ja pienyritysrakentamisessa. Alueelle suunnitellaan uutta eritasoliittymää, jonka myötä alueen painopiste siirtyy etelämmäksi ja tulee yhdistymään Janakkalan Rastikankaan elinkeinoalueen kanssa. Seuraavassa on luonnehdittu kehitystä suuralueittain.

Tavoitteena on aloittaa uuden koko kaupungin kattavan oikeusvaikutteisen yleiskaavan valmistelu. Valmistelun yhteydessä tutkitaan rannalla asumisen periaatteet sekä kylien ja pitäjien keskustojen kehittämistä. Samalla yleiskaava päivitetään myös kantakaupungin alueella muuttuneen toimintaympäristön sekä ympäristöselvitysten osalta.

Pitäjien tonttien tiedot päivitetään ja tontit saatetaan parempaan myyntikuntoon. Tonttimarkkinonitua suunnataan huomioiden myös pitäjissä väestökehityksen myötä vapautunut päiväkotien ja koulujen kapasiteetti.

Läntinen kantakaupunki (109001)

Kantakaupungin yleiskaavan 2035 mukaisesti kaavoitetaan uusia omakotialueita. Lähivuosina pyritään etsimään kaavoitettavia alueita olemassa olevan yhdyskuntarakenteen sisässä ja myöhemmin siirrytään Sammontorpan alueelle Terttiin sekä myöhemmin Luolajan kylän alueelle. Samassa yhteydessä rakennetaan ja/tai kunnostetaan pääkatujen ja pääpyöräilyreittien kokonaisuus.

Pohjoinen kantakaupunki (109002)

Tiirion alueella tapahtuu rakenteen täydentymistä ja toimintojen muuntumista. Kaupan alue tulee laajenemaan hieman pohjoiseen Mäkelän alueelle. Kirstulan alueelle tulee sijoittumaan tilaa vievää kauppaa.

Eteläinen kantakaupunki (109003)

Visamäen alueen korkeakoulukeskus kehittyy edelleen. Alueelle on rakentumassa täydennysrakentamista ammattikorkeakoululle sekä erilaista asumista ja palveluja. Moreenin yritysalueella kehitetään kantakaupungin yleiskaavan mukaisesti. Alueelle suunnitellaan uutta eritasoliittymää yhdessä Janakkalan kunnan ja Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa.

Keskusta (109004)

Keskustan kehävyöhykkeen kerrostalorakentaminen etenee Keinusaassa, Vanajanrannan alueella sekä Asemanrannan alueella. Engelinrannan asemakaavoitusta jatketaan Paasikiventien varrella sekä alueelle sijoittuvan Areena-hankkeen osalta. Ruutukaavakeskustaan suunnitellaan keskitettyä pysäköintilaitosta sekä sitä hyödyntävää täydennysrakentamista erityisesti Reskan ja torin ympäristöön. Keskustaan on syntynyt jo uusia asumisen paikkoja länsireunaan, Suomen Kasarmeille, Keinusaareen ja Asemanrantaan.

Kaakkoinen kantakaupunki (109005)

Katuman kerrostaloalueella on vapaita kaupungin omistuksessa olevia kerros- ja rivitalotontteja. Käikälän suurteollisuusalueen yrityksille on varattu tilareservejä laajennuksia varten. Alueelle kaavoitetaan vähäisissä määrin tontteja myös uusille yrityksille Paikkalan tien varressa. Yksityisessä omistuksessa olevan Kartanonrannan rakentaminen on käynnistymässä. Vanajanlinnan aluetta kehitetään matkailutoiminnoille ja samalla laaditaan päärakennuksen lähiympäristöineen suojeleva asemakaava.

Itäinen kantakaupunki (109006)

Hättilän pientaloalueen suojelukaavoituksen valmistuttua laaditaan suojelukaavat myös Sairion pientaloalueelle sekä Asemantaustaan. Pientaloasutus laajenee Siirin alueella. Palvelu- ja työpaikkatoimintojen kehittäminen Radanvarren alueella (ent. Suosaari) toteutetaan 10-tien kehittämisen ja Paasikiventien jatkeen rakentamisen myötä. Keskusta tulee myöhemmin jatkumaan Aulangontielle saakka.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

littalan keskustan kaavarungon pohjalta on tarkoitus tiivistää olemassa olevaa taajamaa erityisesti seisakkeen läheisyydessä. Kaavarungossa tutkitaan myös moottoritien eritasoliittymään liittyvän yritysalueen kehittämismahdollisuuksia. Rengon keskustaa kehitetään täydennysrakentamisella sekä keskustan tuntumassa sijaitsevilla pientalotonteilla. Lammin keskustan läheisyydestä on hankittu usealta suunnalta maata, joiden asemakaavoituksen edellytyksiä tutkitaan. Lisäksi on vireillä pieniä kaavamuutoksia ja yksityisten laatimia ranta-asema- ja rantayleiskaavoja. Myös suunnittelutarveratkaisut ja poikkeamiset ohjaavat suurelta osin maaseudun rakentamista.

Tonttivaranto

Tonttivarantotilanne on tällä hetkellä hyvä lukuun ottamatta kantakaupungin länsipuolta. Kantakaupungin alueella ylipäättään pientalotonttien tarjonta on kysyntään nähden hyvä. Kantakaupungin ulkopuolella pientalotontteja on myös määrällisesti riittävästi. Osin ne eivät kuitenkaan rakentamisolosuhteiltaan ja kooltaan vastaa kysyntää. Pitäjien tonttivarannosta merkittävä

osuus on yksityisomistuksessa erityisesti liitalassa. Viime vuosina Keskustaa reunustavien pientaloalueiden tontinjakojen kysyntä on kasvanut. Tontinjakoja pyritään tekemään kysyntää vastaavasti.

Yritystonttitilanne on hyvä. Osa tonteista on sijainniltaan ja kooltaan heikosti kysyntää vastaavia. Moreenin alueella on hyvin monipuolista kysyntää. Moreeniin toteutettiin vuonna 2019 pieniä yritystontteja. Hauholla, Kalvolassa, Lammilla, Rengossa ja Tuuloksessa yritystontteja on myös määrällisesti riittävästi, mutta osa alueista kaipaa kehittämistä tonttien haluttavuuden parantamiseksi. Lammille valmistuu loppuvuodesta 2019 uusi asemakaava Halkikiven yritysalueelle.

Hämeenlinnan tonttivaranto 31.8.2019 (suluissa tilanne 31.8.2018)			
	AO	AR/AK	Yritys
Kanta-Hämeenlinna	117 (117)	14 (11)	30 (26)
Hauho	22 (22)	4 (4)	6 (8)
Kalvola	12 (12)	9 (7)	6 (6)
Lammi	19 (20)	7 (7)	4 (4)
Renko	18 (18)	3 (3)	4 (4)
Tuulos	19 (21)	5 (4)	3 (3)
Yhteensä	207 (210)	42 (36)	53 (51)

Kaupunkirakenteen muutoksen pääpiirteet

Kanta-Hämeenlinna

Edellä luonnehditun kehityksen mukaan:

- Läntisen suuralueen kasvu on tasoittunut. Merkittävää kasvua on vain uudisrakentamisalueilla rakentaminen kasvattaa asukaslukua nykyisestään. Muilla alueilla väestö ikääntyy ja asukasluku hieman vähenee. Vanhoilla alueilla on alkamassa sukupolven vaihdos samalla tavalla kuin itäisillä pientaloalueilla. Tulevaisuuden asumisen painopistettä läntisillä alueilla suunnataan Hirsimäen itä- ja luoteispuolelle.
- Pohjoisen suuralueen asukasluvussa ei tapahdu suuria muutoksia. Vanhoilla alueilla väestömäärä on hiljalleen laskussa. Tiiriön kaupallisten palvelujen alueen kasvu on saavuttamassa rajansa ja uutta kaupallista rakentamista on syntymässä lähinnä valtatie 3:n itäpuolelle Kirstulaan.
- Eteläisen suuralueen asukasluvun kasvu on tasaantumassa. Korkeakoulukeskuksen alueen muuttuminen asumiseen nostaa jonkin verran asukasmäärää. Alue on selvästi painottunut korkeakoulualueeksi ja työpaikkakeskittymäksi. Moreenin alueen yleiskaavoitus turvaavat tulevaisuuden elinkeinotonttitarjonnan ja sen myötä työpaikkojen määrän tasaisen kasvun. Moreeniin suunnitellaan uutta eritasoliittymää, minkä arvioidaan lisäävän alueen houkuttavuutta merkittävästi sekä yhdistävän Moreenin ja Janakkalan Rastikankaan yhdeksi Etelä-Suomen suurimmista yritysalueista.
- Keskustan suuralueella asukasluku on kääntynyt selvään kasvuun Keinusaaren, Goodmanin, Vanajanrannan ja Asemanrannan toteutuessa. Kauppakeskus lisää merkittävästi liiketilan tarjontaa ja tasapainottaa siten keskustan ja Tiiriön välistä kaupallista kokonaisuutta. Lähitulevaisuudessa Engelinrannan toteutuminen ja ruutukaavakeskustan täydennysrakentaminen tuo alueelle lisää asuntoja ja toimintoja. Engelinrantaan sijoittuva Areena-hanke on merkittävä palvelukohde.
- Kaakkoisella suuralueella kasvua tulee tapahtumaan yksityisomistuksessa olevilla Kartanonrannan ja Hongiston alueilla. Äikälässä väkiluku kasvaa hiljalleen. Vanajanlinnan alueen matkailutoiminnot kehittyvät edelleen.
- Itäisen suuralueen väkiluku kasvaa Siirin, Koivukulman ja Ruunumyllyn rakentuessa. Vanhoilla asuntoalueilla väestömäärä kuitenkin hiljalleen laskee.

Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen alueet

Pitäjiä kehitetään ensisijaisesti pääkeskuksiensa varassa nykyisillä asemakaava-alueilla. Väestö kasvanee maltillisesti lähivuosina Eteläisissä, Rengossa ja Iittalassa. Muissa pitäjissä muutokset ovat vähäisiä. Palvelutoimintojen uudelleenjärjestelyihin varaudutaan palveluverkkosuunnitelman mukaisesti ja mahdollisia maankäytöltään vapautuvia alueita pyritään osoittamaan asuinkäyttöön. Työpaikka- ja palvelutoimintojen alueiden kehittämiseen varaudutaan erityisesti pääväylien läheisyydessä.

Kaavoitusohjelma

Kaavoitusohjelman mukaisten keskeisten alueiden valmius asemakaavojen osalta infran suunnitteluun.

Kohde	K Asemakaavoitusvuosi I Kaavallinen valmius Infran suunnitteluun		
	2020	2021	2022
Keskusta Linja-autoasema Engelinranta 1, Paasikiventien kortteli Engelinranta 2, Areena Torin alueen kehittäminen	I K K K	K I K K	I I K I
Keinusaari Asemanrannan asuinalue Vanajantien varsi	I I		
Ahvenisto Kantasairaala Ahvenistonmäen asuinalue	K	I	K
Moreeni Uusi eritasoliittymä Painokankaan pienet tontit Moreenin jatkuva kehittäminen (valmius) Muut elinkeinoalueet Kirstula Paikkala	I I / K K / I I	K I / K K / I I	K I / K K / I
Pientalovaltaiset alueet Vuorentaka Sammontorppa Miemala Siirin jatkuva laajentaminen	K	I K I	K I K / I
Palveluverkon kehittäminen HYK Seminaarin koulu	I	K	I

Maankäytön strateginen suunnittelu ja yleiskaavoitus

Maankäytön suunnittelun strateginen merkitys kaupungin kehittämisessä on keskeinen. Vireillä on laajoja hankkeita, kuten Asemanrannan, Engelinrannan, Torin ja Moreenin alueiden kehittäminen. Asumisen osalta erityistavoitteena on uusien asuntoalueiden monipuolisuus ja korkea laatu. Omakotivaltaisen asumisen pääsuunta on idässä Siiri ja Ruununmylly. Lännessä tärkeimmät alueet ovat nykyisien alueiden sisään sijoittuvat täydennysrakentamisen alueet, kuten Vuorentausta. Myöhemmin rakentuvat Sammontorppa, Terti ja Luolaja.

Pitäjissä on laadittu asemakaavoja uusille asunnoille Rengossa, Eteläisissä ja Lammilla. Uusia alueita tulee myöhemmin myös Lammin keskusta. Iittalassa tutkitaan uuden yritysalueen sijoittamista moottoritien varteen. Pitäjissä on nykyisin tarjolla riittävästi tonttivarantoa asumiseen, joten uudisalueiden asemakaavoitus siirtyy lähivuosiin. Ensimmäisenä toteutunee Lammin keskusta.

Kaavoitusta ja tonttituotantoa ohjaavat maankäytön linjaukset. Maankäytön suunnittelun kriittinen menestystekijä on kokonaisvaltainen ennakkoiva maankäytön suunnittelu. Strategisen kaupunkisuunnitteluohjelman ja siihen liitetyn yleiskaavan avulla on mahdollisuus helpottaa kaavarantotietojen hallintaa, maankäytön toteutusohjelman laadintaa ja toteutuksen ajoitusta.

Kantakaupungin yleiskaava tuli pääosin voimaan vuonna 2018. Siinä osoitetaan mm. keskeiset nykyrakenteen muutosalueet, liikenneverkon muutokset sekä täydennysrakentamisen periaatteet.

Asemakaavoitus

Asemakaavoituksen tavoitteena on mm. turvata rakentamisen edellyttämä tonttituotanto ja ajankohtaisten suurten hankkeiden kaavoitus. Keskustassa ja sen lähistöllä on lukuisia asemakaavahankkeita. Kaupungin länsiosassa nykyisiä pientaloalueita tullaan tiivistämään ja kaavoittamaan uusia asuntoalueita yleiskaavan mukaisesti. Uusia alueita tulee myös kaupungin itäosaan. Keskustan reunavyöhykkeen pientaloalueiden tiivistäminen yleiskaavan mukaisesti on myös kasvussa.

Moreenin alueen asemakaavoitus on osin ennakkoivaa ja osin hankekaavoitukseen perustuvaa. Tärkein tavoite on saada alueelle uusi eritasoliittymä. Lisäksi omana työnä laaditaan pieniä asemakaavamuutoksia. Kalvolassa varaudutaan keskustan ja lasimäen sekä seisakkeen alueen kehittämiseen. Lammilla on tarkoitus aloittaa kaavamuutoksia keskustassa.

Tärkeimpien kaavoituskysymysten pohjaksi valmistellaan kaavarunkoja, joiden mukaan asemakaavoitus voi edetä. Ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään pääosin merkittävien kaavoituskohteiden suunnittelussa ja maanomistajien kanssa tehtävissä kumppanuushankkeissa. Lisäksi ulkopuolisia asiantuntijoita käytetään kaavojen vaatimien selvitysten tekemiseen, joita ovat erilaiset luonto-, maaperä-, melu- ja liikenneselvitykset sekä kaupalliset selvitykset.

Hämeenlinnan kaupunki
Raatihuoneenkatu 9-11
PL 84
13101 Hämeenlinna
Puh. 03 6211
www.hameenlinna.fi